ÖTEKİ

2. BASIM

ÖNAY SÖZER

YAZKO 1981 roman özendirme ödülü

ÖNAY SÖZER
ÖTEKİ

ÖTEKİ
(roman)
ikinci basım

YAZKO
Türkocağı Cad. No: 17, Kat: 2
Cağaloğlu — İstanbul
522 78 45

Önay Sözer'in öteki kitapları

EDMUND HUSSERL'İN FENOMENOLOJİSİ VE NESNELERİN VARLIĞI, İnceleme
ANLAYAN TARİH, İnceleme/YAZKO 1981 İnceleme Ödülü

Kapak resmi: Sait Maden

Bu kitap Ufuk Matbaası Tesislerinde dizildi, basıldı, Acar Tesislerinde ciltlendi.
İstanbul 1983

ÖTEKİ

ÖNAY SÖZER

Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim
Kooperatifi

ÖTEKİ
(YA DA
MELEĞİN KİTABI)

KİMİ KİTABIN BİR MELEĞİ VARDIR:
SAYFALARDAN, SATIRLARDAN GELEN
BİR IŞIMA.
«MELEĞİN KİTABI»
(EĞER BÖYLE BİRŞEY YAZILABİLİRSE...)
BU IŞIMANIN ELE GEÇİRİLMESİDİR.

M.

Ben bir yazar mıyım? Nasılsa yazmaya başladığımdan beri mi? Nereden de...? Bugün 2 Mayıs 1972. Şu anda yazı yazdığım odanın tam karşıma gelen penceresinden doğduğum, ait olduğum kentin vazgeçilmez bir görünüşünü yeniden orada görüyorum. Sağda Sarayburnu ve Akıntıburnu'nun ilerde Kadıköy'ün ve üzerinde bulunduğum Cihangir sırtlarının oluşturduğu üçlü. Saat beş buçuk olmalı. Uzayan bahar akşamının bu alaca vaktinde denizin üzeri karardıkça şehrin üç kıyısı adeta birbirine yaklaşarak gerçek olmayan bir uzam yaratıyor. Karaköy'den Haydarpaşa, Kadıköy, Harem ve Boğaz'a ve yeniden ters yöne işleyen vapurlar, balığa çıkmış minyatür kayıklar bu uzayda oyuncaklaşıyor. Sarayburnu önünde dalgalara göğüs geren römorklu bir çatananın Kadıköy vapuru ile yanyana geldiğini görüyorum; aynı anda limandan başka bir vapur, gelen vapurla düşsel bir çizgide karşılaşmak üzere yola çıkıyor. Gözlerim Sarayburnu'ndan Kızkulesi ve Salacak dalgakıranının çizgisiyle belirlenen karşı yakaya, oradan da önlü arkalı set set apartmanların doldurduğu Cihangir sırtlarına kayıyor. Sanki birbirlerinden haberliymişler gibi uyumlu aralıklarla yanan elektrik ışıklarını uzaklardan yakına doğru izliyorum: oradan oraya kayan bakışlarım bir ışıktan ötekine geçiyor, duruyor, yeniden geçiyor. Sonunda

bakışlarımın çizdiği üçgen burada, ayaklarımın altında bitiyor...

Bakışlarım mı dedim? Benim bakışlarım mıydı bunlar, yoksa olmak istediğim yazarın mı? Vazgeçilmez bir düşü, kurtulamadığı, kurtulmayı da düşünmediği o saplantıyı izleyen birinin bakışları yani. On yılı aşan bir süreden beri karşımdaki şu görünüme baka baka kendim için düşsel bir uzam yaratmaktan başka birşey yapmamış olabilir miyim? İlkin o yazar olmak, sonra yazmak, görüşümü bölüp sınırlayan bu dilsiz çerçeveyi dolduran şeyleri anlatmak üzere... En sonunda vardığım nokta bu olmadı mı? Ama ilkin yazar olmayı isteyerek yazmaya başlanabilir mi?

Biliyorum daha önce istememiştim bunu, ilkin M. yi tanımamla başladı her şey, hemen sonra düzeltmeye çalıştığım o küçük yalanla. On yıl kadar oluyor, fakültenin kapısından çıkıp Beyazıt meydanına yöneldiğimiz sıradaydı:

— Bir yazarım, demiştim M. nin bir sorusu üzerine. Sonra hemen kekeleyerek eklemiştim:

— Gerçi henüz istediğimi yazamadım ama...

Ne oluyordu? Ne diye kendimle ilgili bu açıklamayı gereksemiştim? Aynı anda M. nin yüzünde bir ilgi ışığının yandığını, küçük burnunun, düzgün ince dudaklarının yuvarlak yüzünü saran bir anlam ayçasıyla aydınlandığını görüyordum. Yazar olduğumu söyleyerek beni, gerçek varlığımla ancak yazarlığımın dünyasında bulabileceğini mi anlatmak istemiştim? Onun da anladığı bu muydu, yoksa daha fazla bir şey mi? Henüz olamadığım, ama olmak istediğim yazarla M. nin ilgisi neydi? Hem kimdi M.?

Sıkça buluşmaya başlamıştım M. ile. İkimiz de konuşmak istediğimiz konuları konuşmak için süremizin az olduğunu sezer gibiydik o sıra: bir Alman gazetesinin İstanbul'daki haber yazarı olan babasıyla birlikteydi M., şu boş geçen günlerden sonra türkoloji okuduğu Tübingen'e, ya da başka bir Alman kentine dönecekti. Ne zaman bir araya gelsek Türkçe konuşmadaki çekingenliğinden ötürü (oysa iyi biliyordu Türkçeyi) hep bana düşüyordu anlatmak. Her kezinde de genel konular içinden çıkarak ona kendim diye bildiğim yazardan söz etmenin yollarını arıyordum. Onda uyandırdığım ilginin bende yarattığı çağrışımlar aramızda artık alışılagelen bu konuyu daha da zenginleştirmeme yardım ediyordu: Sessiz, soran bakışlarına uyuyor, ben de kendimi onun dikkatinin gösterdiği yerde buluyordum.

M. benim için gösterişsiz birlikteliği, söylediklerime ayrıca karşılık vermesini gerektirmeyen anlayışıyla vardı o günlerde. Zaman zaman bu ilişkiyi çok büyütüyordum gözümde. Onunla değilsem bu kez ona düşümde bir şeyler anlatmaya başlıyordum. Bu imgesel konuşma beni günlük yaşamdan çekerek dalgınlaştırıyor, dikkatsiz ve sersem yapıyordu. Eski bir hat gibi düşüncelerden örülme bir görüntü, soyut ama duyusal... Ve birden canlanmaya mı hazırlanıyordum M. nin karşısında?

— Bir yazardan beklenecek kadar çok ve çeşitli yazmış olduğumu sanma!

Diyordum gülümsemeye çalışarak. Beyaz Saray'ın üstündeki, Marmara'ya bakan bir gazinodaydık bu kez.

— Yine de söyliyeyim, asıl yazmadığım za-

manlar «yazar» olduğuma daha bir güçle inandım. Bu zamanlar da çoğunlukta, şu son günlerde olduğu gibi... İlkin şiirle başlamıştım. Garip bir şey söyliyeyim mi? Dört beş yıl önce şiirlerimin bayağı yoluna girdiğini, zorlamadan yazdığımı, kısaca bu işe alıştığımı, şiirlerimin de teknikleştiğini görünce vazgeçtim yazmaktan. Çünkü edindiğim bir çeşit ustalıkla çoğaltabileceğimi anlamıştım dizelerimi, ama ne çıkacaktı bu tür bir çoğaltmadan? Düzyazıya döndüm, çünkü burada daha çok özgür olabilirmişim, teknikleşmeden daha çok olanağı deneyebilirmişim gibi geldi. Hiç değilse, hani dedikleri gibi ille de «edebî» olması zorunluluğu yoktu düz yazının. Şimdilerde bayağı küçük ünlere kavuşan arkadaşlarım gibi düzyazıyı parmaklarımın ucunda, kendime uzak tutarak yazmam tabiî söz konusu değildi, sonunda bir «parmak çocuk» olmayı istemezdim çünkü...

«Parmak çocuk» sözüne ikimiz de gülüyorduk zorlanmadan. O, kokakolasından bir yudum alıyordu, ben çayımdan. Onunla konuşmanın, anlatmayı kaç gündür düşlediğim konuları ona gerçekten anlatabilmenin bilinciyle birden ciddileşiyordum. Bir an için, Marmara'yı griye boyayıp adaları puslandıran dışardaki hava gibi kapalı, ağır olmak isteği:

— Tam da o sıralarda şu yazma işi bende köklerinin bilinçaltıma kadar indiğini sandığım bunaltıyı uyandırdı: O, yarı sıkıntılı, yarı korkulu duyguyu masa başına her oturuşumda duymaya başladım, sonunda da, evet, o benim için yazı yazmanın bunaltısı olup kaldı. Kalemi her ele alışımda, aslında tek gerçek olan yaşama uzak ya da ters düştüğüm duygusu: Yazıyorum diyelim, ama yaşa-

mıyorum artık işte. Hasta bir çocuğun kapalı kaldığı odanın duvarında dışarının gölgelerini seyretmesi gibi bir şey... Evet, hasta bir çocuk!

M. bir şey söylemek ister gibi dudaklarını kıpırdatıyordu. Sonra belki de Türkçe sözcükleri bulamadığı için gülerek vazgeçiyordu:

— Birşey yok, çok zor anlatmam, sen konuş!

— İlk kez sana anlatıyorum bütün bunları, M. Yazılarımda bir türlü yaşamın kendisini bulamadım, bulamayınca da «yaşam»la, kuşkusuz benim yaşamımla yazmak arasında bölünüp kaldım işte! Bir yandan, yazmadan yaşamak benim için hemen hemen olmayacak bir şeydi, öbür yandan da yazmaktan kaçıyordum, kaçmak istiyordum. Ama, dur bakayım, galiba bunlar tuhaf bir biçimde birbirine bağlıydı, yani adeta yaşamanın yerine yazmayı koyduğum, kendim için yalnız onu seçtiğimden ötürü sonunda kaçıyordum. Tabiî kaçmakla kalıyordum, yaşam denilen şey bir türlü başlamıyordu benim için, başlamadığı için de yazmaya oturduğumda bunun sıkıntısını duyuyordum hep: yazmak denilen şeye bulaşmış, oradan dönüp geriye vuran bir bunaltı. Nasıl anlatayım, gittikçe soyuta kaçan, ilgisizleşen bir yazma işiyle «yaşam» denilen somut, ama erişilmez gerçeklik arasında sıkışıp kalmak gibi bir şey. Arada bir boğazımı sıkmış olan bu duygu, ilk erişkinlik yıllarımdan beri bu kentteki kimi sanat yapıtları önünde duyduğum karışık başka bazı duyguları anımsatıyor şimdi. Giderek bunların ona eş olduğunu anlıyorum. Bir Dede Efendi müziğinin ya da ne bileyim hat sanatının örneklerinin dünyaya sırt çevirmişliği,

günlük duygularımızı dilim dilim dilip artık bizim olmayan, bizi aşan bir melankolide eriten soyutluğu karşısında bunalışım, öbür yanda bir Grek başının, bir Roma yontusunun beni müthiş duyusal şeyler olarak etkileyişi. İstanbul'un tüm sanat geçmişinin karşıtlığıydı bu kuşkusuz: Bu pagan, sonra pagan ve hıristiyan, sonra hıristiyan ve müslüman, sonra belki de yalnızca müslüman kent... Sinan'ın camilerinin gölgesinde yaşayıp da Bizans mozayiklerini seyretmenin, ama gizliden müzedeki bir Roma yontusuna âşık olmanın karşıtlığı, diyeceğim. İşte bu durum duyarlığımı çok öncelerden başlayarak tuhaf, aşırı denebilecek bir biçimde etkilemiş olmalıydı: İki duygu yarışmaya başlamıştı içimde, birbirinden habersiz. En yüksek düzeyde soyut olan, salt anlamıyla bu dünyadan arınmış ve kutsal olan şey önünde saygıyı geçen bir korku, ama öbür yandan da o yontu ve tasvirlerin gerçekliğinde kendini yitirme, ne bileyim, onları gerçekten de gerçek sanma...

Birden kısa kesmek istiyordum (çok mu konuşmuştum? Yorulmuş muydum?):

— Şimdi de nasıl yazacağımı kesinlikle bilmiyorum. Sorun hâlâ bu. Benim yerime bir başkası, diyelim ki bir başka yazar bu sorunun üstesinden gelse sevineceğim hani, bir gün o satırları istediğim gibi yazılmış bulsam masamın üstünde. Yine de bana yapacak bir şeyler kalırdı herhalde!

Ben böyle konuşurken M. gözlerinde saydamlaşıp açılan bir dikkatle dinlemiş miydi? Ben yoruluncaya değin, birden şu anlattıklarımın üstüne çöken sahteliği, sesimdeki gülünç boğulmayı ayrımlayarak artık ağırlaştığım, derken sustuğum, boş boş durduğum nok-

taya varana değin mi? Şimdi ise, yani birkaç dakikadan beri, bizden başka kimsenin gelmediği, girdiğimizde de zaten boş olan gazinoda, yağmurun hâlâ dövdüğü camlardan kararan akşam denizine bakarak ikimiz de susuyorduk. Fotoğrafımsı Marmara ve Sarayburnu, tek tek yanan sarı ışıkların kirli gri denizin üzerine yansımasıyla bir an yeniden canlanıyordu, ama **belki de imgelemimizdeydi bu canlanış**, kararıp büsbütün yitmeden önce.

Gazinodan çıktığımızda, sütunlu girişte, daha birkaç dakika nisan sağanağının geçmesini beklerken kendimi yorgun bir yanlış gibi duyuyordum. Olmak istediğim bir yazardan söz edeyim derken niçin şimdiki sorunlarımı açmıştım ona, kendi beceriksizlik, yeteneksizliğimi? Gerekli miydi? Yukardayken bir ara söylemek isteyip de söyleyemediği şey neydi? Yerine varamamış, gecikmiş, olmamış, artık geri çevriliyor gibi. Ne? Yalnızca bir yanlış. Kendim. Ona yaklaşmak, ona anlatmak için bu kadar uzun konuşmama karşın gerçekte ondan uzaklaştığım izleniminden kurtulamıyordum.

M. ile tanışmam, fakültenin kapısından çıkarken ona yazarlığımdan söz etmem, aradaki buluşmalarımız, bütün bunlar o denli üstüste ve birdenbire olmuştu ki, şimdi hepsi bir tuhaf gelmeye başlıyordu bana. Konuşmuyor, konuşturuyordu, niçin? Üstelik anlattıklarım düşlerimdi daha çok, gerçek birşey yok muydu aramızda? M. nin sessiz dinleyiciliğinin bana yetmiyeceğine kendimi inandırmaya çalışıyordum. Ama aynı anda bundan acı duyduğumu da ayrımlıyordum. Durgun bir yüzey altındaki sürekli bir canlılığı haber veren

yumuşak, sessiz bakışlarının etkisiyle konuşan ben, şimdi de bu anlatımın hiç değişmemesinden mi tasalanıyordum? Nasıl oluyordu da...? Ancak buluşma günümüzün yaklaşması bu tür kaygılarımı biraz olsun hafifletiyordu?

Taksim'de Operanın karşısındaki köşeye gecikerek geliyordu: Kalabalığın arasından ilkin o değilmiş gibi onun yüzü. Gülüyordu, yan yana yürüyorduk:

— Özür dilerim, diyordu herhalde bir hafta öncesini kastederek, ben senin gibi konuşamıyorum, ama şiirlerimi getirdim, görmek ister misin?

Şiir yazdığını daha yeni öğreniyordum. Sezmeliydim. İçimde nedense uyanan bir coşku hemen orada hızla olgunlaşıyordu. Tatlı, aydınlatan mayıs güneşinin esmer sıcak gölgelerinin uyumunda, o sürekli mevsim ışımasının içinde yerimi bulmuş duyuyordum kendimi. Adımlarımda bir hafiflik.

Maçka'ya kadar konuşa konuşa yürüyor, sonra da Taşlık'taki Şark Kahvesinde hemen parmaklık yanındaki boş bir masaya oturuyorduk.

İlk kez görüyordum bu gri tayyörle onu. Kendisine verdiği olgun ya da kadınca havadan ötürü yadırgadığım el çantasını aralıyor, kara kaplı bir defter çıkarıyordu.

— Ama ilkin dondurmalarımız gelsin!

Defter M. nin elindeyken yarı açılan bir sayfadan, birdenbire o tanıdık yazı:

(Neyi geciktirmek istemiştim?) Defteri masanın üzerine koyuyordu.

Uzanıp defteri alıyor, biraz oyalandıktan sonra bir şiir seçip okumaya (?) başlıyordum, her sözcüğün anlamını sora sora, yerli yerine yerleştirerek, kimi şiirler için bunu birkaç kez yaparak. O sırada Almanca diye birşey yoktu benim için sanki, şiirin dili vardı, olağanüstü bir biçimde. Duraksama ve zorlamalarım, ilk kez yabancı dilde metin okuyan birinin güçlüklerine benziyordu, ama bu bir benzeyişti, o kadar. Sözcüklerin anlamlarından, sözdiziminden vb. yalnızca yararlanıyordum, okumakta olduğum şiirin imgesini yaratmak için, asıl amacım da buydu: Okumuyordum, şiiri yeniden kuruyordum. Böylece ilk kez karşılaştığım sözcükler bile şöyle bir silkinip canlanıyorlar, üstlerinden yeniden geçmemle birlikte işbirliği yapmaya başlıyorlardı benimle. Bu yoldan kaç şiire el atmıştık, artık bilmiyorum. Yalnız M. bir ara defteri kapayıp sayfaları yeniden çevirmeye başlayınca, nedense asıl okumamı istediği bir şiiri aradığını sezdim.

Bulmuş olmalıydı. Bu oydu, sayfanın üzerine kapattığı ince parmaklarının arasından şiirin başlığı sandığım Almanca bir sözcüğü kekeliyerek okudum:

— «D-E-R...», «D-E-R... B-A-U-M».

İlkin M. anlatıyordu: Esin kaynağı daha önceki birkaç şiirde olduğu gibi İstanbul'un doğa güzelliği değildi, Kariye Camiinde gördüğü bir freskti, eski kilisenin güneyindeki yan dua odasında, Adem ile Havva'yı cennet, cehennem ve «yaşam»ın devingen, etkileyici havası içinde gösteren bir fresk. Canlıymış da şimdi M. nin parmakları arasında tutsaklanmış gibi duran şiiri gittikçe daha çok merak

ediyordum. Sonunda avucunu açıyordu, saklısını göstermek üzere:

Als Eva schlief
in ihrem ersten Schlaf,
erwachte Adam
sah den Himmel
von der Erde jetzt getrennt.
Wo war der Baum geblieben?
An seiner Stelle fremder
Lorbeer wuchs.

War's seine eig'ne Zeit,
die Adam jetzt, halb
wie ein zerbrochenes Gefaess,
in seinen Haenden hielt,
erfüllt vom Licht,
vom Schatten auch.
War dies jetzt seine Zeit?

Und als der Abend kam,
ihm schauderte:
Was hatte er verschwendet?
Leer war seine hand,
so leer.

Aus dem Schlafe Adams
kam, Wie ein Traum,
Eva.
Voll von Wunsch
und Hoffnung noch,
erkannte sie sich selbst,
wie in einem Augenblick
man jaeh begreift,
ergriff sie Kaelte,
frierend, zitternd liess sie,
wie ein Tropfen,
der im Dunkel tropft,
sich fallen
in die Leere.

Sie wussten beide nun,
was gut und böse war.
Doch waren sie wie Gott?

Ein anderer Baum entwuchs
dem Spalt, dem Sprung
und streckte seine Aeste
in den Himmel oben,
in den Himmel unten,
an ihnen trieben Früchte
in lachender Eile hervor,
vom Wünschen zum Wissen,
sprangen zurück,
Vom Wissen zum Wünschen.
Werdende Früchte,
die immer waren,

die sie in ihrer tiefsten Nacht,
in ihrem verlorenen Traum
einander ewig
schenken wollten.

M. nin okumamı istediği şiir işte buydu.

Bir zamanlar sinema izleyicilerinin büyük hayranlığını toplamış olan «Intermezzo» adlı çok duygusal filmde bir sahne vardır: Filmin birbirini seven kadın ve erkek kahramanlarından kadın, karşılaştıkları güç bir durumda salt aralarındaki «sevgi»yi kurtarmak için erkeği bırakıp gizlice kaçmaya karar verir; bu kararı verdiği anda da yalnız olduğunu sanarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlar. Ama yalnız değildir, erkek onu gözlemektedir o sıra. Bu ağlayış, o sevgili vücudun titreyişleri kendisi içindir; ama sevdiği kadın onun orada olduğunu bilseydi, kuşkusuz bu acısını belli etmiyecekti, o da o sırada gördüğü şeyi göremiyecek, yaşayamıyacaktı. Böylelikle ancak

ötekinin yalnızlığında ortaya çıkabilecek bir duyguya tanık olmuş, bu yalnızlığın nasıl kendisiyle dolu olduğunu öğrenmiştir. Sevgilisi en gerçek duygularıyla en çok yalnızlığında vardır, hem de onun için. Kuşkusuz M. ve ben o filmdeki gibi iki sevgili değildik, ama yine de M. nin şiirini okumaya çalıştığım o sırada, gördüğüm ve çoktan unuttuğum bu filmi anımsatan bir şeyler oluyordu bana: şu adeta ağırlıksız maddesini elimde evirip çevirdiğim şiirin M. nin en derin yalnızlığından başka bir şey olmadığını duyuyordum. M. yi başka hiçbir şeyin yapamıyacağı biçimde, aracısız, kendi kendine özdeşleyen yalnızlığı. Şiirle kaynaştıkça onun en özlü yalnızlığı benim oluyordu. Şimdi benden geçmekte olan bu yol ona varıyordu. Kuşkusuz bu şiir benim için yazılmamıştı. Şiir adsız bir varlıktır, ama bunun için de daha etkileyiciydi orada canlanan şey: Herhangi bir kimsenin, herhangi bir Adem ile Havva'nın, belki de insanlık tarihinin çok öncelerinden kalma büyük düş kırıklığı, onulmaz yitikliğiydi o dizelerde yaşayan, ama bu ölçüde de benim için yazılmış olabileceğinden daha çok benim içindi. Hiç kimsenin adına yazılmamış bu mektup gelip beni buluyordu ve ben şimdi bana tüm yaşamım kadar uzun gelen bir süredir beklediğimin bu olduğunu anlıyordum okumaya başlayınca. Onu doğrudan bana yazılsaydı bile duyamıyacağım bir yakınlıkla okuyordum. Ama yalnız okuyor muydum?

Okumaktan daha fazla bir şeydi yaptığım o sıra. Gerçekte okuduğum şiir tüm özgünlüğüyle, başkalığıyla M. nin şiiriydi, bunu biliyordum, ama yine de hepsinin bir düş olmasını, uyanınca da M. nin şiirinin aslında bilinçaltının kuytularında yatan kendi şiirim ol-

duğundan en ufak bir kuşkum kalmamasını diliyor, istiyordum. Uyanma anı gelmediği için de sanki onu ben yazıyormuşum, ya da kendi yazdığım birşeyi yeniden okuyormuşum gibi davranmaya, yani açıkça oynamaya başlıyordum. Hiçbirşey yetmiyordu bana artık: Şiiri sonradan beğenmek ya da beğenmemek üzere değil —kuşkusuz büsbütün silahsızdım— içine girmek üzere okuyordum, kıyısından ona bir daha bakmak, kendimi onunla etkilemek, duyarlığımla neredeyse o sayfaların fotoğrafını çekmek, ona tümüyle sahip olmak üzere. Tinsel bir hırsızlık değil de neydi? Gerçekten de dikkatten daha fazla birşeydi harcadığım: o şiiri kendi şiirim haline getirmek isteyen bir istenç gücü. Ya da dikkatimin yerini gittikçe artan duyarlığım alıyordu: Şiirin uyardığı bu duyarlıkla yeniden şiire dönüyordum ya, orada dizeleri kendine katmış, kattıkça da şiirin kendisinden ayırd edilmez olmuş duyarlığını buluyordum yeniden. Sahiden benim mi olmuştu şiir? Çalmak pahasına da olsa yazmak istediğimi bulmuş muydum? Yazarlık sorunlarımın çözümü bu şiirde miydi? Yoksa beni niçin bu denli etkilemiş olabilirdi?

Ama henüz o çözüm anı uzaktaydı. M. sözcükler üzerinde bu kadar durmama, çokanlamlılıkları araştırmama, ilgimin gitgide artmasına şaşarak gülmekten kendini alamıyor, galiba biraz da sabırsızlanıyordu (kaç kez yeni baştan okumuştum?). Yine de tüm çabalarıma, anlattığım zaman M. nin de benimsediğini gördüğüm küçük yorumlarıma karşın şiirin benim için sonradan ortaya çıkacak (neredeyse «şeytanca» diyeceğim) anlamından bir iz yoktu o sıra. Bir örneğini istemiştim ya M. den: Benim için kendi eliyle kopya etti-

ği şiir canlıydı, tembel tembel sürüyor, henüz dokunulmak istemiyordu.

Ve ertesi gün. Park Oteldeki odada içilen çaylar, konuşmalar. Almanya'dan getirdiği tek serveti: Van Goghlar, Hıristiyan Kelt sanatından örnekler. Kesinleştirmek için cumadan telefon et! Birlikte Süleymaniye, öteki camiler, belki Üsküdar. Asıl şimdi başlayan bir hafta ...Onunla buluşmamızı beklerken koruyucu bir aylanın içinde gibiydim, yere hafifçe değmek üzere yükseltilmişti sanki varlığım. Asıl ilgimin dışında kalan her şey benim için silinmişti: Kendiliğinden benliğimin ya da varoluşumun asıl güçlü, asıl kendisi olduğu o çekirdeğe yerleşmiştim. Dışardan dağınık izlenimler almaktan, şunu ya da bunu beklemekten kurtulmuştum, içine yerleştiğim şey ise asıl kendi etkinliğimdi. Hemen görülmeyen, kendini ilk bakışta ele vermeyen bu etkinlik, sanki benim olması için bana verilen o şiirde yoğunlaşmıştı, oradan geliyordu: Kuşkusuz oydu beni yükselten, koruyan. Yazarı olmak istediğim şiir, varolmadaki ya da doğadaki etkinlik gibi, ben onu bilmezken de beni güdüyordu, beni en çok kendim yaparak.

Bana sanki kendisi geçmiyormuş da ben onun içinde bütün geçişleri önceden bilerek, bir sonraki anın bir öncekine uyumunu sezerek kendim yol alıyormuşum gibi gelen süre artık bitiyordu. Cuma günü aramıza o engel girmeseydi, belki de... Ama olan oldu, cuma akşamı M. ye telefon edip hiçbir yanıt alamamamla, otelden de bir gün önce babasıyla Ankara'ya gittiğini öğrenmemle birlikte.

Açıklanamayan bu boşluğu doldurmam gerekti o zaman, eve döndüm, odama kapandım.

Günlerden beri ilk kez o akşam M. nin şiirini yeniden okuyabilecek duruma geldiğimi duydum ve okudum.

Ama işte bu şiiri yeniden okumaya başlar başlamaz bir değişiklik oldu, içimde birden aydınlığa kavuşan bir noktada birşey yer değiştirdi. İlk okuduğum ya da daha doğrusu kağıdıyla birlikte yuttuğum günden beri, bu şiirin kendimin olduğuna inanmak istemiştim. M. nin yardımıyla o ilk okuyuşum gizli bir yazma eylemi olmuştu benim için; ama şimdi birdenbire şiir kopuyordu benden, ilk kez onun, M. nin, yani bir başkasının şiiri oluyordu. Hayır, bu kadar yalınkat değil: Bilincimin bu aydınlanışında, şimdiye değin gizli kalmış bir anımsama da uyanıyor, ama uyanışıyla birlikte başka birşeye dönüşüyor ve dönüştüğü şeyle anlamlı bir biçimde bütünleniyordu aynı zamanda. Anımsama, neyi? Henüz ilk şiirlerimi karaladığım o çocukluk günlerinde gerçekliğine inandığım, dizelerimi de kendisi için yazdığım bir varlık. **Erişilmez anlayışıyla beni saran, arı, üstün bir varlık.** Şiirlerimin o zamanki, ama belki de hep süregelen varlık nedeni. M. yi şiirlerimin bu içimdeki dayanağı ile nasılsa özdeşleştirmiş olduğumu şimdi ayrımlıyordum: hem de M. nin şiirini o ilk okuyuşumdan başlayarak. Kara kaplı defterin üzerine eğilmiştim ve «O» oradaydı. Kendimi birden o eski ve asıl durumumda bulmuştum: Bu şiirden de «O»na gidiliyordu. M. o varlığın kendisiydi, bu şiir de kaçınılmaz bir biçimde benim şiirim. Uyanan bu gizli çağrışımla kendi dizelerimden ayırdedemez olmuştum o dizeleri. O şiiri ilk kez yeniden okuduğum şu anda ise, beni şiire, şiiri M. ye bağlayan eski çağrışımın ögeleri yeni bir ilişkiyle canlanıyordu: Hayır, kuşkusuz

bu şiir benim şiirim değildi, ama o arı varlık yine de oradaydı: Bir rol değişikliğiyle «O» yazar oluyordu şimdi. Bana göre, yani düşündüğüm gibi olan bir M., o şiirin yazarı olarak düşünebileceğim yaratıcı varlığın bir gerçekleşmesi. Şimdiye dek susmuş olan «O» bu kez bu yana beklenmedik bir bildiri, bir haber ya da im yolluyordu işte. Kendi kendime konuşmamın (o şiiri anlama ve çevirme çabalarımın) içindeki «öteki» birden canlanıyor, bu konuşmanın yöneldiği dilsiz bir amaçken birden kendi başına, kendi adına konuşmaya başlıyordu. O gizli kaynaktan yükselen ses Adem ile Havva arasındaki yeryüzünün ilk aşkının yadırgatıcılığını, giderek korkusunu anlatıyordu şimdi bana. Sonunda, cennetteki ağaçlardan ayrı büyüyen «öteki ağaç» o ilk korkunun içinden yeni bir gücün doğacağına mı işaretti? Bu muydu bana yollanan bildiri? Bitmiş miydi? Hayır olamazdı.

Ansızın verdiğim bir kararla M. ye bir mektup yazmak üzere kalem kağıda sarıldım: Okuduğum şiirin bir bildiriye dönüştüğü noktada o bildiri sürmeliydi. Bütün yapacağım şey, tasarımındaki bu yazarı, yeniden konuşturmak, söyletmekti, onu bir şiir metninin arkasındaki yarı karanlık yerinden alıp kendi metnimin içine sokarak. Aramıza bir engel gibi değil de, daha çok bir aracı gibi giren **bu üçüncü, M.** ile kendimin birleşmesinden doğan bu yeni varlık kendi sesiyle konuşacaktı artık:

«28 Mayıs

«Sevgili M.

«Şiirinin beni ne kadar çok etkilemiş olduğunu burada yinelememe bilmem bir gerek var mı? Şu anda sana yazmak istediğim bu

değil, başka birşey. Adem ile Havva söylencesinin senin çizdiğin görüntüsünden oluşan başka bir söylence, çeşitli anlamlarını seninle paylaşmak istediğim kişisel bir söylence... Diyelim ki, Adem tıpkı senin şiirinde olduğu gibi her şeyi yeni baştan yaşamak üzere uyanıyor, ama yanıbaşında Havva yerine basbayağı kanatlı bir melek buluyor. Yepyeni bir melek bu, din kitaplarında, ermişlerin öykülerinde raslananlarla karıştırılmaması gereken, özgün, bambaşka, ama yine de tıpkı onlar gibi eşit hakla bir melek. Başlıca özelliği de susması. Havva Adem'in kaburga kemiğinden yaratılmıştı. **Susan bu melek neden yaratılmış acaba?** Adem'in dilinden olmasın? Ama olamaz, bu yaratık çok daha önceden beri var ve hep böyle susmakta. Meleğin konuşması için nice çağların aşılması gerekecek. Ama bugün susan melek konuşmaya, Adem babamızla Havva anamızın erişemediği saklılıkları biz âdemoğulları ve kızlarına açmaya başlıyor artık işte!

«Sözüme kulak verin!» diye başlıyor konuşmaya bu gizemli yaratık. «Yaşam öykümü ilk ve son kez anlatıyorum sizlere. Cennette «bilgi» ve «yaşam» ağaçlarının birbiri karşısında boy göstermesinden çok önce tek ve ulu bir ağaç vardı. Şimdi artık adı anılmayan bu ağaç kökleriyle «yaşam»ı kavrardı; çiçek ve meyvalarından açıp olgunlaşan ise tanrısal «bilgi»nin ta kendisiydi. «Bilgi» ile «yaşam»ı kendi özsuyunda birleştiren bu ağacın ruhu ve koruyucu meleğiydim o zamanlar: Çevresinde dönedururdum, kanatlarımı onun dalları önünde açıp gererek. En yüce tanrısal «söz»düm, «yaşam»ın ve «bilgi»nin en gizli özü, bilgeliğin aslıydım. Günün birinde bu ağacı söküp parçaladılar, yerinde iki ağaç

bitti, «bilgi» ve «yaşam» ağaçları. En büyük silahım olan dilim bağlanmıştı, karşı koyamadım. «Yaşam ağacı»nın dalları «bilgi ağacı»nın dallarının ters yönüne uzanadursun, şeytan, Adem ile Havva'yı, bilgi ağacının meyvalarından yiyince «iyi» ile «kötü»nün bilgisine erişip Tanrı gibi olacaklarını söyleyerek kandırdı. Onlara bir ben anlatabilirdim «bilgi ağacı»nın bir tuzak olduğunu, «yaşam»dan ayrı tanrısal «bilgi»nin onlara yıkım getireceğini, «yaşam»ın ise «bilgi»siz içi boş bir görünüşe dönüştüğünü, çünkü yalnız bendim bilen ağaçların aslını... Ama bana kimse sormadı. Sorulsa da konuşamazdım ki! Çünkü görevim susmaktı artık. Özümün bölünmesiyle suskunluğa yargılanmıştım. «Söz» susuyordu o zaman. Bana kalırsa şeytan da bu sususumdan yararlandı. Sonra olanları biliyorsunuz. Adem ile Havva'nın birbirlerinin çıplaklıklarından utanmaları sonradan neredeyse bilgeliğin başı diye yorumlandı. Aslında ise, «yaşam»dan koparılan «bilgi» çağlar içinde kötülerin elinde bir araç olup kaldı. Zamanla ağaçlar unutuldu, ama onların gösterdiği şey değişmedi. «Yaşam»ın «bilgi»yle birleşmesinden doğacak şeyi soran kimse çıkmadı âdemoğulları içinde. Bana da yapacak bir şey kalmadı: Unutuldum, başka kalıplarda kalıplandım, yanlış anlamlarla «logos», «hikmet», «sofia» denildi adıma. İnsanların sözümona «bilgelik»leri arttıkça beni de gittikçe daha soyut bir şey sandılar, ne yerdeydim, ne gökte, sürekli içine taş atılan, dipsiz, sessiz bir kör kuyuydum: İlk kez konuşacağım, kendi adıma konuşacağım gün gelene değin!

«Evet, konuşabilirmişim. Şimdi bunu öğrendim. Ama konuşabilmek için çağların geç-

mesi gerekliymiş. Bilgelik ağacının koruyucu meleğiyken tanımıyordum daha kendimi: yalnızca koruyordum bir gizliliği. Ne garip, asıl özümü dışlaştırabilmem için bu bölünmeyi ve ondan sonra gelen yıkımları yaşamalıymışım, bu birikim olmalıymış. Susan bir sözdüm, susmaktı ödevim, ama işte artık konuşmaya karar verdim. «Konuşmak» benim durumumda bir başkaldırma değilse nedir? Yine de konuşuyorum, böylece sonum gelecek, kendi varlık nedenimi kendim ortadan kaldıracak olsam bile! Gerçekten de ben «söz»ü dillendirip «yüce bilgi»ye çarpınca tüm tanrısal adlar silindi: O adların gösterdiği «anlam»lar da yok oldu. Az önce konuşmaya başladığımdan beri, söylediğim, ağzımdan çıkan her sözcük, aynı zamanda o sözcüğün bir yadsıması. Yine de garip ve olağanüstü bir şey gerçekleşti bir vuruşta. Sözcükler, onları yadsımamdan ötürü ilkin «ses»e, salt duyusal «ses»e dönüşüp anlamlarını yitirdiler, ama kendilerini aşan yeni bir anlam da kazandılar. Anla ki, şimdi onların tek anlamı, kendilerini kırbaçlayan istencimi, kendi öz buyrultumu dışlaştırmalarında. «Söz» eyliyor artık. Kendini yadsıyan «söz» böylece bu yadsımadaki gücü ele geçirdi, o güce dönüştü, sürüyor. Artık tükeneceğim sanılan yerde, titreşimlerimin ilk kez birbirine çarpmasıyla kendiliğinden yeni bir istenç doğdu. Ben «yadsıyan söz»ün kendi kendini yıkan istenciyim,sözün içindeyim, söylediklerinin dışında kalabilen siz insanoğullarından ayırımım da burada. Çağların deneyiyle «yaşam» ve «bilgi»nin bu yeniden birleşmesi bilgeliğin asını açıkladı: «Güç» doğdu. Havva'nın Adem'e verdiği meyva olgunluğunun en son kertesinde çatladı. Kısacası ilkin ben «bilgelik»i gü-

ce dönüştürdüm, söylenen söz olarak: Gizli bir güçken, soyut ve varlıklardan ayrıyken onu kendi gücünün gerçekliğiyle donattım. Yepyeni bir gerçeklik bu!

«Şimdi de bu gerçekliği, «yadsıyan söz»ün bu yeni içeriğini düşünmeye çalış, geri verdiklerimin, hayırladıklarımın nasıl yeniden bana dönüştüğünü! Evet, bölünmüş bir bilgeliğin koruyucu meleği olarak kalmışken susuşumla sakladıklarımı artık saklamamaya karar verdiğim anda, tüm bilgelik bana geri geldi: Bir de baktım, o benmişim, tüm yaşamın kendisi. Gereksiz bir fazlalığı atmak gibi değil bu, kendimi toptan yadsıdığım anda yine toptan kendim olmak gibi. Ben «söz»ün asıl gücüysem, «güzel», «iyi», «doğru» benden ayrı olmaz ki! Onları benim değilmiş gibi geri verdiğim anda avucuma yerleşiyorlar, ama tam da onları geri verme anında oldukları gibi, «güç»ün kendisiyle ışıyarak. Bu giysilerimin önünde çırılçıplak, onlara meydan okuyarak duruyorum: «Güzel»in, «iyinin, «doğru»nun yaşayan hücreleriyle dopdolu parıldıyor gövdem. Tanrının maddesinden yapılma bir ruhum. Yine de en çok «güzellikler» de kendimi evimde duyduğumu söylemeliyim. İyilik ve doğruluk boyun eğerken, güzellik baş kaldırır. «Güzel olan» kadar kendinde büyük güçler biriktiren, meydan okuyan, kendisini aşmak isteyen başka bir varlık gösterebilir mi? Bir şiirin güzelliği mi, ben ona o güzelliği yaratan, hâlâ da yaratmakta olan «güç» olarak sahibim. Ya da yaratılmış o güzellikteki şairin kendi gücüyüm, şimdi o yaratıcıyla sonsuz dansımı yapmak üzere gittiğim sanılan yerden dönüyorum. Tarihin, çağların, uygarlıkların içinden yeni «yaşam»a doğuyorum. Bana «adsız melek» deyin!...»

Hemen belirteyim ki, o gün M. ye yazdığım mektup tıkı tıpkısına böyle değildi: Burada okunan, o mektubun belleğimde kaldığı kadarıyla çok sonra yazdığım bir benzeri. Belki de, M. ye gönderdiğim asıl mektuptaki düşüncelerim daha başkaydı, onları sonradan az ya da çok değiştirmiş olabilirim. Ama o mektup yerine yazdığım bu mektupla sanki bütün sonraki yazı yazma tarzımın belirlendiğini söyleyebilirim. Düşsel bir metin. Yazılan ve yitirilenin yerine yazılan öteki satırlar. Bir zorunluluktu... Ama ilkin, kendimi yazı masamın başında bütün bu aykırılıkların içine iyice gömülmüş bulana değin arada geçenleri anlatayım.

Mektubu yazıp bitirdiğim o akşamüstü ve ertesi günki duygularımı anımsıyorum şimdi: İlkin, üzerimden bir ağırlık kalkmış gibiydi, sanki yapmam gereken birşeyi yaparak, bir töreni yerine getirerek rahatlamıştım. Bu kişisel törenin adı «yazmak» mıydı? Mektubumda **eski bir söylenceden doğan karşı söylence,** ne garip, beni tüm ruhsal yaşamımla özgür kılıyor, dengeliyor, güçlerimi bana yeniden geri veriyordu. Yok, bu kadar ileri değil. Kabuğumu kırmıştım, ama yine kabuğumun içinde kalarak dışarısını seyrediyor, böylelikle dışarıda olmanın nasıl bir şey olabileceğini ilk kez görüyordum. Sanki birşeye hazır olmuştum böylece: Dışarıda olmaya, B. yi anlamaya. Mektubum yalnızca M. ye giden yoldaki benim için kaçınılmaz bir basamak gibiydi. Yüceltilmesinin en son anında birden gerçekleşmiş bir varlık! Bu deli simgeyle, ancak öyle M. ye gidebilirdim. Ertesi gün mektubumu postaya attıktan sonra M. ye telefon ettim.

Ama o gün ve daha sonraki günler M. yi

telefonla arayışların başarısızlıkla sonuçlandı: M. yoktu Park Oteldeki odalarında. Her telefon edişimde bir erkek sesi «evde yok, çıktı» diyordu. Üç güne varmadan kısa bir mektup alıyordum M. den. Şöyleydi:

«Sevgili ...»

«Mektubunu aldım. Bazı nedenlerle uzun bir karşılık yazamıyacağım. Bana ve şiirime verdiğin önem için çok teşekkür ediyorum. Seninle yine eskisi gibi görüşmeyi isterdim, fakat artık görüşmemem gerekiyor. Nedenleri uzun, ama belki de hepsi o şiirde, bizim şiirimizde anlatılmıştır. Lütfen bana artık telefon etme! Kısa, fakat değerli dostluğumuzu iyilikle anmaya çalış! Ben de öyle yapacağım.»

İmza :
M.

M. «bizim şiirimiz» diyordu, ama bu mektupla birlikte birçok şey de şimdilik burada kesiliyordu. Bana geriye kalan, yazdığım mektupla anlatmayı denediğim düşüncelerdi, «adsız melek»in, M. ile aramıza giren o üçüncünün bu yana yolladığı bildiri, M. nin şiirini çalmak, kendi şiirim yapmak istemiştim başlangıçta: ama bu şiir sanki büyülüydü, ona yeniden uzandığım anda ellerimden kaçarak karşıma dikilmişti. Ve birden o şiirin, ama aynı zamanda kendim için düşünebileceğim bütün şiirlerin asıl sahibi çıkagelmişti şiirin içinden: adsız bir melek. M. ye yazdığım mektup kuşkusuz o şiirin, o yazının bir süreğiydi ve... sürmeliydi. Çünkü bana daha bitmemiş gibi geliyordu adsız meleğin söyledikleri. Yine de o bildiri kadar, hatta ondan da fazla o bildiriyi yollayan önemliydi benim için. Ne o-

lursa olsun o bildiri ancak bildirenle, içimdeki sesle bütünleniyordu. Öyleyse ilkin onu aramalı, yeniden bulmalıydım... Kimbilir, olmak istediğim yazar oydu belki de!

M. den zorunlu olarak koptuğum o yılın haziran ayı başlarında, şimdiye değin görmediğim eski mahallelere dalarak, yorulunca cami avlularında dinlenerek İstanbul sokaklarını dolaşıyordum. Mayıs sonlarıyla haziran başlarında, arnavut kaldırımlı kimi sokaklara, eski bir duvara, bir saray bahçesinin kapısına vuran güneşin adeta maddesel, elle dokunulabilir bir doluluğu vardır İstanbul'da. Ama belki bundan fazla İstanbul'a özgü bir şey, bu tensi, çağırgan gün ışınlarının bir obeliskin, bir bizans kilisesinin, bir yazıtın en kuytularına kadar sokularak tarihin bu en eski yapıtlarını tüm duyusallığı ile kuşatmasıdır. Yapma olanla onun üzerindeki canlı dokunuşun karşıtlığı. Alıştığım, denediğim bu iklim ve çevre oyunu bu kez yeni bir anlam kazanıyordu benim için. Dinlerin içe kapalı dünyaya bakışını duyusallığa, tensiliğe, dünyalı olmaya açarken kendisinde nice karşıtlıkları harmanlayan bu şehirde ben de, niye saklamalı, canlanan o «melek»i aramaya başlamıştım. İçimden bir ses, kurmaca, ama gerçek, ama işte yine de kurmaca bu varlığın öz vatanının bu karşıtlıklar kenti olduğunu söylüyordu. İstanbul'un yıkılıp yeniden yapıldığı bir dönemde o da bir yıkıntının altından sağ çıkmış olabilirdi. Yalnız bir bildirisi değil, neredeyse tarihsel bir kimliği de olduğuna, tüm dönüşümleriyle şehri tarihine, sonra her ikisini de yeniden kendi öz yaşamıma bağladığına yavaş yavaş inandığım bu meleği bu şehirde aramaktan yenilerde ayrı bir zevk alır olmuştum. Nice yıkıntılardan kalmış, tarihten

gelen bir hortlak da olsa ne farkederdi? Tarihin bu kalıntıları içindeki aranışımın beni bir gerçeğe vardırmıyacağını kim söyleyebilirdi? Hem biliyordum ki, düşle gerçek, bilinçaltıyla bilinç arasındaki sınır, bütün bunlara ortak olan gücün geleceğe, yaşama doğru yönelmesiyle birlikte yıkılmıştı benim için artık. Simge en az simgelenen kadar gerçek olmuştu, o gücün uzaktakini bu denli yakına getirmesiyle...

Bir gün dolaşmalarım sırasında, eski bir Bizans kilisesinin duvarlarında gördüğüm melek tasvirleri bana aradığım şeyin izinde olduğum sanısını verdi, yaptığım bulgu beni bir an için gerçekten coşturdu: «Adsız Melek»'in geçmiş olabileceği yolların birinden ben de geçmiş gibi oldum. Haliç sırtlarından yukarıya doğru tırmanırken birden kendimi kiliseden camiye dönüştürülmüş bir kilisenin avlusunda buluvermiştim. Akşamüstüydü, dolaşmaktan bir hayli yorulmuştum ya, yine de kilisenin içine girip melek tasvirlerinin kuşattığı mihraba yaklaşmaktan kendimi alamamıştım. Ortada, çok iyi korunup kalmış olanlar Rafail ve Uriel, sağda ve soldakiler Gabriel ve Mikail olmalıydı. Bu tasvirlere hâlâ canlılığını sürdüren renk ve biçimlere bakarken kafamda belli düşünceler biçimleniyordu: Kullanılan malzemenin maddesel somutluğu ile geometrik biçimin soyutluğu, Form'u ya da Logos'u birbirine çarpıp bu denli kaynaştıran başka bir sanat yapıtı daha gösterilebilir miydi acaba? Logos, tüm aşkınlığın yüce Form'uydu, ama gel gör ki, şu meleklerin kanatlarındaki sarı-kahverengilerde, beyazlarda, yüzlerindeki parlak pembede, giysilerindeki mavi-siyahlarda, kırmızı-kahverengilerde kendini en duyusal bir biçimde or-

taya koyan da yine oydu. Soyut geometrinin kendisi ışıyordu malzemesinin maddeselliğini alışılmamış bir çıplaklıkla veren bu renklerde. Kuşkusuz güneşin kendisiydi bu ışımayı sağlayan. Ama o zaman, dünyamız nasıl da bu denli yaklaşmış olabilirdi güneşe? Güneş bu yana en evrensel biçimlerini basarken, renkler bu yakınlıkla coşmuştu adeta. Soyutluğu bu türlü somutlayarak, daha doğrusu soyut bir varlığı şu olağanüstü renk cümbüşüyle bu yana geçirerek, Bizanslı sanatçının susan «bilgelik»i en duyusal bir biçimde dillendirdiğini, böylelikle de tanrısal Logos'u dünyalaştırmış olduğunu düşünmeye başlamıştım ki, evet, tam da o anda kulağıma çalınan bir konuşma dikkatimi başka bir yöne çekti:

— Mikail, Rafail, Gabriel, bir de Uriel var, 15, hayır 20, Uriel, bu Uriel...

— Şu mu?

— Evet.

Orada benimle birlikte mihrabın önünde dikilen birkaç turistin ister istemez kulak misafiri olmaya başladığım konuşması sürüyordu:

— Ortadan kaybolan mı? Evet mi, hayır mı?

— Ortadan kaybolan Gabriel, Gabriel buradaki, kaybolmuş, karşısında Rafail, hayır, bir dakika, Gabriel'in karşısında Mikail, en çok silinen Gabriel, yani buradaki, İsa'ya bakan, ama yüzü gözükmeyen Mikail. Bu da şey, 18, Rafail, yani Uriel, Gabriel, Mikail, Rafail...

— Gabriel, Rafail, Mikail...

— Yani Uriel, Rafail, Gabriel, Mikail...

Gözlerim turistlerin konuşmasının izinde

bir boşluğa daldı. Deminden beri seyrine doyamadığım o parlak renkler, o yetkin biçimlerin öteki yüzüydü bu: Duvarda bir kanadın silindiği alanda, boya ve sıva artıkları o kanadın yerine geçmişti. Güneş çoktan kendini çekmişti açılan bu boşluklardan. Renk ve biçim karşıtlığının yerini bir başka karşıtlık almıştı: Bir meleğin artık varolmayan yarısının birdenbire uyanan tasarımı duvarın üzerinde şimdi o yarının yerini almış olan şekilsiz sıvanın rengiyle çatışıyordu, bu sıvada gözüken sol kanat ve sol kolla. Tuhaf ama, bakışımın saplanıp kaldığı o uzayan anda, tam da bu çatışma içinde bütünleniyordu oradaki görüntü: Meleğin eski sınır çizgilerinden doğan bir hayalet, sağ kanadın yerine geçen o kırmızı tavus kuyruğunu kendisinin gerçek bir uzantısıymış gibi vücuduna ekleyip doğruluyordu. Duvarın bir oyuğuna yerleşen bir göz, oradan bakıyordu şimdi, yıkım ve yokolma getiren süreyi bir uçtan bir uca geçerek. Sonra ötekiler... Melekler benim için uğradıkları yıkıma karşın değil, tam tersine o parçalanmadan ötürü, o yıkımla birlikte görünüyorlar, alay ve gururla boyalı gövdelerini yokolmuş köşelerine kadar açıyorlardı. Sonradan o parlak renklerin asıllarının bu hayaletler, bu dirilmiş ölüler olduğuna inanan Bizanslılar da, zamanın şu vuruşuna benzer bir vuruşla inandıkları şeye dönüştürmemişler miydi ikonları? Başlangıçta bu melekleri, kendileriyle karşı karşıya olabilmek için böyle yüzden resmeden, kullandıkları malzemenin parlaklığı ölçüsünde onların gerçek olduğuna inanan kendileri olduğu halde? Ama işte parıldayan, tam da en çok parıldadığı an sönmüş, bir çakışla ışık ışıksızlığa eş olmuştu. Aslında ise parıldadıkları ölçüde ölü

doğmuştu bu ikonlar. Belki de yapımcıları maddeyi ve biçimleri yakalayıp sürekli birinden ötekine geçen gücü oraya aktaramadıkları, yalnızca güneşin renklerdeki yansımasını vermekle yetindikleri için. Logos'un somutlanması Tanrı'nın kayrasını gösteriyordu, ama yine de soyuttu Logos. Bir yüzyıl, iki yüzyıl sonra, bu duyusal parıltıya büsbütün gözlerini kapayarak, melekleri eksiksiz bir simetriyle kalıplamıyacaklar mıydı? Bu simetri, yani soyut biçim, bundan böyle de onlar için Logos'un tek anlatımı olarak kalmıyacak mıydı? O gün bu kilise-camide biraz fazlaca oyalanmıştım. Ama anlıyordum ki, salt duyusallık ve soyut biçimin yakına gelmesi yeter değildi «adsız melek»in varlığı için. Madde ve duyusallık onun özünde olsa da, canlılığı, düşündaki bir takım biçimlerden değil, başka bir yerden geliyordu. İlkin, kendi soyutluğuna başkaldıran kendisinden, sonra da eğer olabilirse...

Henüz aradığımı bulamamıştım, bu meleklere benzemeyen ötekini, «öteki melek»i istiyordum çünkü. Aradığım var mıydı bu şehirde? Garip bir biçimde, bu konuda hiç kafa yormadığım, kendimi yaza kavuşan bahar günlerinin getirdiklerine bırakmaya başladığım bir sırada, sonradan çok anlamlı gelen bir yaşantı gelip beni buldu. Gönlümdekini bana açılan bir aralıktan gösterdi.

Yolum bu kez nasılsa beni Süleymaniye Camisine getirip bıraktı. Öğle oluyordu; dış avluda, bir ağacın altında, ansızın basan sıcaktan kendimi biraz olsun kurtarıp serinlemeye çalışıyordum. Pek caminin içine girmek niyetinde değildim ilkin: oraya gelenlerin kolaylığı için çok kullanışlı bir yalınlıkla düzenlen-

mişti caminin iç alanı, bunda benim için ilginç bir yan yoktu. Yine de, belki içerinin serinliği ya da bilmediğim başka birşey çekti beni, kendimi birden son cemaat yerindeki yazıtların önünde buldum, mihrabın önünden geçerek kürsüleri dolanmaya başladım arkasından. Bir ara, gözlerim yukarıya dikili, kubbenin kendi devinişimle birlikte değişen görüngelerini izliyordum: Sağa sola, yere bakmadan böyle ne kadar yürüdüm bilmiyorum, yumuşak halılara gömülen adımlarıma uyarak görünümlerini değiştiren Süleymaniye kubbesi bir an için boşlukta hiçbirşeye dayanmadan duruyormuş gibi geldi bana. Başım mı dönmüştü acaba? Hayır. Ama artık yürümek istemedim. Sütunlardan birinin önünde durdum, daha önceki uğrayışlarımdan o kadar iyi tanıdığım ya da tanıdığımı sandığım iç alana bakıyordum. Çevresindeki oylumlardan ayrılmayan kubbealtı, ölçülü olarak dağılan çini panolar... Bir ara gözlerim, önünde durduğum sütuna takıldı, onu ve arkasındaki sütunu aşağıdan yukarıya, kubbeye doğru izlemeye başladım. Sonra köşegenler, onlar boyunca yüselen ağırlık kuleleri. Bakışlarım onların gösterdiği yoldan kubbeye tırmandı, sonra yeniden bu yana, aşağıya indi. Aynı anda şimdiye değin bana kapalı kalmış olan birşeyin bulgusuyla sarsıldım: Gözlerimden bir peçe kalktı sanki, ilk kez bu camiyi kendi anlatımı olduğu şeyle birlikte göreyazdım, derken gördüm. Kubbeydi bu... aynı zamanda uzam, kubbenin, hemen sonra yerine koymak üzere, ama bir an için kendisiyle birmiş gibi havaya kaldırdığı bir uzam. Sanki Süleymaniye'nin kubbesi, yüce tanrısal bir varlığın üzerimize kapanmış avucuydu da şimdi bu avuç açılarak

kendi gizini gösteriyordu bana. Benzetmeler yetmiyor: İç alanın sütunlar, ağırlık kuleleri boyunca kubbeye ulandığını duyuyor, ulandığı anda da kubbe tarafından, artık ona ait birşey olarak, bütün destekleriyle birlikte bize geri verilişini yaşıyordum. Artık kubbe örtmüyor, bir dizi sütun aracılığıyla iç alanı koyuyor ve önümde açıyordu. Tüm sınırlayan ögeler, kubbenin yaratıcı boyutlarına dönüşmüştü bir bakışta. Kubbe bir yüce ruhtu, taban ise madde: ruh maddeyi kendine katmış, ama aynı eylemle kendisi de uzamın güzelliklerinde ışıyarak ilkin «var» olmuştu. Önceki düşüncelerime gülebilirdim: Kullanışlı alan vb.! Şimdi her şey aydınlanıyordu: İç alanın yalınlığı sadece kubbeden ötürüydü, onun bizi ezmeden kavrayışından, kavrarken biricik bir biçimde yüceltmesinden, ışıklar, renkler ve yönlerle birlikte kaldırıp yükseltmesinden, ama yükseltmek için de ilkin o tabanda yere basan ayaklarla şöyle bir dolaşmamızı istemesinden! Evet, buydu.

Bana Süleymaniye'yi bu olağanüstü yüzüyle gösteren duyarlığım uyarılmış olarak camiden çıkmış, adımlarımın beni sürüklediği yöne doğrulmuştum. Şimdiye kadarki algılarım yalnızca bir hazırlık gibiydi başka bir görüye, gözlerimin başka bir açılışına... Kendimi, hemen yan sokakların birindeki müzede buldum. Uçuk renkli eski yazmaların, süslü kitapların, hat levhalarının kağıt ve nem kokan dünyasında bu kez beni bekleyen başka birşey vardı. Sülüs, celî, divanî yazıların önünde duruyor, ilkin eski harfleri benim gibi az bilen herkesin yapmak isteyeceği gibi yazıyı sökmeye çalışıyor, sonra da harflerin dizilişini, içiçe örülüşünü, dirsek dirseğe veren kıvrımları seyre dalıyordum. Ancak ya-

zıya alıştıktan sonra okuduğum «kelâm»ın anlamı üzerinde düşüne düşüne, okurken de seyretmeyi sürdürebiliyordum. O gün okumakla seyirin içiçe girmesiyle birlikte olağanüstü birşey geçmeye başladı gözlerimin önünde. İlkin, «kelâm» ya da yazının simgelediği anlam ve düşünceler, garip bir biçimde uzama, yazı levhasının ya da hattın yer aldığı duvarın, ne bileyim bir kornişin uzamına yayıldı. Müziğin ezgileri zaman içinde nasıl ilerlerse burada da düşünceler mozaikleşerek uzama açılıyorlardı. Ama hepsi bu kadar da değildi. Bir tiyatro sahnesinde olduğu gibi en iyi uzaktan seyredilebilen bir oyun ortaya konuyordu şimdi burada: siyah taban üzerinde kıvrılan, uzayan, içiçe giren, dikilen, sonra yumuşak eğmeçlerle dolanan, sarmaşan, açılan, derken nokta nokta serpilen, beyaz, tok, daima tok gövdeli elifler, vavlar... Bakışım onları izledikçe çizgiler kıpırdıyor, adeta kendilerinden gelen bir canlılıkla öne atılıyorlardı: Bazan bir orkestra gibi çalan harfler görüyordum topluca. İçinde birbirinin özdeşi tek bir harf bulunmayan her istif müthiş bir gerginlikle canlanıyordu. Birden bu gerginliğin, bu atılışın, bu gerçekleşmenin nereden ileri geldiğini anlar gibi oldum: Okumayla seyretmenin yarattığı, kendi içinde her an bütünlenen bir ikilikti bu. Yazı ya da harfler, en soyut olan şeyi, «kelâm»ı, düşünceyi sürekli olarak koyuyordu, koyduğu anda da bize o düşünceyi veren aynı harflerin gövdesinden Form doğuyordu: Görünmeyen bir düşüncenin görünen Form'u. Ama bu birbirine ulanan harfler, sürekli devinen, açılıp kapanan Form'dan başka bir şey değildi ki. Görünmeyeni o levhanın üzerine yerleştiren, yerleştirdiği anda yadsıyan, Form'un ta kendisiydi. Ya da yal-

nız «kelâm», tanrılık düşünce vardı ortada, o da kendini sürekli yadsıyan bir biçim olarak gerçekleşiyordu. Kuşkusuz olağanüstü bir gerçekleşmeyle: Kimi hatlarda yalnız neyin çizilmek istendiğini —bir kuş, bir çiçek, bir derviş— hem de onu çizen gizli devinişi açıklıyordu, bir tasvir değil, eyleyen bir im çıkıyordu böylece ortaya. Bu tür bir benzeyişe izin vermeyen kimilerinde ise yalnızca bu devinişin asıl gizli nedeni olan o yaratıcı buyrultu görünüyordu: Yazı, kendisini, okunur, anlaşılır kılan o yaratıcı istenci bütün gerginliği ve iç kımıldayışı ile ışıtıyordu. Ama hepsinde de Form, müthiş duyusal ve bireysel bir gerçekleşmeydi. Bir göz vardı orada sürekli açılıp kapanan. Tarihin bu karanlık kuyusunda, o gözün sahibiyle ilk kez bakışan ben mi oluyordum? Yetkinliğin en yüksek katına ermiş gibi gözüken bu varlıklar her zaman mı böyle dirim ve istençle doluydular, yoksa şimdi yalnız benim için mi canlanarak kıpırdıyorlardı? Yalnız o gün, orada olabileceği gibi...

Müze kapanıyordu. Her bir hattın önünde dakikalarca durarak bütün bir bahar gününü burada mı geçirmiştim (yalnızca bir bahar gününü mü, belki de M. ile karşılaştığım o yılın tümünü)? Kendimi güç bela dışarıya attığımı anımsıyorum, tabiî sonraki günler, bu ilk izlenimlerimin sahiciliğinden ve gizli anlamından güvenli olmak için birçok kez yeniden buraya gelmek üzere. İşte bu gidiş gelişlerim sırasında artık «benim yaşantım» diyebileceğim bu yaşantının, bir süre önce M. ye mektupta yazdıklarımla nasıl içerden bütünlendiğini anlamaya başladım. Tuhaf bir biçimde bilinçaltımda kök salmış olan hep o özdeş ağaçtı dışarıda filizlenen, değişik değiş-

şik açtığı tomurcuklarıyla beni bir coşturan, bir düşündüren. Yaşantım yeni sürgünlerle sürüyordu, hep oradaydı, kendi kendime dedim ki...

Hayır, ben demedim, kuşkusuz yeniden o melek konuşmaya başlıyordu içimde, beni kendi bildirisini bu kez sonuna kadar dinlemeye çağıran oydu. Eğer bu bildirinin anlaşılan anlamıyla bir «son»u olabilirse! Başladığı, bitirdiği ya da bitiremediği her tümceyle söylemek istediği şey şuydu: buralıydı, bu şehre aitti, buradan koparılamazdı. Bilinmeliydi ki, onun konuşabilmesi, daha doğrusu «susuş»unu «söz»e çevirebilmesi için gerekli birikim ancak bu şehirde oluşmuş, varlığını saran sessizlik ancak burada patlamıştı, başka bir yerde değil. Çünkü bu şehrin bilgeliği, «logos»u, «hikmet»i, «kelâm»ı, duyu ve tasarım olarak varılabilecek en soyut şeyi gösteriyordu. Bu en yüksek soyutlamayı yaratan «güc»ün sahibi, yarattığı dünyaya göçmüştü, dışarda hiçbir iz bırakmadan: Kendisini bir türbe örtüsüyle örtüp bir kandil ışığında çağların uykusunu uyumuş, tarihin bu karanlık hücresinde yeniden doğacağı anı beklemişti. Özdeş güçtü kendisini cami, hat ve nakıştaki en yüksek soyutlamalar olarak donduran. Tarihin perde perde kapanışlarıyla yokolup gidecekleri sanılırdı bu yapıtların, ama yokolmamışlardı işte, o en soyut yüceliğe yönelirken kendi malzemesine biçim veren başlangıçtaki «güç»ü açıklıyorlardı şimdi. Çünkü o malzeme en gergin duyusallıktan başka birşey değildi: Bu duyusallık en çok gerildiği, tırmanışı en yüksek, en soyut noktasına vardığı anda, biçimlerini önüne katarak taşmıştı. Ne tanrıca, ne de bilinen anlamda insanca olan bu güç bu şehrin bilgeliğinin öteki yüzüydü yalnızca. Bu

yapıtların içindeki o melek, bilgeliğinin perdesini sıyırıp atınca kendi istenciyle ışımaya başlamıştı. Sanat yapıtlarının doğrudan anlattığı şey değil, ama o anlatımı ilkin olanaklı kılan şey. Onu belli bir biçimi, kimliği olan bir melekmiş gibi arayışımın boşunalığı ortaya çıkıyordu böylece. Ne Bizans'ta, ne de daha sonra hiç kimse çizmemişti onu. Resmi çizilecek birşey değildi çünkü. Algılanabilir en yüksek doyutluk, anlatılacak birşey bırakmamıştı ortada, yalnızca anlatımı yaratan güçle o anlatımın biçimini bir araya getirmişti, o kadar. Doğrudan doğruya ya da benzerlik yoluyla hiçbirşeyin anlatılmadığı soyut simgeler en çok korumuştu bu «güc»ü. Bu simgelerden artık hiçbir başka varlıkla karıştırılmasına izin vermemek üzere ortaya çıkabilirdi. Gördüğüm bir cami ise, şimdi anlamalıydım ki, şu kubbe tam da ötekilerin mutlaklığına o en soyut ve simgesel anlatıma en çok yaklaştığı anda, bu uzam üzerinde, bu uzam için varolmaya başlamış, kendiliğinden her yanıyla bitmiş, dopdolu bir gövde olmuştu. Ama bu bitmişlik hiçbir zaman sınır koyma demek değildi, sonsuzluk sınırlanmamıştı, yalnızca ondan kopan bir parçaydı şimdi karşımızda dinelen. Ya da sanki gökyüzünün yeryüzüne en çok yaklaştığı alanda yeryüzü kendi benzersiz, bir kezlik ürünleriyle kabarmıştı: Kubbeler, sonra yarım kubbeler, çeyrek kubeler... «Adsız melek» sürekli kendi konuşmasının içinden görünüyordu.

Yeni yeni başka birşeyi de anlamaya başlamıştım: Geçmişin bütün bu yapıtlarında «duyusallık» ve «güç» diye algıladığım her şey «yaşam»dan başkası değildi. İlk kez «yaşam» la yapıtın nasıl bir araya gelebileceğini görüyordum. İlk kez şimdi, bir hattın kıvrımların-

da, bir cami camının renklerinde saklanıp kalmış olan o dirim, kendi ürünlerinin karşısına çıkıyordu, «bunlar benim çocuklarım» diyerek. Canları dışarıya vurmuştu bu yapıtların. Ve şimdi o can kendini yüzyıllardır barındırmış olan gövdesini çiçek koparır gibi bana uzatıyordu. Kendime yazar (?) olarak hep sormakta olduğum soruya bir çözüm buluyor, «yaşam»la yazmak arasında ne birine, ne ötekine yetemeden kalmaktan kurtuluyor muydum böylece? Geleneğin bu güne değin saklı kalan yaratıcı gücü, kendisini yeniden kullanayım diye bana geri mi veriliyordu? Soyutla somut yeniden mi birleşiyordu? Yaşam ya da dirimin simgesi, yok, ta kendisi olan içimdeki bu konuşmayı, bu uzayan bildiriyi saptamakla başlamak? Ama zaten başlamıştım M. ye yazdığım mektupta, öyleyse sürdürmeliydim: Bu bildiriyi taşıyan bir defter, bir kitapçık? M. nin şiirinin bittiği yerde, hemen onun kıyısında başlayacak olan bir metin, o dizeleri kuşatıp esinini aldığı yere bağlayacak yepyeni bir bağlam? Ama nasıl?

Kuşkusuz «adsız melek» saklı gücü kendine çevirmek için buradaydı: bu yapıtlarda birikmiş gücü yaratıcılığından hiçbirşey eksiltmeden kendine döndürüyordu işte, nesneleşen, yapıtlaşan şeyi yeniden kişileştiriyordu. Peki ama, yaratıcı gücün kendine dönüşünü kutlayan bu kitabı yazarken harcayacağım kendi içgücüm ne olacaktı? İlk, özgün tasarımın zihnimde uyanışından beri haftalar, aylar geçmişti, geçiyordu... Kendi yazarlık sorunlarımla ilk kez kendimi gerçek anlamda deneyeceğim sırada bir aykırılıkla karşılaşmış olmuyor muydum? Yazarken harcayacağım içgücümün saklanıp birikeceği bir yer

olabilir miydi? O biçimlerden başka bir biçim, başka bir söylence, bu kez kendi istencimden, bireyselliğimden ayrılmayan... Meleğin süren bildirisini M. ye, başkalarına iletmek için...

İşte bunları anlatıyordum o gün. Ama zaten bütün düşüncelerim M. ile gizli bir söyleşme değil de neydi? Bir raslantı ve... O hazirandan tam bir yıl sonra Taksim'e yakın bulvar kahvelerinden birinde oturmuş konuşuyorduk.

Parmaklarım boynuna dokunduğu zaman birden gülümseyerek dönüp bakışı. Hayır pek değişmemişti. Yalnız saçlarını hafifçe kabartmıştı, tırnakları manikürlüydü, giyinişi ise eskisi gibi sade...

Geçen yıl açıklama fırsatı bulamadığı şeyleri anlatıyordu şimdi M.. Olaylar öylesine kısa bir zamanda olup bitivermişti ki! O heyecanlı heyecanlı anlatadursun geçen yıl haziran sonunda birden İstanbul'dan ayrılmasının tanımadığım «öteki»yle beş yıl süren arkadaşlığının sona erişinin bu öyküsü kayıtsızlıkla karışık bir hüzünden başka birşey uyandırmıyordu bende: Bütün bunların beni ilgilendirmediğini, ya da benim için bir önem taşımadığını bilmenin hüznü.

Açık mavi gözleri tanıdığım o duyarlık anlatımıyla harelendi bir an: sanki biraz uzağa kaçarak oradan bakıyordu şimdi bana, aramızdaki asıl konuya gelişiydi bu:

— Benim şiirimi çok iyi anlamışsın, dedi.

Gözlerindeki anlatım değişmeksizin, doğallıkla ağzından çıkıvermişti bu söz, öyle ki «anlamak»la neyi söylemek istediğini sormama hiçbir gerek kalmamıştı, her şey aramızda, her zaman olduğu gibi hem kapalı, hem açıktı.

Biraz bekledikten sonra:

— Biliyor musun, dedim, senin şiirine bir

çeşit karşılık diye düşündüğüm, o «adsız melek»in bildirisinin içimde bitmediğini anladım sonradan, mektubumda yazdığım düşüncelerden kafamda bir kitap doğdu. Bir yıldır notlar alıyorum, yazacağım!

M. ye yazmayı tasarladığım bu kitaptan söz etmeye başladım (sanki aradan bir yıl geçmemiş gibi, ne tuhaf!):

— Bir şiir, bir mektup, bir kitap, işte hepsi bu. Ama yine de kendi kitabım olmayacak. Tıpkı o mektuptaki gibi ben aradan çekileceğim, «melek» konuşacak. Henüz adı konmamış o meleğin kitabını yazmak istiyorum.

Bu sözleri söylemem sırasında yaymış olabileceğim bir içgücün bir an için ona geçtiğini, yüzündeki o devinişi ayrımladım, ama hemen sonra soran bakışlarla bana bakmaya başladığını da...

Yok, ne mecaz yapıyorum, ne de esin türünden bir şey anlatmak istediğim. Hayır yalnızca kafamdaki kitabın hem özünü, hem de yapısını ilgilendiren bir soruna getirdiğim çözüm bu: Yaratıcı gücün kendine dönüşü söylencesini yazacağım kitaba konu edinmekle kalmıyorum, kitabın kendisini de bu söylencenin içine yerleştiriyorum. Bir yanda o «adsız melek» var, yaratıcı gücün kendisi, öbür yanda ben varım, onun ortağı. Ortaklığımız şöyle: Ondan kendime geçen güçle onun yerine ben yazacağım bu kitabı. Ben onun içgücünü «Meleğin Kitabı»nda bir yoldan ortaya çıkarıp açınlayacağım, ama bu güç melek tarafından kullanılmadığı için yine kendisinde kalacak. Bir söylence kuşkusuz. Ama nedir ki söylence?

Sustum. Aramızda bir sessizlik oldu.

Sözlerimi anlamadığını söyledi M.. Gerçekten mi?

İlkin çok hızlı konuştuğum için anlamadığını sandım, hepsini yeni baştan anlatmaya hazırdım. Ama M. söylediklerime belli bir noktadan karşı çıkmak istiyordu yalnızca: Ona göre, sanatçının yapıtına akıttığı gücü ona geri vermeyi istemekte bir anlam yoktu. O yapıt bitmişti ve sanatçı yaşıyordu. Yeni bir yapıt koyacaktı belki ortaya, ya da hiçbir yapıt koymayacaktı, istediğini yapmakta özgürdü çünkü. Onun asıl yaratıcılığı bu özgürlük değil miydi? Onun için ve herkes için yaşam sürüyordu, vb. vb.

M. ye geçmişte yitirilen şeyle bütünleşmeden gerçek anlamda yaşamdan, yaşamın sürmesinden söz edilemiyeceğini, yaratıcılığın asıl bu noktada başladığını anlatmaya hazırlanıyordum ki, nedense bundan vazgeçtim: Aramızdaki tartışma bütünüyle önemli değil gibi geldi. Bunun yerine, baştan beri nasılsa unuttuğum bir konuyu anımsayarak, yeni şiirleri olup olmadığını sordum.

Birden dalgınlaşarak alçak sesle:

— Çoktandır yazamıyorum, dedi.

O gün aramızda geçen konuşma bu kadardı. M. ile bir daha karşılaşmadık. Üzerine bildiklerim zaten birkaç parça şeydi: «azıcık Türkçe» bilmesini orta okulu burada bitirmesine, sonra da Tübingen'de Türkçe okumasına borçluydu. Yakında fakülteyi bitirmek üzere temelli Almanya'ya dönecekti. Babasının işi bitmişti burada vb.. M. nin de İstanbul'un yüzlerce binlerce başka konuğu gibi şehrin ruhuna şöyle bir daldıktan sonra göç ettiği yerde kaldığını, belki de aradan geçen zamanla evlenip çoluğa çocuğa karıştığını tasarımlayabiliyorum. Bana gelince...

Yazabilseydim M. nin bana armağan etmiş olacağı kitabı hâlâ yazamadım. Her şey

kafamda hazır gibiydi, ama yazılamadı. M. çoktandır şiir yazmadığını söylemişti son karşılaşmamızda, tasarladığım kitabın asıl yazarı olacak olan «adsız melek» ise içimde susuyordu.

Derinliğimdeki bu suskunluğa karşın yine de kendimi zorladım, o ses hâlâ bendeymiş gibi yazmaya çalıştım (ya da niye saklamalı, o kanatlı varlık benmişim gibi). Taslaklar taslakları izliyordu, ama hepsi boşunaydı. Kayaları oymayan, yalnızca kendilerinden önce oyulmuş yerlere çarpan ölü dalgalardı yazmakta olduğum tümceler. Yazmazsam bu kez sahte bir ölümsüzlük edasıyla benden kaçıyorlar, imgelemimde gururlu satırbaşlarını oluşturup orada duruyorlardı. İçimdeki o konuşma sona erdiğinden beri, kendi kendimin kötü bir öykünücüsü olmuştum. Sonunda, ben de bütün yazdıklarımı kaldırıp attım, bir süre için hiçbirşey yazmamaya karar verdim.

Yine de kafamdakini büsbütün bir yana atmam, başka bir konuya geçmem olanaksızdı. Önce ve yalnız o kitap vardı çünkü; o, ötekilerin yazılabilmesi için çözülmesi gereken bütün sorunları kendinde taşıyordu. Tuhaf olan, aradan uzun süreler geçse bile hiçbir zaman bu konudan kopmamam, ama yine de hiçbir şey yazamamam, böylelikle yalnızca yazma isteğimin kendi kendine direnmesine yol açmamdı. Oysa yazarak kendimi özgürleştireceğime inanmıştım, baştan beri böyle olmuştu. Ama işte şimdi o özgürlük kendisine karşı çıkıyordu sanki: «Meleğin Kitabı»nı yazmak istemiyordu bilinçaltım, neredeyse kendini asıl bu yazmamakta, bu oyalanışta, sözcüklerle bu oynamada buluyordu.

Notlar alıyordum, bir türlü bütünlenemeyen notlar...

MARIA-ANNE'NİN ÖYKÜSÜ

Maria-anne M. değildi, ne de kent İstanbul. Uzak, ama bir yüzüyle yine de ona bakan başka bir kentteydim. Kitaplarım ve kağıtlarımla göç ettiğim Kolonya'da kafamdaki konu üzerine almakta olduğum notların bir yerinde ortaya çıkıverdi Maria-anne. Neden bilmem Maria-anne'yi yazmayı istedim. M. nin şiirinden gizemli bir biçimde bana geçen, geçtiği andan beri de çeşitli kılıklara girip ortada dolanan gücün sanki yeni bir gerçekleşmesiydi Maria-anne. Geçmiş olayları ve artık orada olmayan biçimleri hâlâ kendimle birlikte sürüklemenin verdiği mutlu bir boşluk duygusuyla yabancı kentin tekdüze caddelerini dolaşırken kendi kendime soruyordum: Niçin? Kimdi Maria-anne? (Daha önce benzer soruları M. için sormamış mıydım?) Ama ilkin hangi Maria-anne? Henüz liseye giden, küçük gözleriyle kocaman gözlüklerinin ardına saklanan, uzun, sarı saçları omuzlarından biraz aşağı inen... Maria-anne mi? Tam tersine onun bu kimliğini yüzüne baka baka unutmaya, adını bile bilmediğimi, tanımadığımı kendi kendime yineleyerek onu bilincimin kabuğundan kazımaya çalışmıyor muydum? Susuyordum, susuyorduk, o benim için, asıl «O» olduğuna inandığım o yüzeye, o yüzdeydeki adsız varoluşuna eş olana dek! Yorgun oynadığım bir oyundu: Onu yitirmek, ama yitirdiğim şeyin yine kendisi ka-

dığı o noktada onunla yeniden buluşmak oyunu. Onun üzerine yazabilmek için ilkin bu oyunu mu oynamalıydım? Daha yaşam sırasında onu bir imgeye mi dönüştürmem gerekiyordu? Hâlâ yazamadığım, şimdi yeniden yazmaya çalıştığım o kitapta, kendisi de nasılsa ilk kez olmak istediği gibi olacak bir Maria-anne için. Gerçekle aramdaki boşluğun sonunda kapanması için.

Hangi gündü, hangi günün yorgun akşamıydı şimdi bilmiyorum, ama işte o odada, turuncu bir akşam ışığının harelendirdiği duvarın önündeki eski yatakta, onunla yan yana yatarken başlamıştı: düz beyaz kağıt gibiydi o an, öyle arı. Uzuyor, yine bir kağıt gibi boşlukta kıvrılıp katlanıyor, tüm yalıtılmışlığıyla gitgide bir kitabın, dünyadan soyutlanmış, ama kendisiyle dopdolu yoğun varlığına benziyordu. Sevişme bitmişti, ama gizli bir kaynaktan tasarım ya da anısı geliyordu: Geçen haz dolu dakikalara, o dingin ve dengeli, henüz ayakları üzerinde duran anda yeniden sahip oluyorduk. Tıpkı bir kitapta uyanan bir çağrışımla geçmiş yaşantımıza sahip olduğumuz gibi. Ama işte tıpkı o sayfaların bizi yeni bir bakışta yaşamaya, görmeye, anlamaya çağırdığı gibi, bu sevişme sonrası da yeniden yaşamın kendisine dönmek istiyordu, yeniden isteğe, ayrıntılara, birlikte geçilecek yollara, üstelik kendi bilgeliğiyle, anı ile. Geçmişine sahip olduğu gibi geleceğine de sahip olmak, dünyayı hep şimdi gördüğü gibi bulmak... Fakat, sonrayı önceden yaşadığım, beklenen şeyi ise gerçekleşmiş gördüğüm o sırada, bu gerçekleşme acılaşmaya da başlıyordu, çünkü daha önceye doğru hüzünlü bir

bakış karışıyordu içine: Sanki Maria-anne'yle bir gün bir yerde oturmuşuz, konuşmuşuz ve o gün, o konuşma bir daha geri gelmemek üzere arkada kalmış gibi...

Burada bitiyor muydu?

Maria-anne'yi nereden tanımıştım? Arkadaşım K. nın Amelien Cad. 16 numaradaki odasına haftada bir temizlik yapmak için geliyordu. Salt bir raslantıyla orada karşıma çıktığı o gündü. Değişik insanlarla karşılaşmaktan, onları da birbirlerine tanıştırmaktan özel bir zevk alan K., babasının yıllardır Almanya'da çalışan Yugoslavyalı bir işçi olduğunu söyleyerek aramızda bir yakınlık mı kurmak istemişti? Maria-anne'nin beni yarı utangaç bir dikkatle süzüşünü anımsıyorum: Anadili Almancaydı, ama babasından Yugoslavya, Türkler üzerine pek çok şey dinleyip öğrenmiş olmalıydı. O gün ve sonraki günler, K., işini bitirdikten sonra da kalıp bize metin okumasını, yazın, dil tartışmalarımıza katılmasını istiyordu. Bu çağrıya sevindiği gözlerinden belli olan Maria-anne yine de kalamıyordu, ya sözlüsü bekliyor oluyordu ya da eve gidip ders çalışması gerekiyoru. Sözlüsü ya da nişanlısıyla tatil için İngiltere'ye gitmelerinden az önceydi: Bir pikap aldığımdan söz edince, kendisindeki plakları dinlemem için bana verebileceğini söylemişti. Temmuz başlarında, bunaltıcı, nemli, sıcak Şehr-i Kolonya, geciken bir kart, o yarı şakacı hitapla «**Lieber Herr Schriftsteller**!, boşluklar. K. telefon ediyordu, Maria-anne dönmüş, beni soruyormuş.

Tatil dönüşü ilk buluşmamızda zayıflamış

gibiydi, yüzü de biraz solgundu. İngiltere yolculuğunu anlatıyor ve sorular soruyordu: Arada hangi metni okumuştuk, neyi tartışmıştık?

Sülz'deki küçük odamda başka yer olmadığı için yatağımın üzerine oturmuş getirdiği plakları dinliyorduk. O günlerin moda şarkıcılarıydı bunlar: Leonard Cohen, George Moustaki, vb. Kendiliğimizden birbirimize sarılıp öpüşmeye başladık. Ama sonra birden:

— Hayır, bugün olmaz, anlıyorsun, değil mi? Ekledi:

— Yarın geleceğim, aynı saatte bekle beni!

Ama ertesi gün gelmedi. «Onu iyi tanımıyorum ki!» diyordu K. Geceyi K. da geçirdiğim günün sabahı, yorgun, odama dönünce, aynı plakları çalarak beni bekler buluyordum onu. Başını sevecenlik isteğiyle omuzuma yaslarken, saçlarını okşayıp kulaklarından öptüğümü anımsıyorum. Okşayan elimi sık sık ağzına götürüp öpmesi, arada da başparmağımı emmesi dikkatimi çekmişti. Soyunup yatağa uzandığı zaman bir an için teninden beyaz bir buğu yükseldiği izlenimine kapıldım. O kadar beyazdı ki, bu beyazlığı tam da en çok tensi olduğu sınırda aşan birşey vardı sanki, bilinmeyenin bir ışıması karşısındaymışım gibi korktum ondan. Onu görmediğim günlerde neler yaptığımı, neler okuduğumu anlatarak, biraz da konyak içerek bu duygumun geçmesini bekledim.

Biraz sonra heyecanlarımız karşılıklı son noktasına vardıktan sonra yan yana yatarken, Maria-anne:

— Seni seviyorum, diye kulağıma fısıldadı.

Sesi bir çocuğunki gibi ince, fakat derinden geliyordu.

K. dan Maria-anne'nin nişanlısıyla arasında birtakım sorunlar olduğunu duymuştum. Yine K. nın söylediğine göre, daha bu yenilerde benimle tanıştıktan hemen sonra bir Türk öğrenciyle arkadaşlık da etmişti. Odamda buluştuğumuz bir gün birden sordum:

— Naci ile görüşüyor musun?

İkimiz de yan yana yatakta yatıyorduk. O, beyaz çarşafa sarınmış ve gözlüksüzdü. Benim sorum üzerine, hafifçe iki yana kayan gözbebeklerinin bu kayması durdu, bakışı üzerimde toplandı, ama yaramaz bir çocuk gibi gülmekten de kendini alamıyarak:

— Nereden biliyorsun? Adını da mı? K. mı söyledi?

Ben başımı sallayınca da:

— O öykü on gün önce bitti...

«Niçin?» demedim:

— Peki, onu sevmiş miydin? diye sordum.

— Sonradan kısa bir süre için evet, ama ilkin, neden bu değildi, dedi ve biraz sıkılarak sustu. Yine de hemen sıkılmasını yenerek:

— Seninle sevişmeyi kuruyordum, ama senden önce bir başka... Türk'ü tanımak istedim. İşte bu!

— Aynı zamanda nişanlını, beni ve başka kişileri sevebiliyor musun Maria-anne?

Kolonya ikindisinin solgun güneşinin yarı aralık panjurdan gittikçe kararan duvara vurduğu yerde kendi kafamın gölgesini görüyordum: Gölgem yalnızdı orada.

— Evet, dedi Maria-anne uysallıkla, sevgi o kadar büyük ki, onu başkalarıyla paylaşmamak, yalnız bir tek kişiye ayırmak çok yazık. Aynı zamanda birçok kişiyi sevebiliyor-

sam, niye kendimi kısıtlıyayım, ya da sevmiyorum diye aldatayım?

Yeniden:

— Sevgi çok büyük... diye yinelerken çarşafa sarılı olarak doğruldu yanımda.

İnce sesinin ciddi birşey söylemek, kendi mantığını ortaya koymak istediği zaman kısılarak çıktığını yeni farkediyordum, kısık ama her zamanki o tatlı dolgunluğuyla.

İkimiz de bir an susuyorduk. Yeniden baktığım zaman, bir anlık bir parlaklık kazanan akşam ışığında sınır çizgileri belirsiz bir siluet görüyordum duvarın üzerinde bu kez. Biz sustuktan sonra da, bu bize benzeyen adsız gölgeler, orada birbirlerine hâlâ gizli bir şeyler anlatmak istiyorlarmış gibi karşı karşıya geçmiş duruyorlardı (Yoksa odamda yalnız, duvardaki gölgeleri kendimize benzettiğim başka birgün müydü bu? Ben mi konuşturmuştum onları? Olsun, ne farkeder? Şöyle ya da böyle, Maria-anne'nin karşısında bir gölge olmak istemiyor muydum başlangıçta ve daha bir süre, o gölge, gölgesi olduğu şeyi gösterene değin?)

Daha biraz beklemeliydim. Gerçekten de... Maria-anne'yi nedense görmeden geçirdiğim bir sürenin sonuna doğruydu. Kırıklık ve bağrıları yüzünden Sülz'deki odamda kaldığım bir akşam ortaya çıktı her şey. Her şey: yani Maria-anne karşısında neysem ve ne değilsem o. Okuduğum kitabı yarıda bırakarak birden tuvalete koştuğumu, soyunduğumu anımsıyorum: nedenini bilmediğim hastalığım bir bahaneydi, vücudumda tarihsel hadım edilişimin izlerini arıyordum. Buydu aradığım.

Baştan anlatayım: Araya giren çeşitli olaylar nedeniyle Maria-anne'yi görmeden geçen

iki haftanın içimde bıraktığı belirsiz boşluk ve askıda oluş duygusunu biraz olsun unutmak için yılın en çok satan romanlarından birini okuyordum o akşam: **«Portnoy's Complaint»**. Romanın kahramanı Portnoy, İtalyan metresinden sifilis kaptığı korkusu ya da daha doğrusu kuruntusu içinde yaşamaktadır. Öykünün sonuna doğru gittiği İsrail'de İsrailli bir kıza evlenme önerir, ama artık kuruntusu hastalıklı bir saplantı haline gelmiştir...

Daha bu romanı bitirmeden birden Maupassant okumak istiyordu canım: **«Le Lit 29»**. Ne raslantı! Kafamda çağrışımsal bir şimşek çakıyor, Maria-anne'yi görmeden geçen son günlerde gizli kalan bir nokta ışığa çıkmak üzere yakına geliyordu sanki. Öyle sanıyordum, ama aslında son günlerdeki davranışlarıma ve ilerdeki davranışlarıma böylece yeni bir özür bulduğumun, asıl amacımın bu olduğunun ayrımında değildim. Yeni ve çılgın bir özür!

Ne yapmıştım kaç gündür? Gelmişti Maria-anne, gelmemişti, ama sonra yeniden gelmiş ve yeniden ortadan yitmişti: iki haftadır yoktu neredeyse. K. ya telefon etmek için ne tereddütler. Yine de telefon edişim. K. nın bilinci miydi beni rahatsız eden? Peki ya bu başağrıları ve kırıklık? İlkin Monika'dan grip almış olduğumu düşünmem, birden hastalanmış olmamdan ötürü de memnunluk: Birkaç gündür Maria-anne'yi görmemem karşısında gösterdiğim zayıflıktan dolayı böylece cezalandırılmış, cezamı ödemiş, bir süre kurtulmuş duymam kendimi. Ne gaflet! Maria-anne'yi boşuna beklediğim bir günün sonunda uğradığım Monika'nın 38° ateşle grip olduğu nereden belliydi? Boğazından çıkan «ah»la «of» arası bir hırıltıyla «ah, işte şunları gö-

züm görmesin!» diye bağırmamış mıydı duvardaki afişleri göstererek? Ama şimdi daha geriye gidiyordu düşüncem: Son görüşmelerimizden birinde hasta olduğunu söylememiş miydi Maria-anne, biraz sıkılarak: «Hep böyleyimdir. Sık sık rahatsızlanırım. Yalnızca bir yangı olabilir orada, ama o hastalıklardan biri de olabilir. Biliyor musun ilk belirtilerini ayırd etmek hemen hemen olanaksız...» «Peki, benimle birlikte olduğun günlerde, bir başkasıyla...?» Başını sallıyordu. «Peki, daha önce...?» «Her zaman da sorun bu!» Başka bir gün Maria-anne'nin sesiydi: «Ya çocuğum olmazsa!» Hiç haber bırakmadan gitmesi başka nasıl açıklanabilirdi? Uğrayıp söyleyecek miydi? Uğrayıp söylüyordu: «Ben sifilismişim, sen de başının çaresine bak!» Ama bu karışık sorular ve imgelerle bilinen hastalık korkusunun çok ötesindeydim. Hastalığın belirtilerini tanımadan tanıyormuş gibi kendimde aramamın anlamı çok daha derinlerdeydi o anda: Hastalığı kendime kanıtlamam değil, o kanıtlama çabam, belamı arayıp durmam önemliydi.

Nitekim bu durumda ilkin gitmem gereken kimseye, yani doktora değil, Maria-anne'ye koşacaktım: K. ya yeniden telefonlar etmem bundandı, onun haber bırakıp bırakmadığını öğrenmek için. Hastalığımı —eğer varsa— ilkin ona göstermek isteyecektim, onun tarafından kabul edilmesini. Maria-anne'nin varlığı duyduğum acıyı daha inandırıcı kılacaktı sanki. Doğrulamak değil haklı çıkmak önemliydi. Kendime acımamama, kendimle ilgime anlam kazandıracaktı Maria-anne'nin işin içine karışması. Aykırı gelecek ama Maria-anne'nin karşısında tek sahici yanımın bu sahte varlığım olduğu ortaya çıkmıştı birden:

hastalıklı bir kurban. Şimdi içinde bulunduğum durumda, benim de, çevremdekilerin, K. nın, Monika'nın, Maria-anne'nin de ortak ölçülere uymayan davranışlarımız için ciddi, hatırı sayılır nedenlerimiz vardı kuşkusuz, belki arada hastalık ya da benzeri korkularla yenilmek de olağandı, ama ben yenilmiyordum sanki, zaman zaman onlarla paylaştığım bu korkulara karşın, çünkü sahteydim. Korku değil, korkunun anlamı sahteydi bende. Gerçekten hastalığa yakalanmış olsam bile, burada önemli olan «hasta olma» imgesiydi, hastalığın kendisi değil. Bir yaranın imgesel bilinci. Hasta olmam olasılığını daha en baştan hesaba katabilirdim, belki başkaları da o tür hastaydı, hayır bütün bunlar üzerinde durmamıştım: kuşkumu öz yuvasından, yalnız imgelere dayalı bir kitaptan, iki kitaptan almış çoğaltmıştım. Aslında ilgim kendimleydi, hastalığımsa bir özürdü. Maria-anne'yi bu ilgimin içine katmak istiyordum: tıpkı bir zamanlar M. yi katmak istediğim gibi. M. ye kendimi bir yazar olarak tanıttığımda da bu denli sahteydim belki. Yazmayı düşündüğüm kitabı şimdiye kadar yazmayı başaramamamın nedeni yazarın kendisinin sahte olması mıydı, sözde bir kurban? Bir yalan. Ve bu yalan bütün yaşamımı kaplamıştı: neredeyse tek doğru o olmuştu.

Maria-anne'yi bulamamıştım o hafta, onu her yerde aramakla birlikte. Eğer bulsaydım, onu, kendisini tanımadan önce neysem o, yani bir kurban olduğuma inandırmaya, giderek onda kendi ilgi ve duygularımın benzerlerini taşıyan bir başka ben yaratmaya çalışacaktım. Ama bu hâlâ eski öykünün süreğiydi, ya da öncekiyle şimdikinde değişmeyen şey. Değişen ise...

Bir okul dağılışından sonra Maria-anne geldi, uzaklardan. Bir süredir görüşmemiş olmamıza karşın, alışılmış ya da beklenen bir olay gibiydi zilin bu çalışı, kapıda onu karşılayışım, şimdi de karşımdaki koltukta oturuşu. Görüşmediğimiz günlerde ne yaptığını sormuyordum bile: aramızda birşeyler olağanlaşmıştı sanki. Yoksa bir fırtınadan önceki durgunluk ve bekleyiş miydi bu? Küçük masayı ortamıza almış, konyaklarımızı yudumlayarak konuşuyorduk, Almanlardan, Amerikalılardan, zencilerden... 'Tipik Alman zihniyeti' diye bir şey var mıydı, Amerikalıların ve Almanların zencilere karşı davranışları, vb.?

Zencilerden söz ederken, Marie-anne o güne değin iki zenci erkeğini tanımış olduğunu söylüyordu: Tabii, ilkin onlar ona baktıkları için, yoksa belki de göze alamazdı. Ama sonradan bu iki zenci üzerine duygu ve düşünceleri çok «pozitif» olarak kalmıştı. Nişanlısı Ulli'yle karşılıklı bir oyun oynamaya karar verdikleri o haftaydı:

— İki ay kadar oluyor. Bir gün Ulli bana dedi ki: «Bir hafta görüşmeyelim, başkalarıyla çıkalım. Sonra başlarımızdan geçenleri birbirimize anlatır, eğleniriz!» Ben de kabul ettim. Sonunda benim listem onunkinden daha kabarıktı... İşte o iki zenciyi de o hafta içinde tanıdım.

Övünmeyle değil, az önce «pozitif» sözcüğünü söyleyişindekine benzer, normal bir memnunluk anlatımıyla anlatıyordu Maria-anne. Bilincimde bir nokta o sırada canlanan imgelere direniyordu, ama sanki bu imgeler de ancak bu direnmeyle çıkıyordu ortaya: Dolaştığı öğrenci lokalleri, sokaklar, belki de gar, zenciler ve ötekiler, son olarak sabaha karşı

kaldığı dairenin penceresinden Kolonya katedralinin içeriyi gözetleyen bir büyük put gibi görünüşü... Bütün bu anlattıklarının Maria-anne'yle bulunmak istediğim noktaya uzaklığı karşısında silkinerek:

— Birşey sorabilir miyim?

«Evet» anlamına başını salladı Maria-annemsi.

— O hafta sonunda anlattıklarını işitince Ulli seni kıskanmadı mı?

Bakışları aramızdaki boşluğu bir uçtan bir uca geçti, bir noktaya saplandı:

— Evet, kıskandığını biliyorum.

— Onun kıskanmasına karşın...

Sözümü kesti, sanki bir başka uzam bölümüne geçmiş, şimdi oradan konuşuyordu:

— Sorun da bu ya. Aşk o kadar büyük ki, bu duyguyu birçoklarıyla paylaşmak gerek. Ama işte işin içine kıskançlık karışınca, hem bu duygu yitiyor, hem de aldanma başlıyor.

Kısa bir arayla:

— Evet, benim için açık. Yalnız bir tek kişiyi seversem, o sevginin baskılı egemenliği altında ezilir giderim, kendim olamam, yok olurum. Ulli'yi ya da bir başkasını sevmek, ama kendim kalarak sevmek için, aynı zamanda başkalarını da sevmeliyim. Vazgeçilmez bir şey bu benim için, kendimi sevginin içinde de, dışında da özgür olarak bulmam, anlıyor musun, baskısız sevebilmek, gerçekten verebilmek, vereceğim bir şeyin olması için...

Derinlerden gelen bir devinişin o an derindeki ürpertisini duydum: Aynı Maria-anne'ydi, beni ürperterek ta içimden dışarıya doğru yayılan Maria-anne'nin kendisiydi. Sanki Maria-anne'yi yutmuştum da, gizli bir hazla pa-

rıldayarak kusacaktım. Ama ya az önceki kuşku ve acılarım? Şimdi aşmak mı istiyordum oraya doğru? Acele?

Gerçekten mi acele etmiştim? Yüzü dalgalanarak uzaklaştı:

— Ama niçin öpüyorsun beni?

— Niçin öpmiyeyim? diye sordum.

Arayla dudaklarını verdi ve çekti. Sonra O'nun sözleriydi, konyak şişesini açıp, boşalan bardağımı yeniden doldurdum, onunki henüz dolu:

— Beni zorluyorsun!

— Hayır Maria-anne, ben seni hiçbir zaman zorlamadım. Yanılıyorsun, seni zorlamanı ben Maria-anne. Hele seni hiç! Evet, belki seninle çok çabuk yatağa girdik, ama öyle istememiş miydik? Şimdi, seninle konuşmak istiyorum... Ama ben seni zorlamadım, Maria - anne, bu yalan. Seni zorlamıyorum. Çok bencilsin Maria-anne!

Aramızda gerginleşen sürede o oyun başlamıştı bile: Maria-anne'nin önünde o ana kadar nasılsa gizlenen sahte varlık şimdi başını kaldırıyordu.

— Beni yaraladın Maria-anne! Demek seni zorladım, sen söylüyorsun zorladığımı. Yoksa bunu düşünerek mi söyledin, hazırlanmış mıydın böyle davranmaya, yoksa her şey hesaplı mıydı? Öyleyse niçin?

Maria-anne'nin içkiyle arada bir dudaklarını ıslatarak karşılıksız susuşunu en ters bir yanıtmış gibi yorumluyor, konuşmayı sürdürmek için bundan hız alıyordum. Boyuna konuşuyordum ya, henüz söylememiştim asıl söylemek istediğimi: Derindeki yarama dokunulmuştu ya da yeniden müthiş bir yara al-

mıştım, şimdi de yaralı yaralı dolanıp duruyordum, onu en zayıf olduğuna inandığım yerinden yakalamayı, yalnız oradan yenmeyi istemenin gerginliğiyle, buydu, hepsi buydu.

Ancak bir sigara yaktıktan sonra ve sait onu etkilemek için:

— Düşen meleklerin öyküsünü bilirsin değil mi? İşte bu düşen meleklere göre daha bir başına buyruk olan bir melek vardı vaktiyle. Kendini soydaşlarının «günah»ından kurtardığını sanmaktaydı. Ama işte günün birinde o da ötekilerin günahına ve alınyazısına ortak olmasının kaçınılmazlığını anladı: Sonunda o da insanları baştan çıkaracak, onları kendisiyle birleşmeye zorlayacaktı. Yazgısında bu vardı. Her şey bitmişti artık: Güzellik, istek, bilgelik! Yalnız zorla! Böylece düşen öteki meleklerden bir ayrımı kalmadı, yalnızca en son düşen melekti o.

Son vuruşumu erteliyordum boyuna. Ertelemek üzere bir süre önce karaladıklarımı anlatıyordum. Ona gelince... Kendisine yeni yollar açmak üzere sağı solu yoklayarak dışarıya sızan bir dere gibiydi o sırada, kıpır kıpır firuzeleşen gözlerinin ardında.

Biraz çocuksulaşarak sordu:

— Peki, kimdi o melek?

— Ben değildim. Onun duygularıyla bile onun gerisindeydim. Kısaca, buna bile hakkım yok, olmadı. Bunun için bir yana attım o düşmüş melek üzerine yazdıklarımı da...

Saklanarak, ama hâlâ gizliden meydan okuyarak yüzüme baktı. Sustum. Oyunun son perdesine, son vuruşa bir hazırlıktı bu. Hiç ve hep: Ne olduğunu göstererek, yenerek, o noktada yeniden kazanmak istiyordum onu, zalimce. Sesimdeki o titremeyle, bile bile:

— Peki, benden nişanlına söz ettin mi, zorlamışsam zorladığımı da...?

Şaşırdı:

— Evet, fakat o zaman... o anlamda değil. Sonra yeniden bir şey sorunca yanıtladı: tek bir sözcüktü söylediği...

Yuvarlak masanın üzerindeki konyak kadehi dolu dolu çağırıyordu beni, yapay, doğa dışı etkisiyle, soyut ve zehirli. Hayır, ona uzanmadım. (Maria-anne'yle aramızdaki bu konuşmanın böyle birçok ayrıntı ve incelikleriyle belleğimde kalmasını birkaç gün sonra nasıl kullanacağımı henüz bilmeden aldığım notlara borçluyum. Ancak birkaç gün sonra... Çünkü o sırada ne zaman kalemi elime alsam, o günün dört saatciğini emen bilinçaltımın henüz sözcüklerle rahatsız edilmek istemediğini, derinlerdeki yumuşak bir yaşantı çekirdeğinin kendi gelişmesine doğru oluştuğunu duyuyordum. Sonradan yazmaya başladığım birkaç satırla birlikte o yaşantı kendisi oldu:)

«Evet» demişti Maria-anne, sonra «kıskandı mı?» diye sorunca da... Başlangıçtaki konuya dönüyorduk, yalnız bu kez Maria-anne'nin sevgisini dağıttığı o kıskanılan kişiler arasındaydım: «Evet, kıskandı». Bu sözleri işitmemle birlikte deminden beri oynadığım oyun bitmişti, ama onun yerine başlayan şey gerçek değildi, oyunla gerçekliği içine alan başka birşey. Bir özgürlük onurunu mu gösteriyordu bu sözler, ruhsal arılığın kendi yerine konacak başka hiçbir şeyi kabul etmemesini mi? Ya kıskanan, kıskanılan, zorlayan..? Şaşırtıcı olan şuydu: Kavramamla bir-

likte bu sözlerin bilinen anlamlarıyla bir ilgim de kalmamıştı. Kendime hiçbir tutamak bırakmamak üzere, bilincimin bilmediğim bir yerinde onları ters mi yorumlamıştım acaba? «Ters» ya da bununla anlamdaş olarak «olağanüstü»? Ters, ama ne kadar doğru; olağanüstü, ama apayrı bir anlamda gerçek? Oyun bitmişti, perde indiği anda oyunun tek oyuncusu olan ben, kendimi tek seyircimin yanına atıyordum. Ama işte sıçramak üzere ayağımı yere vurmamla birlikte daha önce bilmediğim bir boyutta bulmuştum kendimi: Maria-anne'nin önünde diz çökmüş, dizlerine kapanmıştım ya, yine de bu kadar yakınlığıma karşın, deminden beri dışardan seyrettiğim bir resmin içine girmiş gibiydim yalnızca, kendim de resimleşmiştim. Ellerini, parmak uçlarını, ayaklarını yeniden yeniden öperken dokunuşlarım eriyordu, hem oradaydım, hem değildim.

Sıçradığım, diz çöküp kaldığımı sandığım yerden daha ilerilere, derinlere kaymaya başlamıştım. Hâlâ dizlerine kapanmış, omuzlarımda onun kolunun basıncını duyduğum o biricik anda, adeta kendi içinde bölünerek gittikçe uzayan o anda, bir çığ gibi yuvarlana yuvarlana büyüyen bir coşkuyla doluyordu varlığım. Her an kendi özümden kabaran bir yükseliş, yepyeni güçlü bir dalgayla benliğimi sürüklüyordu. Bütün apaçıklığıyla kendimi içinde bulduğum bu gidişte, varlığımın benzersiz, yüce bir varlıkla doluşundaki konakları, ama aynı zamanda garip bir hazla her doluşun bir boşalma olduğunu, ta içerimdeki derinleşmeyi duyuyor, üstelik bunu sezerek bekleyebiliyordum. Her yükseliş ya da yüceliş böylece artan bir derinliğin algısını da birlikte getiriyordu: Öyle ki doldukça beni

dolduran şeyle özdeşleşerek büyümeye başlıyordum. Ne yazık, hiçbir zaman tam değildi bu özdeşleşme. Oradaydım. Bana çok uzamış gibi gelen o sürek içinde, bir tapınmaya dönüşen kesik kesik davranışlarımdan, gittikçe artan titreyişlerimden neler duyduğumu ve o sırada yaşadığım şeyin «çok fazla» olduğunu anlamış mıydı Maria-anne?

Paylaşma ya da karşılık verme isteği miydi ona ilk bulgusunu yaptıran: Benliğimi kaplayan coşku selinde sürüklenen, artık yalnızca o gücün elindeki bir alet. Bir sis bulutu içinde gibi, Maria-anne'nin soyunduğunu görüyordum. Gri etekliği, bluzu, iç donu... Beceriksiz, hatta biraz gülünç duyuyordum kendimi.

Soruyordum:

— İnsan bu kadar iyi bir duyguyla sevişebilir mi?

Ama işte Maria-anne o gün ancak nasıl coşkuyla çırpınarak dizlerine kapandığımı gördükten sonra benimle sevişme isteği duyabiliyor, o sırada verebileceği tek şey olan vücudunu yalnız bu koşulla veriyordu. Yine de bu kadar akılla kavranabilir gibi değildi her şey. Yatağa yanına uzandığım o sırada onda daha önce görmediğim bir şeyi algılıyordum: Öylece uzanmış yatarken bütün vücudu kıpırdıyordu: Coşulu bir titreyiş ya da derinden gelen bir çırpınıştı bu. Halka halka yayılan bir deprem! Yuvarlak omuzlarından aşağıya yayılan bu sarsılış, ateşli gibi ama soğuk ürpertiler, benimki gibi, Maria-anne'nin de gövdesine giren o tinsel gücün sonsuz uyarışından başka birşey değil gibiydi. Daha doğrusu Maria-anne'deki bir titreşim, benim kendi titreşimimin büyümesine yol açmış ve şimdi bu

büyüyen şey ona geçmişti. Neden ve dürtüleri gövdelerimizden değil de, ruh ya da bilinçaltı derinliklerimizden gelen, ancak oradan gelerek gövdelerimizi uyaran bu sevi ilk kez bizim sevimiz mi oluyordu? Tinsel güçlerimizle sevişmeyi mi başarıyorduk?

Maria-anne:

— İch liebe dich, ich liebe dich... diye yinelerken, ona hâlâ bir karşılık verebilirmişim gibi söylediğim sözler kesik kesikti:

— Senden, Maria-anne, senden mi?

— Hiç kimseyi, Maria-anne...

— Bana ne yapıyorsun, Maria-anne?

— Peki, peki, peki...

Uyuşturulmuş ya da bayılmak üzere olan biri gibi söyledikten sonra bir an ayrımına vardığım bu sözcükler, yarı tümceler, sanki bilincimle bilinçaltının birbirine değdiği bir alandan geliyordu: Söylenirken belki bilinçaltı bir anlamları vardı, ama bilincime geçtikten sonra soluveriyorlar, az önce kendilerindeymiş gibi gözüken anlama uzak düşmüş oluyorlardı. Bölünmüştüm. Ama kuşkusuz baştan beri o bitimde, bilinçle bilinçsizin sınırındaydım. Dolma duygusunun boşalma duygusuyla denkleştiği, bilincimin bilinçsiz katlarına dokunarak oradaki bilinçsizliği, zedelemeden, bozmadan yeni bir bilinçliliğe dönüştürdüğü sırada da. Bana hâlâ sürmesini istediğim o coşuyu veren de bu sınırı aşma duygusundan başkası olabilir miydi? Şimdi ise başka birşey oluyordu o uç alanda: Bilincimden bilinçaltına baktığım zaman, en çok «kendim» olan o yeri acıyan, hâlâ kanayan bir nokta gibi duyuyordum, seven, yaralanan, şükran vb. duygulara zehire sarılır gibi sarı-

lan kendimdi bu. Ama bilinçaltımdan bilincime baktığım zaman ise bende artık büyük bir duyarlığa yol açmayan cinsel hazzı algılıyordum. Cinsel edimin hem üstünde, ötesindeydim, hem de sanki üzerinde duruyordum onun. O sıradaki dayanıklılığımı, bu, sürekli olarak ikiye bölünmeye, bilinçaltımla bilincimin uyarılmakla birlikte birbirine değinişine borçlu olmalıydım. Kendimi yitirmeden, büsbütün bilinçsizleşmeden «O» olmuştum şimdi, «O», yani bilinçaltımdaki, OLMAK İSTEDİĞİM.

Maria-anne'ye bakıyordum, bana yalnız o haz alıyor gibi geliyordu, ben değil, hâlâ değil...

Sonunda Maria-anne beyaz bir tilki oluyor, sürünerek bacaklarımın arasından geçiyordu.

Yoksa Maria-anne değil miydi oradaki? Bir başka, hiç tanımadığım bir kadın? Yoksa ne Maria-anne, ne de başkası, hep ben miydim, soluğumu bir saza üflemiş gibi? Daha doğrusu, ondan yansıyarak kendime dönen ben miydim bu? Kendi kendime mi ödüyordum? Neyi?

Bir zamanlar okuduğum bir şiirden, ait olduğum şehrin yapıtlarından bana dönüşünü yaşadığım o güç, sahte kılıklara girerek başıboş ortalarda dolandıktan sonra şimdi mi gerçekleşiyordu? O güç müydü Maria-anne'yi bana, beni ona vuran ve yine de benim olan? Sonradan bütün bunları yazmaya oturduğumda şöyle düşündüm: O inanılmaz, gizemli yücelme duygusu ve onun bitmemesini istemem nedeniyle, Maria-anne'yle sevişirken de cinsel enerjimin büyük bir bölümü baskı altında olmalıydı. Hiç kuşkusuz bitmemesini istiyordum, bu nedenle de gerçekleşmesine izin verdiğim cinsel enerjiyle kendime sakladığım arasında ikiye bölünmüştüm. Akıp gidenin yine

kendisinde kaldığı tinsel, yüce bir «otuzbir» değil miydi bu? Gövdelerimizin isteklerini aşan tinsel bir nedenle sevişmemizin tümü.

Bilinçsiz hâlâ gülümsüyordu:

— Seni anlıyorum Maria-anne! Belki de yalnız ben anlayabilirim. Hayır, yüzüme öyle bakma, boş bir iddia değil bu! Geçen hafta aramızda geçenleri biliyorsun. Bana ilk kez, bir kimseyi ancak «sevgi»nin sende kalması koşuluyla, bağlanmaksızın, yani başkalarını da aynı zamanda severek sevebileceğini açıkladın. Bu yetti bana. Sen kendi öz gücünü, varlığındaki «aşk»ı nasıl algılıyorsan, ben de onu en gizli boyutuyla öyle algıladım o zaman. Lütfen anla! Senin için olduğu gibiydi her şey benim için de. İlk kez ben de özgürdüm. İlk kez, bir kadının —evet, senin— vücuduna sahip olma isteği duymadan seviştim. Evet, kadınlardaki kendi yansımdan kurtulmuştum. Ne diyorum, karşı durmadı vücudun, sanki sallandığım bir beşikti. Hayır, gülme! Çünkü ilk kez kadınlarla birlikteyken duyduğum suçluluk duygularından kurtuldum. Yalnız seninle vücudum bana ait oldu bütünüyle...

Maria-anne anladığını belirtmek üzere yan tutmadan başını salladı.

— Ama bitmedi, o gün, o saatler geçtikten sonra, birkaç gün o anların sarhoşluğuyla yaşadım, sonra yavaş yavaş ayılmaya başladım. Geçiciydi çünkü o coşu: Biliyorum ki, bende de, sende de bir içgüç taşmasıydı, derindeki güçlerimizle «aşk» yapmayı başarmıştık, bendeki hele, ancak çetin durumlarda, ölüm kalım anlarında ortaya çıkan güçlere benziyor-

du... Ama işte geçtiği anda bir boşluk, yok, bundan da fazla birşey duyduğum. Bugün ne yaptık? Oradaydık, çıktık, caddelerden yürüdük. Geçti... Ama o an hâlâ geçmekte devam ediyor sanki! Maria-anne!

Modası geçmiş burjuva havadaki «Harry Bloome», tam karşıdaki duvarda Marlene Dietrich ve Kurd Jurgens'in imzalı büyük boy fotoğrafları. Bir sürahi kırmızı şarap... «Nişanlım mı Ulli benim?» demişti Maria-anne, hiç değilse yakın zamanda evlenmeyi düşünmüyordu onunla. Sonra da, eğer çocuk için evleniliyorsa, Ulli'den çocuğu olmasını istemiyordu. Bir mektup yazmıştı... «Kıskanıyor. Asıl sorun da bu.» Ulli'yi görünce anlaşılacak olan neydi? Dikkati birkaç saniyeden beri buna mı takılıydı? Bense çok mu uzun konuşuyordum, hâlâ:

— Benim şimdiki sorunlarım bunlar işte! Yaşam, diyelim olaylar, o coşkudan sonra da sürüyor, şimdi burada bir şeyler oluyor. Ama ben bu yaşamla ne yapılır, ne yapacağım, henüz bilmiyorum.

Dudakları bir an için, ağzına götürdüğü kadehin kenarına takıldı. Son söylediklerimi işitmemiş gibi atıldı:

— Şişt, dinle!

Çalan melodiyi dinlememi istiyordu. Gerçekten de birkaç dakikadır, radyo ya da özel bir pikaptan yayılan daha önceki «9. Senfoni»nin yerine bir pop müziği plağı çalınmaya başlamıştı ve ben ayrımında değildim. Melodi başka bir dünyadan gelir gibi yavaş yavaş dalgalanarak o anda dikkatimin içinde açılan boşluğu doldurmaya başlıyordu. Birdenbire canlanıp neşelenen Maria-anne oturduğu yerden melodiye tempo tutuyordu:

— Tanıdın mı? Anımsa ne olduğunu, ama çok iyi biliyorsun!

Biraz sertçe mi söylemişti bunu? Melodi çok tanıdık geliyor, ama ne olduğunu, nerede dinlemiş olduğumu bir türlü çıkaramıyordum. Getirdiği plaklardan biri miydi? Anımsamaya çalışıp anımsayamadıkça yerinde kıvranan bir hiç oluyordum. Bir yandan da anımsamayışıma böylesine üzülmem, öbür yandan o kadar tanıdık gelen bu melodiye eşlik eden sözlerin anlamlarını ilk kez bulgulamam tuhaftı:

You got to change your evil ways, baby

Before I start loving you

Bir çalgı bölümünden sonra anlayamadığım başka bazı dizeler ve yinelenen nakarat:

I can't go on, ye ye ye

Bu melodinin sözlerinin, Maria-anne'nin başkalarına dağıttığı sevgiyi kıskanmaktan bir türlü vazgeçemeyen Ulli'yle mi bir ilgisi vardı doğrudan doğruya? Öyleyse, niçin aynı sözler şimdi benim için de anlamla dolu gibiydi? Peki ama neden Maria-anne bir anda sevinçten kabına sığamaz olmuştu. Yoksa melodinin bilemediğim anısından ötürü mü? Yarın Ulli'yle buluşacağını bilmenin kendiliğinden yarattığı bir coşkunluk muydu? Bütün bunlar vardı ya, yine de tek tek hepsi o anı açıklamaya yeterli değil gibiydi: Sanki herkesle paylaşmak istediği, ama bu nedenle yine ilkin kendisinde kalması gereken o sevgiydi şimdi taşan Maria-anne'den. Bulunduğumuz lokalden çıkmış gara doğru yürürken, sokakların yarı karanlığında, beyaz yüzü, yeşil gözleri anlamla ışıyarak aydınlanmıştı, sessiz bir devinim kazanarak. İçerden bir eylemle kendini bir resim gibi çiziyordu. Yüz çizgileri yuvarlaklaşmış, gamzeleri çukurlaşmıştı. Garın

merdivenleri önünde artık yalnız kalmayı istediği için son bir kez öpüşürken, ne garip, dudakları, bana da başkalarına olduğu gibi ancak raslantısal olarak yansıyan, Maria anne'nin kendi öz sevgisiyle canlıydı sanki. Orada, bir köşede sevişebilseydik, Maria-anne'nin yaptığı bir dans gibi olacaktı bu, herkes için, benim için. Herkesle yapıldığı ölçüde benimle olan. Tüketilmeyen, sürekli kutlanan bir özgüçle?

Merdivenlerden uçar gibi çıktığını gördüm.

Benim kendi zamanım içinde bir çevrinti olmuş, yepyeni birşey oluşmuştu: saniyelerin dakikalara, dakikaların saatlara karıştığı o fırtınadan sonra ise, kendi haline bırakılmış günler, geceler, durgun, sessiz bir çözgü gibi akıp gidiyordu, Maria-anne'nin zamanına değmeden. Gerçekten de benimkine karışmış olsa bile, onun yaşamının aktığı oluk ayrıydı. Ama tam ayrı gözüktüğü anda, ne garip, onun bilmece ve bulmacaları benim için birer soru olmaya başlıyordu. Bu soruların yanıtları ise hazır değildi, üstelik o da bilmiyordu, çünkü gerçek Maria-anne henüz yoktu ortada. Bakıyordum: Sanki benim ruhumun vücudu oydu. Daha doğrusu benim kendime seçtiğim vücut oydu; şu benim ruhsallığım diye bir şey varsa, onun vücuduyla başlıyordu. Ona doğru, onun orada bulunuşuna doğru bir yükselme duygusu benliğimin her yanını sarıyordu: Hem onunla birlikte olmak, hem de ona doğru gitmek. Bu gidişte hiçbir kesinti, boşluk ya da yorgunluk duygusu yoktu. Tenlerimizin ayrılışı hiçbir unutuş ve başkalık getirmiyor, önceki istek yadsınmış olmuyordu. Bittiği an kısa bir süre için önemsizleşi-

yordu, o kadar. Yine de saçlarının sarı-kumral gölgesinde pusuya yatıp bekliyordum. Artık bu saplantının beni götüreceği yere kadar gitmeliydim. Bazan düğümü çözmek için yapılan sabırsızca bir davranışla ipliğin ucu ele geçmez miydi?

— Şimdilik evlenmeyi düşünmüyorum, diyordu, belki sonra, yirmi beş, yirmi altı yaşıma gelince. Evet, o zaman... evlenmem gerekir.

Bunun için miydi:

— Du auch gehörst zu deutscher Gramophongesellschaft!

Ya «hayır, bugün olmaz» derken yüzünden geçenler? Mekanik olarak sözde özgürlüğe kavuşmuş öteki kızlardan ayrımı neredeydi Maria-anne'nin? Yataktan kalkıp dineliyor, kızgın ve biraz şaşırmış yüzüme bakıyordu, söylediğim şeyi işitince:

— Du bist eine Pille! «Bir hapsın sen», «Bir hapsın sen!» diye yineliyerek hâlâ onu etkiliyebileceğimi mi sanıyordum? Oysa bu, Maria-anne'nin benden uzaklaşmasından başka birşeye yaramamış olabilir miydi?

Birkaç gün sonra, K. nın evinde Maria-anne'ye rastladığım zaman, aramızda bir sorun olduğunu anlayan K. bizi yalnız bırakıp çıkıyordu. Artık İstanbul'a dönmeye karar verdiğimi açıklıyordum Maria-anne'ye:

— Peki, niçin?

— Bilmiyorum, birşeyler beni çağırıyor. Burada birtakım olaylar oldu. Eğer gecikmeden dönersem, bunlar istediğim gibi birer anıya dönüşecek. Tuhaf gelebilir ama, İstanbul'un ruhuna sunmak istiyorum onları: Çünkü belki de yaşadıklarım oranın bura-

daki sürgünleri, yani aslında oraya ait. Uzun bir yolculuktan sonra (gerçekten de öyle oldu) kendime kalacak şeyleri istiyorum artık!

Maria-anne o sırada boydan boya bir kitaplıkla bölünmüş odada toz alıyordu. Aramızdaki konu tazelenince, geçen günle ilgili olarak birşeyi yanlış anladığım ortaya çıkıyordu: «Yirmi beş, yirmi altı yaşına gelince evlenmem gerekir» demeniş Maria-anne, yalnızca bir gün evlenmesi gerekirse bunun nasıl, hangi koşullarla olabileceğini bilemediğini söylemek istemiş. Hiç aklımda olmadığı halde özür dilemek isteyince:

— Özür dilenecek bir şey yok! diyordu Maria-anne.

— Seni seviyorum.

— Benim için sevgi sona erdi.

— Niçin?

— Niçin'i yok. İnsan niçin sevdiğini bilmez. İyi ya da kötü olsun, sever. Tıpkı bunun gibi niçin sevmediğini de bilemez.

Konuşmamız sürerken, lavabonun önünde, elinde lastik eldivenlerle bulaşık yıkamaya başlamıştı. Bense son sözleri üzerine oturduğum koltuktan kalkmış yanına koşmuştum. Israrlar sonunda o gün bardağı taşıran şeyin **«Du bist eine Pille!»** diye birkaç kez yinelememiş olduğunu öğreniyordum (o anda bunu söylemek istememesi, kızmış olmasından daha da üzücüydü benim için). Bu sözü ilk söyleyişimde «kavga ettik, olabilir» diye düşünmüştü, ama sonra...

— Böyle belirlenmek hoşuma gitmiyor, dedi, kendime diyeceğim ki, onu daha önce seviyordum, ama artık sevmiyorum.

Yavaş yavaş bulaşıkları yıkıyordu, şimdi

buzlu, kırılmaz bir camın ardında yalnızmış gibi.

— Bu söylediğin olanaksız Maria-anne! Beni hâlâ seviyorsun. O gün de! O sözlerimden sonra gelip beni yatağın üzerinde okşadığını hatırlamıyor musun? Ayrılırken son dakikada bana sevgiyle bakıyordun.

— Bakıyor muydum?

— Hayır, sevgi böyle sona ermez. Maria-anne!

İlk kez bu sorunla karşılaştığını belli eden bir şaşkınlıkla yüzüme baktı:

— Sona ermez mi?

Sonra eldivenlerini çıkardı, bulaşık suyunu banyoya dökmek için odadan çıktı. Bu konuşma sırasında lavaboyla K. nın çalışma masası arasında kimbilir kaç kez gidip gelmiştim. Yalnız kalınca masaya çökerek başımı iki elim arasına aldım. **Onun beni bağışlayacağını düşündüm.** O zaman ağlayacak gibi oldum. Maria-anne yeniden içeri girip musluğun başına geçtiğinde her şey hazırlanmıştı: Ben vardım ve Maria-anne, şimdi öğrenmeliydi...

Yerimden kalkmış, koşmuş, dizlerine kapanarak birden ağlamaya başlamıştım. Islak ellerinden boyuna öperek söylüyor muydum, düşünüyor muydum: «Olamaz bu Maria-anne, olamaz!» «Sen bağışlarsın, sen beni bilirsin!» «Beni sen kurtardın, Maria-anne!» vb.? Her sayıklamada olduğu gibi düşünülenler söze en çok yaklaşmıştı. İçimdeki o gizli kaynağın yeniden söze döküldüğünü algıladığım anda ise, bütün duyarlığım adeta kendi üzerine katlanarak büyümeye başlıyordu. Ağlarken kendime acımamı aşmıştım: Salt o anki

taşkın duyarlığımdan ötürü Maria-anne'nin beni bağışlayacağına inanıyor, buna inandıkça da duyarlığımın arttığını görüyordum. Aramızdaki gedik bir kez daha kapanmıştı: Çizmelerine sarıldığımı, ağlayarak başımı dizlerine yasladığım Maria-anne, sevgi dolu, üstün, olması istenilen, üstelik kuşkusuz ilkin kendisinin de olmasını istediği gibi bir varlıktı. Maria-anne ilk kez, sevginin böyle bitmeyebileceğini, bağışlayabileceğini, kendindeki bu olanağı duymuş, olabileceği gibi düşlemişti kendini. İnandığım Maria-anne, henüz tanımadığım Maria-anne'yi çağırmıştı: O da tanımak için kendi üzerine eğilmişti.

Dahası vardı: O akşamüstü, ondan ayrıldıktan sonra gittiğim eski bir Alman evinin cumbasında, bir şarap sürahisinin başındaki herkes Maria-anne'den söz ediyordu. Kuşkusuz Maria-anne'yi daha önce de dinlemişlerdi benden, ama o akşam benden çok onlar konuşuyordu. Maria-anne kendisi üzerine edilen sözlerin doğrudan doğruya konusu olmaktan çıkmış, adeta bu konuşmaların içine girmişti; herkesin görebileceği bir noktaya uzaklaşmış, ama böylelikle de herbirimizin öz doğrusu olarak en yakına gelmişti. İlk kez o akşam orada tanıdığım üniversite öğrencisi bir kız, benim bitirmeden kestiğim yerden alıyor, Maria-anne'yi bir de o bana anlatıyordu: Şöyle düşünürdü, böyleydi, yapamadığı bir davranışın sınırında kendisini tanıyacaktı, tanırdı vb. Hayır, Maria-anne'yle hiç karşılaşmamıştı, karşılaşması da gerekli değildi. Çünkü Maria-anne «O» olmuştu. Kendi üzerine bütün konuşmaların olmasını istediği gibiydi ve o konuşmaların süreğinde... Bir gerçek kırıntısının düşleri ardından sürükleyip kendi hamurunda yoğurduğu her zaman olan şey

oluyordu, söylencemsi bir öykü doğuyordu, belki de Maria-anne için yazmayı isteyebileceğim bir kitabın konusu. Kendi olabilirliklerine dönüşmüştü artık Maria-anne. Birkaç gün önce onu sözlerimle yaralamam, duyarlığını uyarmış, kendisinde bilmeden taşıdığı değişik bir takım yanları birer tepki olarak geliştirmesine yardım etmişti. Maria-anne'nin «O» yani «öteki» olmasını sağlamak? Şimdi olmuştu.

St. Pantaleon Kilisesinde Prenses Theophanu'nun lahdinin başındaydık: Maria-anne pencerelerin birinden inen solgun bir ışık demetinin tam altında duruyordu. Aşağı yukarı on yüzyıl önce o zamanın kayserine sunulmuş bu İstanbul'lu gelinin öyküsünü anlatıyordum ona. Ben anlattıkça da, yalnızca kardeşi olan imparatorun bir buyruk ya da ricasıyla iki imparatorluğu birbirine bağlamak üzere gelen kadın, kendi isteği sorulmadan yüceltilmiş gönlünün alımıyla, katlanma ve taşımadan başka bir şey olmayan özgürlüğüyle, eldeğmemiş onuruyla büyüyordu. Kocası imparator onun memleketi için verdiği bir söz uğruna savaşarak ölmeyecek miydi? Oğlu imparatoru da çocukluğunun İstanbul anılarıyla, ama bu kez saltanat istek ve özlemiyle yine o yetiştirmeyecek miydi? **«Uxor et Mater imperatoris»** Ezilmişlik yanında yüceliği. Özgürlüksüzlüğü ve tam da bundan doğan bir çeşit özgürlüğü. Zorla kabul ettirilen her şeyin gizli bir boyutta onun özgürlüğü olması. Bir prenses de olsa, zorla kocaya verilmiş bir kadının, ama aynı zamanda onunla bir yazgıyı paylaşan, memleketimin başka kadınlarının onur ve özgürlüklerini, «evet» der-

ken «hayır», ama «hayır» derken de «evet» diyebilmelerindeki anlamı anlıyor muydu Maria-anne? Prenses Theophanu... Maria-anne?

Bakıyorum: Işığın bir garip oyunla uzun ince boynundan kesip ayırdığı bir baştı şimdi başı. Kendi görüntüsünün üstünde başka bir görüntü esneyip uzayarak belirivermişti. O değildi artık, bir mumyaydı daha çok. Beyaz giysisi bir an için beyaz teninden ayırd edilmez gibiydi: Gözlerimi başka yere çevirmek istesem de, kımıldayan, titreşip oynaşarak bakışlarımı yine kendi üzerine alan bir beyazlık. Lahdin üstüne doğru dalgın eğiliyor, sonra yine arkaya, eski yerine kaykılıyordu. Ama artık ışık eskisi gibi vurmuyordu. Bu kez yeniden ona baktığım zaman, o beyaz mumyamsı görüntünün, oraya tüneyen hayaletin tam dağılıp çözülmeye yüz tuttuğu yerde, bu kez o hayaleti yansıtan gerçek yüz, bir an önceki yanılsamayı taşıyan asıl çizgiler beliriyordu. Bir büyü çözülüyordu sanki, fakat büyünün çözülmesi, o çözülme anında hâlâ büyüydü. Yaşayan bir düş ve aynı zamanda o düşün etiyle kemiğiyle Maria-anne'den başka bir şey olmayan gövdesi, apansız bir gerçekleşmeyle. Niçin bilmiyorum, ama yadsınamaz bir biçimde kendisiydi Maria-anne, tam da o sınırda...

Kimi İstanbul akşamlarına benzeyen sisli, nemli bir havada yürüye yürüye Yunan Meyhanesine varıyorduk. Oturduğumuz sırada, Ulli'nin yarı yarıya yola geldiğini söylüyordu Maria-anne. Düşünceleri nedense hep çocuk sorununa takılıyor, ilerdeki bir çocuğun kendi yazgısını belirleyecek başlıca bir olay olacağını söylemekten çekinmiyordu. Sonra bütün

bu konuşmamız, kısa bir düşünmeden sonra eklediği şu sözle bağlanıyordu:

— Ben de bir kadınım!

Maria-anne'nin şimdiye kadarki özgür olma iddialarının tam tersini göstermiyor muydu bu söz? Bir yenilgi ya da kabulün anlatımı mıydı? Ama henüz o «bir kadın» değildi Maria-anne, bunu söylediği anda; geleceği düşünerek söylüyordu. Taşıdığı gizli güçten bir düş yaratmış, kendini bu «kadın» imgesine dönüştürmüştü. Bu imge ise yeniden gerçekliğe karışmak, orada kendi olanağını denemek istiyordu: Tabii değişmek, her zaman için başka türlü olabilmek üzere. Başka nasıl kadın olunabilirdi?

Bile bile son bir kez sevişilebilir miydi? Odamda yatağın üzerinde birbirimize sarılmış yatıyorduk. Yine herhangi bir gün gibi değil miydi ve saat dördü geçerken, bluzu, kadife pantalonu iskemlenin üstünde, sosyalist çocuk eğitimiyle ilgili kitapları yere bırakılmış! Ama bu kez, ayrılık korkusu ile kırbaçlanan isteyişim miydi hâlâ zorlayan tenini? Bana, öpüşürken teninin içine girmeyi, aramızdaki bu duvarı aşmayı dileten o muydu? Biten kendi zamanımdı ya, zamanı yiyen o kurt ben mi olmuştum şimdi? Bavullarla çıkıyorduk, bir daha dönmemek üzere. Garip değil mi, ben yolcuyken, ilkin o gidiyordu. Trenin kalkmasına birkaç dakika kala, Maria-anne kompartımanın penceresinde, ben peronda birşey konuşmadan duruyorduk. Sevgiyle bakıyordu bana; trenin penceresinden uzattığı elini öpüyordum. Tren kalkmak üzere bir ileri bir geri giderken, hâlâ pencerenin kenarını tutan eli-

mi öpmek için eğiliyordu, ama birden kendini tutuyor, öpmüyordu. Yapmadığı bu davranış o anda aradaki boşluğu geçerek ona dönüyor, kendisine sakladığı ölçüde büyüyordu.
O sırada tren kalktı.

Maria-anne'yi ben uydurdum, o da benimle birlikte ilk kez kendini düşledi. Geçici de olsa, bir süre onun için kurduğum imgede birleştik. Garip gelecek, ama bu böyle. Nedenleri yaşamımızın içinde bir yarık gibi açılarak bizi derinliklerine çeken o saatlerde ve sonrasında. Maria-anne oradaydı. İlk kez cinsel istekle değil, bu isteğin Maria-anne'nin bende uyandırdığı yüceltilmiş bir biçimiyle sevişmiştim; bir şiire, bir sanat yapıtına, yüce bir esirgemezliğe dönüşmüş o istek yeniden bu yana, yaşama dönmüştü. Yaşamım, yazmayı istediğim o kitap haline gelmiş, onunla özdeşleşmişti ya, şimdi de o kitap ters bir dönüşümle yeniden yaşamının kendisi oluyordu. «Kitap» yaşama dönüşüyordu. Ama yalnızca o gün, o saatlerde... Ya Maria-anne? Kendi yaşamını sürdürürken? Hafta sonları Ulli'yle Düsseldorf'ta buluşmuş, Ulli'nin gemi maketleri, av tüfekleri dolu odası ile yeni yapılmış cila ve «Zahne» kokan kendi evi arasında gidip gelirken belli günler benim sokağımdan geçmiş, onu götürdüğüm kahvelere uğramıştı: Bir gün onun yokluğunda eski bir Alman evinin cumbasında ben ve arkadaşlarım şarap içerek onu uydurana değin. Yaşama dönüşen metnin oradan yeni sürgünler vermesi gerekiyordu çünkü. Sonunda Maria-anne de katılmıştı onun üzerine kurulan düşe. Biliyordu, ondan istediklerim çok fazlaydı. O da kendini kendi üzerine kurduğu bir

düşle anlatmıştı bana, böyle yanıtlamıştı sorularımı. Bu düş, bu imge yaşama dönüşmüş o kitaptaki kendi imgesiydi: Bu dönüşüm için gerekli olan imge. Şimdi aynı imgeyi, benim, başkalarının, kendisinin kurduğu gibi, zedelemeden oradan buraya, şu boş kağıda aktarabilmek... Maria-anne'nin de olduğu «o kadın» üzerine yazmak, ama aynı zamanda o erkek. Bu kitapta...

Bu kitap «o kitap»tı kuşkusuz: İlkin yıllarca önce, M. nin bir şiirine karşılık ya da o şiirin bir yorumu olarak yazmayı düşündüğüm, ama yazınca da nedense gönlümde yatandan uzaklaşmış bulduğum o metin. Konu hep özdeşti: Yeniden uyanan, tarihin ve toplumun tozundan silkinerek canlanan, canlandıkça da **tüm insanlık yapıtlarının özünü** açıklayan o içgücün macerası, maceraları. Öykü sürüyordu. Maria-anne'nin gizli isteği şuydu: İçerden dışarıya, sonra yine dışardan içeriye kavuşan bir içgüç döngüsü olarak varolmak. Tıpkı eski kitaplarda anlatılan melekler gibi, bir Fravaşi gibi. Ne kadar çok dağıtırsa o kadar çok kendisinde kalacağına inanmıştı «sevgi»nin. Başarabilecek miydi? Henüz on sekiz yaşındaydı, daha isterdi. Ne olursa olsun, kararlılık, tutarlılık, bir çeşit «öteki ahlçk» gerekiyordu Maria-anne'ye. Bende ise aynı sorunun çözümü -bir çözüm varsa- anlık patlama, esrime, iç ile dışın bir coşkunun yükselişinde dengelenmesi, birden isteğini bana gerçekleşmiş gösteren bir içgüç oyunu ile oluyordu. En derindeki güçlerimi kullanmıştım. Ve bu güçlerin tüketilmeden bana nasıl döndüğüne tanık olmuştum: Ancak simgesel olarak anlatma yürekliliğini göster-

diğim şeyler, gerçek yaşamda gelip beni bulmuştu, bir deyime, gerçekleşmişti. Ama işte en yükseğe çıktığım için, sonraki yaşamımda kendi kendimin gerisinde kalmıştım. Maria-anne'nin sevgisini dağıtarak vardığı dengeli, kararlı noktaya ben ancak yazarak varabilirdim, yazarken yeniden yaşamakla, sürekli, başladığım yere dönmekle. Esrime ve coşku patlamasının açtığı boşluğu doldurmak, kendi izlerimi yeniden bulmak ve daha önce açtığım yoldan sürdürebilmek için yolculuğumu, yazmalıydım. O içgüç döngüsünü «o kadın ve o erkek» üzerine yazarak yeniden başlatmalıydım. Yazmak, yaşamaya yeniden açılmak ve yeniden yazmak koşuluyla bu döngüden başka ne olabilirdi benim için? Öyleyse?

Bugün aldığım notları yeniden okurken garip bir şeyi bulguladım: Yaza yaza, yazdıklarımda gerçek ile düşü ayırdedemiyecek bir duruma gelmişim. Anılarımın yerine çoktandır yazdıklarımdan doğan bir takım imgeler geçmiş. Söz gelimi, filan gün Maria-anne'yle neredeydik, şöyle miydi, böyle miydi diye kendi kendime sorduğum zaman, artık anımsamıyorum, anılarımdan ayırdedemediğim kendi kurmacalarımla eğlenmeye başlıyorum yalnızca. Geçmiş yaşamım bir imgeye dönüşmüş. Bu dönüşümün beni ancak memnun edebileceğini, yazarkenki en büyük hazzımın da gerçekten yaşamış olduğum olayları değiştirmekten, istediğim bir görüntüye doğru biçimlendirmekten, sonunda onların o görüntüyle çakıştığını görmekten duyduğum haz olduğunu açıkça görüyorum. Olayları henüz yaşarken Maria-anne için kurduğum

bir imgeyi böylece yazarak bütünledim, ne artık, ne eksik. Ama aynı zamanda şunu da anlıyorum şimdi: Gerçekliğine o denli inandığım şu ben, kendim de bir uyduruk olmuşum. Satırlar boyunca, kendimden düşsel, kurmaca bir yazar yaratmışım. Aslında kurduğumuz her düşle kendimiz de uydurukla-şır, o düşe erişmek için ardından koşarken kimi bilmeden onu geçeriz bile. Rollerin değişmesiyle, avcının yaraladığı av, avcısının izini sürmeye başlar, burada da öyle. Kuşkusuz şu anda bu satırları yazan gerçek bir kişi var, ama onun kimliği bir uyduruk. Daha doğrusu şu anda yazarak, kendimden sürekli düşsel bir kişi yaratmaktayım. Yazdığım satırlar yazarını getirdi, bir de baktım: Kağıttan yapılma bir yazar karşısındayım.
Öteki yazar.

Yıllar süren çabalarımla, kendimi yavaş yavaş, günden güne değiştirmeye uğraşarak hep bu noktaya varmak istediğimi şimdi anlıyorum. Anadilim yetmiyormuş gibi Almanca öğrenmeye kalkışmam, Gotik yazı derken eski harfleri sökmeye uğraşmam, yolculuklar, arada din, büyü, cin, şeytan konusunda yutarcasına okuduğum kitaplar! Bütün bunlar ilk bakışta bir yazarın kafasındaki kitap için yaptığı hazırlık çalışmalarına benzese de, kuşkusuz daha fazla birşeydiler. Çünkü benim durumumda henüz yazar yoktu ortada, ilkin ben o yazar olmalıydım, ondan sonra... Bunun için zaman zaman karaladıklarımı kabul edemedim, birbirinden ilgisiz, kopuk kopuk gözüken, gerçekleştirilmesi de uzun süreler isteyen bu bütün çabalarımın içimde, ta derinlerde oluşan bir halkada birbirine eklen-

mesini bekledim. Kısacası, benim durumumda saydığım emekler kitabı yazmak için değildi, sonunda iş kitap yazmaya varsa da, ama her şeyden önce o yazar olabilmek içindi. Sonunda erişmek istediğim yere vardığıma inanmaya başladığım şu sıralarda, o adsız yazar, sözünü ettiğim kitabı yazmak istememle birlikte çoktan doğmuş gibi geliyor yine de, yazdıklarımdaki tek olanak ve olanaksızlık olarak: Tıpkı kimi resimli bulmacaların içine ilk bakışta görülemiyecek biçimde ustaca saklanmış o figürlerden biri gibi. Düşündüğüm kitabı yazabilmek için ilkin **yazarını** bulmalıydım, ama aradığım yazar yine de bendim, gizil ve bilinçsiz. Kafamdaki yazara yakışanı, varolabilmesi için gereken gizli bir içgüdüyle sezerek yine ben seçmeliydim. Ta başından beri böyle değil miydi? Öğrendiğim şeyleri o «düş»ü kurmaya yaradığı ölçüde öğrenmemiş miydim? Bir yerdeysem, bir şey yapıyorsam «o»nun yüzü suyu hürmetine orada o işi yapıyor değil miydim?

Bu kitabın öyküsünün başında (yaşamım boyunca yavaş yavaş kitabın kendisinin yerine geçen bu öykünün başında), o zamanlar ne kadar da genç ve suçsuz olarak, asıl anlamını henüz bilmediğim, düşünemediğim o satırları karalarken bir ara durmuş, yazdıklarıma bir göz atmıştım: M. ye bir mektup yazıyordum o sıra. Bir tümcemi dalgın bir soru işaretiyle bitiriyordum. Ama işte o soru işaretini komamla birlikte öteki yazar dünyaya gelmişti, kurmaca, uydurulmuş, henüz tanımadık. «Kimdi M.?» sorusunda güçsüzlüğüm ve güçsüzlüğümü bir uydurukla aşmam birleşiyordu. Güçsüzdüm. M. yi gerçek-

te, kendinde nasılsa öyle anlatabilmek için. kendi güçsüzlüğümden o uyduruk yazarı yaratmıştım. Oydu, daha o gün mektubunu bitirdikten sonra M. ile gerçekten buluşmaya giden, İstanbul'da bir kahvede, sahici insanlar arasında, kendisi de gerçekten varmış, sahiden, hem de başkalarına eşit hakla öyleymiş gibi... Yazı yazmanın kesildiği o boşlukta, ertesi gün, başka günler. Kendisinin gerçek olduğuna inanmıştı, ben onu kendim uydurmuş olduğumu, başkalarının kafa ve gönüllerinden geçenleri anlatabilmek için uydurmuş olduğumu anlayana dek. Ancak M. nin, Maria-anne'nin istek ve istençleriyle kendi yaşam gücümü denkleştirmek üzere yeniden yazmaya oturduğumda bu imge özgür oldu benim için ve onu tanıdım: tıpkı Maria-anne'nin kendi sorunlarını çözmek için dönüştüğü o imgesel kişilik gibiydi, bir uyduruk.

Daha yenilerde, bütün bu yazma maceramın başlangıcındaki tek esin kaynağım gibi duran M. nin şiirini tozlu dosyasından çıkararak Türkçeye çevirmeye çalıştım. Bunu yaparken de böyle bir şeyi daha önce düşünmemiş olmama şaştım, çünkü belki de ilk yapmam gerekendi bu konuda. Dizelerini dizelerle karşılamaya çalışırken yazma çabamın asıl burada kristalleştiğini gördüm:

AĞAÇ

Adem uyandı
ilk uykusundayken Havva
göğü yerden ayrık gördü,
ağaç neredeydi ki, yerinde
büyümüş yabancı defneler?

Kendi zamanı mıydı Adem'in
kırık bir kap gibi şimdi
ellerinde tuttuğu
gölge ve ışıkla dolu
kendi zamanı mıydı Adem'in?

Akşam inince
ürperten düşünce:
vermişti, ama neyi?
öyle boş
öyle boştu ki eli.

Uykusundan Adem'in
bir düş gibi çıkageldi
Havva,
umutluyken istek
üşümüş, titreyerek, soğuk
karanlıktan
yapayalnız damlalar gibi damlayan
kendini bir an gibi bildi,
kımıldayıp açılan boşlukta yitirdi:

bildiler iyiyi, kötüyü
tanrı gibi
oldular mı ama?

Bir başka ağaç büyüdü
gererek dallarını
yukarısı gök, aşağısı
gök o uçurumdan,
oluveren meyvaları
gülümseyen bir hızla
istemekten bilmeye
bilmekten istemeye
sıçradılar,
olmakta olanlar ki
hep vardılar,

birbirlerine sonsuz
vermek istedikleri
en derin gecelerinde
Havva ile Adem'in,
o yitik düşlerinde.

Bu şiiri çevirirken anlamı üzerinde yeni baştan düşünmek fırsatını buldum. Dikkatim şu düşsel «başka ağaç»a takıldı. Adem'le Havva'nın cennetten kovulmalarından sonra yeryüzünde -hoş, daha ilk dizelerden şu cennet denilen yerle yeryüzünün bir olduğu anlaşılıyordu ya!- büyüyen ağaç, artık meyvaları yasak olmayan bir ağaç olmalıydı. Sonra da şiirce bir belirsizlik çıkıyordu ortaya: bu öteki ağacın meyvaları hem «olmakta»ydı, hem de «hep vardı». Öyleyse bu «başka ağaç» cennetteki ağaçlarla özdeş zamandan beri vardı, ya da onlarla birdi, ta başlangıçtan beri... Böyle düşünürken ünlü öykünün kendisine döndüm ve bir özelliğini yakaladım: cennetteki ağacın meyvalarından yememe yasağı, Adem ile Havva'nın birbirleri için duydukları istekten önce konmuştu, yasak istekten önce geliyordu, yoksa ilkin eylem yapılıyor, sonra yasaklanıyor değildi. Yasağın gücünü, belki de kaldırılamazlığını, ama aynı zamanda bütün yasakladığı eylemleri içine almasındaki kuşatıcılığı gösteriyordu bu. Ama işte öykünün bu özelliği üzerinde düşündükçe şiirdeki işlenişiyle yapılmak ya da verilmek isteneni daha iyi anlamaya başlıyordum: asıl öyküdekinin tersine yasakla isteğin zamandaş ve hatta özdeş olduğunu anlatmak... Nasıl yeryüzünden başka yerde cennet olamayacaksa, ağaç da başka değildi, biz ona başka gözle bakmazsak. Özdeş ağaçtı, yani yasakla istek ta başlangıçtan beri birdi. Daha

doğrusu bir kağıdın iki yüzü gibiydiler ve biz bir kağıdı çevirir gibi yasağın yerine isteği koyabilirdik. Parçalanan yaşamgücünün Adem ile Havva'nın yitik düşlerinde birleşmesinin anlamı buydu. Fakat nasıl? Şiir orada kalmıştı. Ben onun izinde yazmak istediğim kitabı hâlâ yazamamıştım. Yoksa tıpkı «istek» gibi yasaklanmış mıydı bu kitap? Ya da kendisi isteğe eş olmak istediği için mi yasaklanmıştı? Onun için mi yazılamıyordu? İşin aslı yasaktı da, onun dışında kalan her şey boşuna mıydı, ya da gerçekleştiği anda sahteleşmeye mi yargılıydı?

Yazmak istediğimi yazamamıştım, ama yılların tozunu silkeleyerek bu şiiri çevirmiştim, bitmişti. Yaptığım çeviriyi Almancasının yanına koydum: **bir başka şiir, bir başka metin!** Bu ikinci şiir birincisinin düpedüz aktarılması mıydı? Hayır. Sanki M. nin metniyle benimki arasında bir başka metin duruyordu ve ben M. nin dizelerinin içinden aslında bu metni görmeye, sökmeye, sökmek ne demek, giderek onu yeniden yazmaya... çalışmıştım. Kuşkusuz bir başkasıydı bu: kendi yazmak istediğim yerine yazdığım bir metin.

Başka bir ağaç, başka bir yazar ve şimdi de...

İşte kendimden o düşsel ya da kurmaca yazarı yaratabilmenin biricik yolu da bu galiba: Yazmak istediğimden başka bir metin yazmak, olsa olsa bir benzerini, ama kendisini değil. Sonunda başlamak zorluğu, yanlış yazmak, bütünüyle yitirmek korkusu olmadan, sözcükleri hep geri çeviren o güç bendeymiş gibi yazabilmek! Silinmek karalanmış bir say-

fanın önünden ve kendimi ancak böyle bulmak, ancak böyle anlatabilmek! Gerçek, yani yazılarak tüketilmez olan, yazma sırasında taşarak kendi üzerinde setler meydana getiren o yaşam gücü başka nasıl elde edilebilir yoksa? Yazmak istediğim metin yerine sürekli olarak yazdığım bu öteki metnin anlamı varsa, o da içeriğinden, bildirisinden, söylemek istediğimden soyunmuş benim salt yaşam gücüm olması değil mi? İçinden başka bir aynayı gösteren boş bir ayna olmak? Yazmak, sonra «bu o değildir» deyip yeniden başlamak. Yoksa insan karakterini, kişiliğini, alışkanlıkları yalayıp geçen gizemli bir içgüç patlaması gerçekçi bir romana ya da ne bileyim, amacı belli bir kalem denemesine nasıl konu olabilir? Sonunda, kendimdeki o yaşam istencini, anlatmaktan daha fazla bir şey yaparak yapıt kılığında ortaya koyduğuma, tümüyle o yanda, kitabın bulunduğu yerde var olduğuma mı inanıyorum? Hâlâ bir taslak, üstelik ikinci bir taslak! Diyelim ki taslak bir taneydi, şimdi yazdıklarım da hazırladığım o taslağın, giderek henüz yazılmamış bir metnin yanındaki çıkmalardır, ne fark eder? Yaşam sürdüğüne göre... «Meleğin Kitabı», yani yazılmış bir metinden ışıyan, varlığı bu ışıma olan o meleğin yeniden o metne, kitaba dönüşünün öyküsü, belki de bu dönüşün kendisi. **Yazıdan yaşama, yaşamdan yazıya geçerek uzayan döngü.** «Meleğin Kitabı» hep yazılmakta oluşuyla yaşam arasındaki sonsuz ve belirsiz çakışmayı, satır aralarından hep kendine dönen o yaşam gücünü göstermeliydi:

(«Meleğin Kitabı» Yerine)

MELEK SOFDUN'UN KİTABI

DAHA BİTMEDİ

Bir melekseverden kalan elyazması:

I

Düşlerimden tanıdığım benzersiz bir göksel varlık üzerine birşeyler yazmak için masamın başına çakılıp kaldığım gündü. Bakışlarım, bu kentin çeşitli kilise ve antikacı dükkânlarından toplayıp karşımdaki duvara dizdiğim melek ikonlarının birinden ötekine geçip duruyordu. Bir melek uzmanı sayılabilirim: Kutsal kitaplarda ve tüm gizemli yazılarda adları geçen melekleri bir bir inceledim bu güne değin. Ama benim düşlediğim melek ne o kitaplarda geçiyordu, ne de şu ikonlarda gözükenlere benziyordu. Melekler bilimine kendimden armağan edeceğim bambaşka bir melek olacaktı bu. Ama işte kalemim bir boşluğa kaydı sanki... ve ben konuma can vermek, kısacası o meleği yaratmak gibi bir isteğe kapıldım. Yaşamla ilgilerimi en aza indirerek çekildiğim şu odada **yazarak** o meleği yaratmak! Onun tüm özellikleriyle var olabileceğine o denli inanıyordum o an.

Bir saplantı mıydı? Olsun (ne farkeder)!

II

Başarabilir miydim? Onun üzerine yazdıklarım bittiği anda ya da daha bitmeden o meleği karşımda bulacak mıydım? Kendi «tabi-

at»ımdan ikinci bir «ben»? Dışkı ve ondan doğan bir varlık?

Yazılan şey bir dışkıdır çünkü.

III

İlk yaratma eylemimi anımsıyorum şimdi. Kaç yaşımdaydım, bilmiyorum: Helaya yalnız gitmeye yeni başlamıştım. Kabız, karın ağrıları, zorlama ve ıkıntılar. O sırada çıkarmam gereken sesleri annem öğretmişti. Ih, ıh, ıh... Bir büyünün yinelendikçe etkisi artan sözleriydi bu «ıh ıh»lar. Sonunda kakam bir başarıydı. Ama artık bana «aferin» diyecek kimse yoktu yanımda, ne de eskisi gibi paklanmış duyuyordum kendimi. Yeryüzündeki ilk yapıtımla yalnız kalmıştım.

Zamanla kendi başıma kaka yapmasını öğrendim. Yediklerim ve bana o büyüyü öğreten annem gibi «arı» değildim artık. Helaya girdiğimde uzun uzun düşler kurduğumu, o anı hep biraz geciktirdiğimi anımsıyorum.

IV

Başarı İçin Dikkat Edilecek Noktalar:

Meleklerin yiyeceği Manna'dır.

Satan ki başlangıçta kötü bir melek değildi...

İnsanlar kenarları eşit olmayan üçgene, melekler ikizkenar üçgene benzemektedir.

Forkas düşen meleklerden yalnızca biridir.

Hem kanatlı, hem elli kollu olan melekler, madde ile tin arasındaki yarı yolun melekleridir (onlara övgüler olsun!).

Bizans'ta meleklerle kişisel ilişkiler kurulabiliyordu.

Mırmır da düşen bir melektir.

Tüm melekler Manna'nın sayısız dönüşümleridir (yani: meleklerin dışkıları yoktur).

V

Boş bir sayfanın başında zorlanıp dururken bu yana çağırdığım meleğin geldiğini ve bana şöyle seslendiğini düşledim:

«Şimdi senin yazdığın yazının tutsağı oldum. Ve bu yazı bir yasak. Tıpkı yazılmamış gibi, evet, bu yazı benim yazılmamışlığım!»

VI

İşim zamanla gitgide zorlaşıyordu. Şimdi ise zorun zoruydu: Ne tam çocukluğumun düşgücü yaratılarına benziyordu bu yana çağırmakta olduğum o melek, ne de onu yaratma yolum öyle çocuksu ve kolay olabilirdi. Yine de tıpkı çocukluk düşlerimde dışkının besine dönüştüğü gibi, ben yazarken yazdığım şey ona dönüşsün istedim. Yazı ayna parlaklığında olmalıydı bu kez, öyle ki benim için salt o aynaya yansıması nedeniyle var olan o varlık yansımasından yeniden doğsun! Yalnızca yazarak yaratmak onu! O varlığın açlığına, bir tümcenin ilk sözcüğünü yerinden oynatan o en baştaki isteğe dönebilmek için yeni bir yazma yöntemi bulmalıydım: Şu beyaz kağıt üzerinde geriye doğru giden sözcükler. Tümcelerimin geriye dönen oklar gibi beynime saplandığını duya duya hâlâ yazabilir miydim? «Yazabilir miydim hâlâ duya duya...» vb.

VII

Hemen çöp sepetine atılmak üzere böyle kaç sayfa karalamış olduğumu bilmiyorum. Sonunda kararan akşam ışıklarının odamın

içini gölgelere boğduğu saatte, yaratıcılığımın -eğer varsa- bir hiç haline geldiğini duydum: Elimden kağıdı kalemi bıraktım. Aynı anda kaleme yeniden sarıldım, kalan son kağıdımın üstüne titreyen ellerimle bir melek resmi çizdim. Kanatlarını biraz sarkık yaptım, göğüs kafesi öne fırlamış. Günün son ışığında resmi yeniden gözden geçirince yüz çizgilerini çizmediğimi ayrımladım. O zaman garip bir duygu düştü içime: Ben bu yüzün içini doldurmasam bile o varolacak, boş bir yüzle...

İşte «Öteki»yle ilgili herşey böyle başladı.

VIII

Değişmeyen bir canlılıkla bakıyor boncuk mavisi gözleri, ama bu canlılık salt gözlerinin renginden sanki. Asıl yüzü diyebileceğim görüntü ise boncuk mavilerinin ardına itilmiş, uzaksı ve silik. Bütün yüzünü kaplayan ince, sarı sarı tüylerini seçebiliyorum. Kulaklarının derince kıvrımlarını, kulak memelerini görüyorum. Dudakları hiç yok gibiydi, yanakları kırmızı, sanki şiş, kemik çıkıntısı değil. Aşağı doğru inen beyazlık boynu olmalı... Diz kapaklarının üç parmak üstünde başlayan sarı kıllar baldırlarına doğru sıklaşıyor, üzerlerinde kırmızı lekeler.

IX

Uzun bir yolculuktan ötürü çok yorgunmuş gibi karşımdaki duvara yaslanarak, çizdiğim resme bir göz attı, sonra kağıdı boşluğa fırlattı. Konuşmaya başladığı sırada ilkin inceliğinden ötürü ayrımlıyamadığım dudaklarını gördüm. Bir çizgi gibi duran alt dudağının çenesinin oynamasıyla birlikte nasıl üst dudağına kavuştuğunu... Kimi ünlüleri ıslık-

layarak: «Kendi istediğimle geldim buraya» dedi melek, «seni içine düştüğün güç durumdan kurtarmak için. Yaratmak istediğin melek benim. Boşuna zahmet beni başkalarında araman! Yüzyıllardan beri vardım, bir çıkıp ortaya, bir yitmiş, çoğun unutulmuş olsam da! Bu kez çağırı güçlüydü ki... Gördüğün gibi...»

X

Dinsiz inansız biri karşısında ilk kez bir melek görecek olsa korkudan ödü patlar, bütün dünyası allak bullak olur. İnanırsa böyle şeylere alışır. Bana gelince odamın içinde basbayağı bir melek görünce hem şaşırdım, hem de bir kuşkudur sardı içimi. Evet, ilkin açıkça kuşku duydum bu meleğin varlığından. Başımı çevirdiğim ya da ona bakmadığım sırada, benimle alay ederek sırıtıyor gibi geliyordu. Melek bir anda kuşkumun kendisi oldu: evet, sırıtarak açılan bir yarık.

XI

Bütün gece eski tozlu kitapları karıştırıp durdum:

«Clavicula Salomonis», «Ben Sira'nın Alfabesi», «Vocabulaire de l'Angélogie», «The Magus», «Angelogia», «Putlar Kitabı», «Ruhlar Kitabı», «Yargılar Kitabı»... Boşuna çaba. Hiçbir yerde, gördüğüm böyle bir melekle ilgili olabilecek en ufak bir kayda raslamadım. Aradığım, eşsiz benzersiz olduğuna inandığım «o melek»in ta kendisi miydi yoksa bu garip konuk? Ama nasıl olabilir? Kafamda tasarladığıma hiç mi hiç benzemiyordu. Ben yaşayan bir meleği tasarlamıştım, oysa bu odamdan içeri girer ya da düşerken canlıymış gibi gö-

züküp de sonra orada, düştüğü yerde devinimsiz kalıvermişti: Yalnızca yüzeyde, bir izdüşüm, geçişsiz ve içi boş.

XII

Hiç kimse ne kadar inançsız olduğunu kestiremez. «Ben böyle bir meleğin varlığına inanmıyorum» derken, sesi tam da o sırada ipince çıkabilir (şarabın etkisiyle olacak gülmekten gözlerime yaş doldu).

XIII

Ancak sabaha karşı yatağa girebildiğim için akşama doğru uyandım (hangi akşam?). Gözümü açtığımda perdenin tüllerine çarparak giren ışıkta yeniden onu gördüm. Hayır bir ışık oyunu değildi bu: Tül perdeye vuran solgun gün ışığı onun var olması için yetebiliyordu. Sahibini gereksemeyen bir gölge! Yalnızca katılıyordu buraya, pencereden içeriye uzanarak. Varlığına katıldığı şeylerden, tozlu sararmış kağıtlardan, ikon ve tasvirlerden garip bir biçimde oluşuyordu aynı anda.

XIV

«Görüyorsun, hiçbir kuşkuya yer yok» dedi melek. «Boşunadır kaygıların. Basbayağı bir melek karşında duran. Eğer hâlâ içinde bir kuşku ya da kuruntu kaldıysa, şimdi öyküm dinle: Söyliyeyim, bu öykü benim bütün soyumun, daha başka meleklerin, bırakılmış tanrı ve yarı-tanrıların da öyküsü olacak aynı zamanda. Birçoğuz çünkü. Ben de melekler ordusunun eşsiz benzersiz bir üyesiyim. Evet, üzerime yazmak istediklerini şimdi ben sana anlatırken, onları düşündüğünden daha değişik bulursan, sakın şaşma!»

XV

Bu sözleri söylerken bir yandan da kanatlarını ağır ağır çarparak tavana doğru yükseliyordu. Yağlıymış gibi parlıyordu derisi ışıkta, beli incecikti. Abajura çarpmasıyla yükselişi durdu, yukardan aşağı bir toz bulutu indi. Sonra yeniden yukardan aşağı inmeye başladı. Bu çıkışı inişi niçin gereksemişti? Solumasıyla birlikte inip kalkan bembeyaz karnını göstermek için mi? Tüylerinin gölgeleri karnının üzerine vuruyordu, esmer, mora kaçan gölgeler. Karın derisinde kenarlara doğru yayılan kırışıklar, bir el ayasının kırışıkları gibi, ama daha sık. Kimbilir kaç bin yüzyılın oyduğu bu kupkuru çizgi, çizgiler... Onun yaş göstergesi miydi? Kuşku mu etmiştim? Şimdi de inanmaya mı başlıyordum? Ama nereden bilecektim, onun benim aradığım, benim meleğim olduğunu? Teninin üzerinde boncuk boncuk terler belirmişti, göğsü hâlâ hızla inip kalkıyordu.

XVI

Havaya anlamadığım bir döngü işareti çizdikten sonra ellerini açtı (sanki kanatları yokmuş da elleri varmış gibi), bir şeyler verircesine, bir şeyi kendisinden bana geçirircesine: «Benim öyküm! Aslına bakarsan, çoktan yazıldı o: Benim görevim, bütün meleklerinki gibi göksel yazıda saklı olan kendi yaşam öykümü burada yinelemek, senin işin ise...»

Bu sözler, bana, çoktandır işitmek istediğim sözler gibi geldi bir an, ne saklıyayım? Sıkılmasam hemen kaleme kağıda sarılacaktım!

XVII

«Ama daha adını bile bilmiyorum!» diye ister istemez bağırınca sağ kanadını önüme açıp gerdi ve ilk kez adını söyledi. Ama meleğin adı onun tüm öyküsüydü: Yüzyılları içine alan garip bir tarih. Başladı, sürdü. O söyledi ve ben onun yazmanıydım. Ben yazdıkça da o söyledi...

XVIII

«Bana sen de Sofdun Melek de! Bu adı sonradan Bizans'a göç edişimden bir süre önce aldım. Yoksa İran'daki adım böyle değildi, ama şimdi ilk adımı anımsamıyorum. Evet, bütün melekler gibi benim de asıl vatanım İran, atalarım oranın dağlık yörelerinin birinden geliyor. Ama kendimi İranlı değil, daha çok Bizanslı, İstanbullu sayıyorum, çünkü beni asıl belirleyen, şimdi şu olduğum şey yapan yüzyıllar, bu şehirde bir kilisenin karanlıkça nemli duvarı üzerinde geçti. Ama bu öykümün sonu... Yaşamıma ise, kestirebileceğin gibi, birçok değişik yer adları, birbirinden uzak çağlar, yine de içiçe bir sürü olay karışıyor.

XIX

Sofdun Melek öyküsünü şöyle sürdürdü:

«Soydaşlarım olan meleklerin anavatandan ilk kopuşları için kesin bir tarih verecek durumda değilim. Yine de şu kadarını söyliyeyim: buraların takvimine göre 6. yüzyılda İtalya'da oldukları bilinenler vardı. Uzayan savaşlar, göçler, kralların bitmez tükenmez ele geçirme istekleri, bizi de çadırların içinde, tılsımlar, imler, gizli yazılarla birlikte batıya, daima batıya sürüklüyordu. Küçükasya üze-

rinden Trakya'ya ve Yunaneli'ne geçenlerden ayrı olarak büyük bir kol halinde Mezopotamya'ya göçmüştük, «vaadedilen topraklar»a, o güneşsi ülkelere... Bu kez bir çağırı vardı bu yanda, hem de güçlü bir çağırı. Musa'nın ve onun kavminin tanrısı Yehova çağırıyordu bizleri: Bir zamanlar birlikte olduğu tüm tanrı ve putları yıldırımlarıyla devirip karanlığa boğan, Sina Çölü'ndeki kum taneciklerinin bile kendi koyduğu töre dışında kımıldamasına izin vermiyen, kıskançlıkla kendi varlığından başka varlık, kendi adaletinden başka hak tanımayan tek tanrı Yehova. Belki de bu çağırı -bize ve yeni düzene!- yüzyıllardan beri bu topraklardaki ezik insanların, yeryüzünün belki de bu ilk kölelerinin gönlünde vardı da işte ilk kez Yehova dile getiriyordu bunu. Büyüklerimiz, görünmeyen yeni tanrının buyruk ve yönergelerini kavmine iletmek üzere safları sıklaştırmışlardı bile: Onların görünen gövdeleri üzerinde yükselmişti Yehova, Süleyman'ın tapınağında. Altı ölümsüzlerimiz de çoktan birer **Sefira** olarak Yehova'nın sağında ve solunda yerlerini almışlardı: Anlayış, Kayra, Güç, Güzellik, Görkem, Utku hepsi oradaydı.

XX

«Bilen kişilerin bilmeyenlere söyledikleri şuydu o günlerde: «Sabahleyin daha gün doğmadan Ebal Dağı'na çık, herbiri sahici birer Sefira olan büyük yıldızların ve onların oturdukları ışıktan sarayların nasıl parladığını göreceksin. Bekle! Güneşin ilk görünüşüyle o inanılmaz şey gerçek olacak: O zaman, güneş henüz doğmuşken ve yıldızlar hâlâ parıldarken, herbir Sefira'nın kendi sonsuz ışık gücünü güneşten nasıl aldığına tanık olacak-

sın. Işıtan ile ışıyanın bu birleşmesine dikkat et, çünkü Yehova böyle bir güneştir, sefiralar da onun kaynağından gelen birer türüm. Kaynak ve su, ışık ve ışın birleşir o an: İç dışa akar sonsuz olarak ve dış içle sonsuz içlenir. Bu parlayış, çıkış ve akış, dışla dışlanış, güçle güçleniş, çokta çoklanıp paydan paya paylanış görünüşlerin en güzelidir. Kendilerinin ışık kaynağından birer türüm olduklarını, ama o kaynaktan böylece uzaklaştıklarını bilip üzülen sefiralar, yine de o sabah vakti kendi sonsuz kaynaklarını görünce Yehova'ya sevinç ilâhilerini söylemeden duramazlar. Bu ilahiler Yehova'nın kulaklarına erişirken de biz ölümlülerin gözlerinden yavaş yavaş yitmeye başlarlar...» Böyle anlatıyordu görüp bilenler, görmek ve bilmek isteyenlere. Yehova'nın kulları sabah aydınlığında görebildiklerini hayranlıkla seyrededursun, biz geri kalan melekler arasında bu görünüşü hiç de güzel bulmayan, aramızdan Sefira olanları kesinlikle kınayanlar vardı.

XXI

«Bu kınamayı anlamak için ilkin bizim aslımızı bilmek gerekir. Benim de ait olduğum melekler ordusunun adı **Fravaşi** idi, İran'da: Biz ışığı severdik, karanlık düşmanımızdı, **Hürmüz**'ün yanında **Ahrımen**'e karşı savaşırdık. Kuşkusuz Yehova da aydınlığın tanrısıydı, onun saflarına geçip sefira olanlarımızı da çeken bu olmalıydı. Ama bir bölüğümüz -özellikle daha genç olanlarımız- şöyle diyorlardı: «Hayır, biz Yehova'nın buyruğuna girmeyi kabul edemeyiz. Bu bizim atalarımızın, en büyüklerimizin de büyükleri olanların geleneğine aykırı düşer. Çünkü onlara göre, karanlıktı aydınlığı güçlü kılan. Biz aydınlık me-

lekleri, Ahrımen'in karanlık güçleriyle savaşırken onların yenilgileriyle beslenip güçlenmedik mi? Karanlığın olmadığı yerde aydınlığın da sözü edilmez, çünkü o zaman çarpışılacak bir düşman kalmaz, hepimiz devinimsizliğe, tembelliğe itiliriz, soyumuz da bozulur. Bunu böyle biliyorsak, şimdi kendimizi -adı Yehova da olsa- bir kaynaktan besleniyormuş gibi görmek de niye? Boş bir gurur bu, köle gururu. Biz Hürmüz'le birlikte Ahrımen'e karşı savaşırken hepimiz birer Hürmüz gibiydik, bağımsızdık, herbirimizin ışığı kendindeydi, Ama şimdi, aydınlığın da karanlığın da üstünde yer alıyormuş gibi düşünülen bir tanrının buyruğuna girmemiz, onun birer habercisi olmamız kabul edilecek gibi değil. Hem ne için? Sonunda, İbrahim eline bıçağı alınca bileğine yapışmak, Yakup'la görüşmek vb. için mi? Düşünelim, atalarımız arasında benzer durumlarda başkaldıranlar yok muydu?» İşte böyle konuşuyorlardı aramızdan kimileri o zaman, sayıları da 300 kadar vardı: Ama ne yazık ki, tek tanrıya başkaldıran bu melekler, aslında iyiliğin ve aydınlığın elçileri oldukları halde bu başkaldırmaları nedeniyle karanlığa itildiler, cezaya çarptırıldılar, sonsuz boşlukta düşme cezasına. Ama onlar düşmeye başladıkları sırada, çoktan beri düşmekte olan bir başka melek bölüğü ile karşılaştılar. Bunların sayısı bir söylentiye göre, 1.000'leri aşıyordu.

XXII

«Aslında, sanıldığı, Tevrat'ta da yazıldığı gibi bir suç işlemeyen, ama işte insanların kafalarındaki bir karışıklığın kurbanı olan meleklerdi bunlar. «Tanrının oğulları» ve kızları. Evet, kadınlar ve erkeklerle ilişki kurduk-

ları söylenenler. Karıştırma dedim, anlatayım: Bizler, Hürmüz'ün iyilik ordusunun melekleri, eğer iyiliği istemişsek, bunu en başta insanoğlu için istemiştik bir zamanlar. Bizler aslımıza uygun olarak insanların göksel ilkörnekleriydik: Üstün ve benzer. Öyle ilkörnekler ki, her insan varlığının derinliğine eğilip kim olduğunu sorduğu zaman, ona yön veren o yıldızı, kendi Fravaşi'sini bulabilirdi. Kan gibiydik, gittikçe arınan, paklaşan insanoğlunun kanı, onların bedeninden gelip yükseliyorduk, ayağımız onların ilgisiyle yerden kesiliyordu. Onlar bizleri iyi, en iyi, arı, en arı kılmak istedikçe, iyiliğimizi, arılığımızı daha çok paylaşmalarına izin veriyorduk. Kadınsa erkek benzerinde, erkekse kadın benzerinde arınmalıydı. Evet, bizde vücutla ruh birbirinden kesin sınırlarla ayrılmış değildi: Zaten her şey o belirsiz sınırda olup bitiyordu. Ama işte kutsal toprakların çocukları bizi yanlış anladılar: İnsanoğlunun soyundan geldiklerine, tıpkı insanlar gibi cinsel organları olup birbirleriyle birleştiklerine inanılan Kenaneli ve Fenike tanrılarıyla karıştırdılar. Tevrat'ta «tanrının oğulları» dendiği zaman, bundan ilkin, her şeyden önce Kenanlıların tanrılarını anlamak gerekirdi, bize sorarsan. Babilliler tanrılarının ölümlü kadınlarla yattıklarına bundan da çocukları olduklarına inanmamışlar mıydı? Hayır, bizler değildik Tevrat'ta anlatılmak istenen. Değişmeyen görünüşlerimize —tabii ki görönüşümüz değişmemişti, değişmeyen bir o kalmıştı—, biraz da geçmişte insanoğluna yakın durmuş olmamıza aldanarak insanlarla bilinen anlamda ilişkiler kurabileceğimizi sanmaktan ancak büyük yıkımlar doğabilirdi: İnsanlar o günkü koşullarla ancak sapıklıklara, azgınlığa, dehşete, ürküye,

günah korkularına sürüklenirdi böyle ilişkilerden, bize de ne cezalar geleceği kestirilebilirdi, ama işte çok geçti artık. Zaten çoktandır olan oluyordu. En yüksek ve en yüce şeyler bilgisiz insanların ellerinde kirlenip yok olmuştu bile».

XXIII

Bir süre, üzerinde sarı sarı tüyler bulunan kendi göğsünü, göğsündeki kırmızı lekeleri seyre dalmış gibi, başı önde susan Melek Sofdun yavaş yavaş doğruldu. Orada olmayan büyülü bir varlığa seslenir gibi:

«Hey gidi Naama hey! Gördüğün o meleğe aşık olmasaydın olmaz mıydı? O zaman çocuğun üzerine anlatılan öyküler ortaya çıkmayacak, biz de soyumuzu aşağılatan karaçalmaların en büyüklerinden birine uğramış olmayacaktık. Bunları söylemek için vakit çok geç, ama söylememek de elimden gelmiyor!»

Sonra melek garip öykülerinden birini anlatmaya başladı (Kendi başına gelenleri sona mı saklıyordu? Neden?):

«Tubal-kain'in yakını Naama her gün öğleye doğru testilerine su soldurmak için kuyu başına giderdi: En sevdiği yerdi burası, kuyu ve başındaki kayın ağacı. Kuyunun ağzına eğilerek orada uzun uzun kendini seyreder, sonra geriye çekilirken sudaki görüntüsünün de nasıl yittiğini göz ucuyle izleyerek başını kaldırırdı, o zaman karşısındaki ağacı bulurdu. Ağaç merkezinden gelen güçle dal uçlarına kadar dolu, ama yine de sınırlı, kendi içine kapalı olarak oradaydı: Çatırdayan dalları, gizli budakları, işte birden Naama'nın önüne düşen bir yaprağı, dallarında gezinen bir kuşla birlikte gizemli ve canlı...

«Naama'nın yazgısı bir gün bu kuyubaşında belirlendi.

XXIV

CİN ASMODEOS NASIL DÜNYAYA GELDİ?

«Naama'nın güzelliğini bilmeyen, duymayan kalmamıştı o yörede: teni sütbeyazdı, yeşil iri gözleri karşısındakine sanki görerek değil de dokunarak bakıyordu, bu gözlerde öyle bir çıplaklık vardı ki, insan kendi ruhunun, düşüncelerinin de bir bakışta okunduğuna inanabilirdi. Başını öne eğip uzun, sarı sarı kirpikleriyle bir an için gözlerini örterse, başkalarının kendisine veremediği bir şeyi o kendi kendisine verir ya da benliğinin asıl merkezine döner gibi olurdu. İçine eğildiği o kuyu gibiydi Naama, onun derin karanlığından geliyordu, kuyunun ağzı ise güneşe, şarkı ve yeşilliklere açılıyordu. Ama bir gün yarı karanlık su yüzeyine eğileli bir dakika bile olmamışken ta yanıbaşında bir şavkıma gördü: Sanki güneşin bir ışını kuyuya düşmüştü. Başını hızla çekti kuyudan ve elini gördüğü şey karşısında hızla çarpmaya başlayan kalbine bastırdı.

«Melek Şamdan'dı Naama'ya o gün orada gözüken. Yerine oturmuş düzgün bir burun, hafifçe kabarık dudaklar, buhardan çıkmış gibi gözenek gözenek açılan pembe bir yüzde, algıladığı zaman Naama'ya sanki kendi yüzünde çıkmış bir şaşkın bir çığlık attıran kıvır kıvır bir sakal. Naama nedense onu kendine biraz benzer buluyordu, ama daha, daha... güzeldi. Kalbinin müthiş bir mutlulukla ezildiğini duymuştu, henüz bu ilk karşılaşmada...

«Artık kuyubaşına giderken yüzünü örtmeye dikkat ediyordu, ama vakit gelince de bir

an önce orada olmaya can atıyordu. Her oraya varışında, Melek Şamdan'ı değişik bir yerden, kimi ağacın arkasından, kimi dalların arasından kendisini gözetler buluyor, hiç kırpılmayan o bir çift gözün saplanan bakışları altında sersemliyor, kovayla su çekerken boyuna başı dönüyordu. Bir düş içinde gibi kırılan bir dal sesini ya da taşın kımıldadığını duyduğu zaman, bunu meleğin varlığına yoruyordu. Eve dönüp bu garip uyuşukluktan biraz olsun sıyrılınca şunu ayrımlıyordu: Kendisine gözüken şey daha çok ağacın arkasından uzanan bir yüzdü, yalnızca meleksi bir yüz. «Bu yüzün bir sahibi var mıdır?» diye sormaktan kendini alamıyor, «Bacakları, kolları, göğsü, ah, ya kanatları?» diye göğüs geçiriyordu.

«Sıcak bir öğleüstü, Naama yarı uyku içinde, melek Şamdan'ı imgeleminde bütünlemeye çalışarak (insanların meleklere karşı duydukları ilgiye hep böyle bir merak, beklenmedik bir şeyin aranışı karışmıştır...) tatlı tatlı düşlere daldığı bir sırada, Tubal-Kain'in, üzerinde yattığı ot yatağa yaklaştığını ayrımladı. Tubal-Kain çoğu kez yaptığı gibi ot yatağın üstüne, onun yanına oturdu. İlkin yüzünü okşadı. sonra alnından, yanaklarından, dudaklarından öpmeye başladı. Bu türlü yaklaşma ve okşamalar ikisi arasında olağan olduğu için Naama ilkin uyur durumunu bozmamıştı. Ama Tubal-Kain'in okşama ve öpücüklerinin uzadığını, kalbinin kalbi üzerinde hızla çarpmaya başladığını, daha önce bilmediği bir coşku ve sıcaklığın garip bir biçimde ondan kendisine geçtiğini görünce «hayır» demeye davranmıştı ki, birden melek Şamdan'ı yatağın başı ucunda hiç kırpmadığı gözlerini kendisine dikmiş bakarken buldu. Parmağını du-

daklarına götürmüş «sus!» diye işaret ediyordu. İlk kez uzayan vücudunu gördü Şamdan'ın. Gözlerini kapadı. Hayır, gerçekte Naama'nın o anda seviştiği Tubal-Kain değildi, o gizemli, güçlü melekti. Tubal-Kain'in kollarındayken arkasından sarılmış, uzun, güzel boynuna öpücükler konduruyordu. Onun her dokuşuyla bütün vücudundan çılgın, ürpertili dalgaların yavaş yavaş, ard arda geçtiğini duyuyordu, bir yay gibi gerilmiş kıvranarak dalgalanıyordu beyaz, ince vücudu. Tubal-Kain'in öpüş ve sarılışlarından kurtulup yalnız Melek Şamdan'ın olmak istiyordu, ama boşunaydı: Naama'nın kollarının o kösnü dolu boşluğu her kucaklayışında sürekli bir üçüncüydü Şamdan ve sonra okşayışlarıyla yeniden mahvediyordu onu. Tubal-Kain ise Naama'nın kendisine teslim olduğunu sandığı anda yeniden o kasılma ve kıvranmaların başladığını görüyor, beklemediği bu ateşlilik karşısında şaşırıyordu. Bir ara güzel Naama bir çığlık attı, kollarını Tubal-Kain'e dolayarak gözleri tavana dikili bir an kıpırdamadan kaldı, sonra ancak bir taş bebeğin dışardan bir güçle sallanmasında olabileceği gibi bir iki kez öne arkaya kaykıldı. Tubal-Kain bu kadar gördü ve onu elde ettiğini sandı.

«Oysa Tubal-Kain biraz dikkat etseydi, Naama'nın yüzünde bir ışık gibi yanarken vücudunu güçlü kılan o yeğinliği farkedecekti. Melek Şamdan'dı Naama'ya sahip olan. Ona tam sahip olduğu anda da meleğin tüm gücü Naama'ya geçmişti: Bu gücü içine almış, bu güçle kımıldamaya başlamış, bu gücün ta kendisi olmuştu bir an için. Yani o sırada yalnız Naama vardı, tek olarak, 1 olarak. Melekbilimde bu durum büyülü sayılarla şöyle açıklanır. $1+2=1$. Burada Naama 1 ile, Tu-

bal-Kain 2 ile gösterilir. 1 ile 2 nin toplamı üçtür, bu da Melek Şamdan'dan başkası değildir. Fakat o, kimi gizemsel nedenlerle gösterilmez. Bunun yerine 1+2=1 yazılır. 1, burada Şamdan ya da Naama'dır, ama gizli bilime göre Naama demek daha doğru olur. Niçin 1? Çünkü yaratıcı olan ve asıl gerçekten var olan 1 dir, 2 de, 3 de onun çoğalımlarından başka bir şey değildir. İşte matematiğin kurucusu olarak kabul edilen Şamdan'ın Naama ile ilişkisinin içyüzü bu olmalıdır.

«Söylentiye göre, Tubal-Kain Naama'nın olağanüstü bir parıltıyla doğan çocuğunu görünce, ürküye kapılarak onu öldürmüş. Ama başka bir söylentiye göre de, bu çocuk dünyaya gelmiş ve Asmodeos'muş, iffetsizliği temsil eden cin Asmodeos. Bu öyküyü duyduğumda ben melek Sofdun şöyle haykırmaktan kendimi alamadım: «Ey Esmodeos, senin adın, vatanında Ashmadeva değilmiydi? Sen arı meleklerin ordusundaydın, zamanlar, insanlar, görüşler seni ne kadar değiştirmiş! Yehova'nın dininde sana yakışır görülen, Naama'nın Şamdan'la ilişkisinden yeniden doğarak kirlenmek mi?» Ne yazık ki, şimdi bu olaya üzülmekten başka bir şey gelmiyor elimizden.

XXV

BÜTÜN BU MELEKLER DELİRMİŞ MİYDİ?

«Söylediğim gibi, soydaşlarım olan meleklerin insanoğulları ya da kızlarıyla bilinen türden ilişkiler kurmuş olduklarına inanamıyorum. Eğer bir ilişki varsa bu yanlış anlaşılmıştır. Ama yine de dinlediğim bazı öyküler beni bile şaşırtıyor, Tanrı Yehova'nın kimi melekleri delilikle suçlamasına hak verecek

gibi oluyorum. Eski tapınaklardan kalma yıkıntılara ya da bu tapınakların onarılmasıyla kurulan yeni toplantı yerlerine dadananlar, ortadan el ayak çekilince, oraya tapınmaya gelenlere gözükenler gerçekten delirmiş olmalıydılar. Yaşlılarda bu tapınakların eski günleriyle ilgili anılar henüz canlıydı; dillerini tutamayanların anlattıkları şeyler ise, oğulların, kızların, torunların kulaklarına doluyor, onlar da belirsiz beklentilerle gidiyorlardı Yehova'nın evine. Ne günlermiş onlar! Bütün Suriye'de, Babil'de, ama aynı zamanda Anadolu'da kutsal kadın ve oğlanların bu tapınaklarda hizmet ettikleri zamanlar! Ezilmiş zambak sapı suyunun içildikten sonra kalanın vücuda sürülmesi, söylenen ilahiler sonunda birleşilmesi gibi aşamalardan oluşan o kutsal törenler! Eğer tapınağa kısırlık, iktidarsızlık gibi nedenlerle gidilmişse, tapınağın ortasında yanan ateşin karşısında, çiftlerin bir süre birbirlerini görmeden oturmaları isteniyormuş. Bereket, yaşam ve dölle ilgili her şey kutsanıyormuş bu tapınaklarda. Ama işte eski günleri arayanların elleri boştu: O, sevgilerini sevgisizlerden esirgemeyenler, o gerçek kadınlar, o iyi yürekli oğlanlar yok olmuşlardı artık, kutsal ateş sönmüş, tapınakların içi ve dışı güvercin pisliklerileyle dolmuştu. Duvarlarda, sütun başlıklarının altında gerçek bir kadınlıkları ya da erkeklikleri olduğu bile şüpheli solgun melekler uçuşuyordu: Başlarında Zenunim, sonra Leylit, Naama (Asmodeos'u doğurduğundan beri o da bir cina dönüşmüştü), Agrat bat Mahlat ve öbürleri. Kısa ömürlü kimi meleklerin ise insanlarla birleşirlerken ruhlarının yok olmaları, hemen oracıkta kıvrana kıvrana ölmeleri nedeniyle bugün adları bile bili-

nemiyor. Bunların ölürlerken, tenlerinden safra, kan ve balgamdan meydana gelen kendilerine özgü bin sıvı çıkardıkları, bu sıvının bir kez bulaştı mı ne kadar yıkanılırsa yıkanılsın çıkmadığı, katılaşarak kaldığı söylenir. Böyle kısa ömürlü olmayan ve tapınaklardaki kutsal kadınların yerine geçen meleklerin başı olduğu bilinen Zenunim'in ise öyle yadırgatıcı bir görünüşü varmış ki, görenler korkuyla tapınaktan kaçışırlarmış.

«Yine soruyorum: bütün bunlar doğruysa, bu melekler delirmiş miydiler? Eğer delirmişlerse, insanlar da bu delilikte meleklere ortaktı kuşkusuz. Başka nasıl olabilirdi?

XXVI

MELEK SEMAZA SONSUZ DÜŞÜŞE NASIL YARGILANDI?

«Besbelli meleklerle insanlar karşılıklı olarak birbirlerini çıldırtıyor, daha önce bilinmeyen, akla gelmedik yollara sürüklüyorlardı o zamanlar: Bunun için kimi bir işaret yetiyor, kimi de başka şeyler gerekiyordu. Erden Iştahar da bu karanlık yollara sapanlardan biriydi. Çok uzun boyu, alımlı yürüyüşüyle tanınırdı kabilesinde; iki gözü birbirinden fazlaca ayrık olduğu için mi nedir, onunla bakışına bir baş dönmesi verirdi. Alt dudağının yerinde hafifçe sarkan kırmızı, kalın bir deri vardı. Soydaşları onda olağanüstü bir şeyler sezinliyorlardı çoktandır. Haklıymışlar da. İştahar, bir sabah çırılçıplak soyunmuş olarak evden çıktı, bir daha da dönmedi.

«Önüne çıkıp durdurmak yürekliliğini gösteremeyen kabile halkı, onu çevredeki eski, yıkık bir tapınağa girip gözden yitene değin uzaktan uzağa izlediler. İştahar'ın bir daha

da oradan çıktığı görülmedi. Dışardan duvarlara tırmanıp deliklerden içeriyi gözetleyenler şu sahneyle karşılaştılar: Uzun saçları yerleri süpüren İştahar, orada, tapınağın ortasındaki kutsal taşın çevresinde yine çırılçıplak, başı önde olarak dönenip duruyordu. İçerisinin loşluğunda, İştahar'ın beyaz vücudu pencere ve deliklerden içeri düşen tüm ışığı emerek genişlemiş, ama aynı zamanda belirsizleşmiş gibi gözüküyordu. Yanına varmaya çekinenler ona pencereden yemek attılar, ama İştahar'ın atılan yemekleri yemediği, taşın önünde topladığı görülünce bundan vazgeçildi. Hem ilenç ve uğursuzluktan korkulduğu, hem de tapınaktan dayanılmaz pis bir koku gelmeye başladığı için bir süre sonra İştahar kendi haline bırakıldı. Yalnız yıkıntının yakınından geçen yolcular duvarlarda yankılanıp uğuldayan, iniltiyle karışık bir ses işitiyorlardı. Bu ses, İştahar'ın tanınmayacak hale gelen kendi sesiydi: Dönenirken sesinin boğuk yankısı kendi başına inildemeye başlamış, böylece sesi ve ruhu tapınağın duvarlarına geçmişti. Boğazındaki titreşimi boşlukları dolaşan o sesin neredeyse bir yankısı sanarak sözlerini durmadan yineliyordu İştahar: «Ben İştahar, seni çağırıyorum, ey adını bilmediğim cin ya da melek, buraya gel ve bana yardım et, istiyorum ki şu gördüğüm ayaklarım, ellerim, sallanan kollarım, göğüslerim, omuz başlarım, karnım... benim olmaktan çıksın tıpkı beni bırakıp bu duvarlara geçen sesim gibi. Bütün vücudumu al, benim olmaktan çıkar, ey cin, şeytan ya da melek, gözlerimin ışıklarını teker teker söndür, söndür de karanlığı delen bir başka göz ver bana! Seni bilen. Senin yuttuğun. Senin içindeki göz. Ey şeytan, melek ya da cin, tanrısal ışığı gö-

ren bir göz ol bana, yardım et bana, bozulmadan, mırıltısız, gürültüsüz adımlarla çizdiğim şu çemberin içine gel!»

Denildiğine göre İştahar'ın bu çağrısının yeğinliğinden korkan melekler onun çevresinden kaçışmaya başlamışlar. Yalnız Semaza adındaki melek korkmamış, büyülü sözlerin çekimiyle kutsal taşın çevresindeki halkanın içine girmiş. Bununla da kalmamış, İştahar'ın oyup kendisine sunduğu bir çift ölü göz karşılığında o zamanlar hâlâ tanrısal ışığı gören gözlerinden birini ona armağan etmiş. Bu anlatılan ne derece doğrulur bilemem, ama Semaza'nın tanrısal ışığın gizini açıkladığı için nasıl cezalandırılmış olduğunu gözlerimle gördüm: Semaza da öteki meleklerle birlikte düşmeye yargılanmıştı. Kalan tek gözüyle sanki kendi sonsuz düşüşünü seyrediyor gibiydi boşlukta.

XXVII

DABRİA MELEK SAFLARINA NASIL KATILDI?

«İnsanlarla ten alış verişi kuranlar, tanrının gizini, çekimine kapıldıkları ölümlülere açıklayanlar, evet ama ya insanoğullarının kendi saflarına katılmasına göz yumanlara ne demeli? Bunda hepimizin, tüm meleklerin suçu olduğuna inanıyorum. Çünkü işin doğrusu, İsraillilerin neredeyse her adın sonuna bir -el eki getirerek yeni melekler uydurmaları karşısında gevşek davrandık, sözlükler de harflerden birer demet yapılmasıyla meydana getirilen sözde kutsal adlarla dolup taştı. Ama insanoğullarının meleklere özendiği, bizler gibi olmak istediği de bir gerçekti. Bunlardan Dabria'nın öyküsünü duydum. Dabria, Melek

Ezra'nın göksel 204 kitabı ölümlülerin yazısıyla yazdırmak için seçtiği 5 kişiden biriydi. Bilindiğine göre, bu 204 kitabın 70'i, insanlar arasında yalnız bilgelerin okumasına izin verilen kitaplardandı. Dabria da işte Ezra'nın kendisine yazdırdığı gibi gece gündüz çalışarak yazıyordu bu kitapları. Hem de işin sonuna varmıştı, 70. ve son kitabın birkaç bölümü kalmıştı yazılacak. Bir gece yorgun, yatağına uzandığı zaman nedense uykusu kaçtı. Bütün bu yazım sırasında yanından ayrılmayan, şimdi de karşısındaki sedire uzanan Melek Ezra'ya bu uykusuzluğun nedenini ve çaresini soracaktı ki, başını kaldırıp baktığı zaman meleğin uyumuş olduğunu gördü. İlk kez görüyordu uyuyan bir meleği. «Keten giysiler içindeki adam» diye tanınan Ezra'nın giysileri açılmış ve göğsünün üstüne göksel bir şavk düşmüştü. İlk kez duyduğu müthiş bir coşkuyla, bilinmeyen bir şeyi yaşamaya yaklaşmanın coşkusuyla titremeye başlamıştı Dabria: Yataktan kalkmış, meleğin yanına gitmiş, işte sedirin kenarına oturmuş, ne yaptığını, ne istediği bilmeden elini uzatıp meleğin yüzünü okşamak, belki de ona parıltılı görünüşünü yepyeni sözcüklerle anlatmak, anlatarak onu kucaklamak isterken birdenbire bu, eşsiz varlıkla kendisi arasında açılan bir boşluğun içine yuvarlandığını duymuştu. Yuvarlanmak mı? Daha çok vücudu bir yerden alınıp başka bir yere konmuştu sanki. Öyle ki bir an sonra sedirde, hemen Ezra'nın yanıbaşında başka bir melek yatıyordu artık: Derisi değişmiş, omuz başlarında melek kanatları çıkmış, kısacası bir meleğe dönüşmüştü Dabria. O gece kendi ayçasının verdiği ışıkta günün yorgunluğu ile bitiremediği 70. kitabın sonuna kendisinden şu satırları ekleyecekti:

«Bir melek olmak, ne olağanüstü bir şey bu! Bilinmeyene bu kadar yaklaşılabilirmiş demek. Ben bir meleğim! Henüz bitmemiş, ama işte bitmek üzere olan bu kitabın gizini açıklıyorum: İnsanoğlunun yeryüzünde, büyü, yakarış ya da esrime yoluyla erişebileceği en yüksek, kutsanmış ve arı varlık meleğin varlığıdır.»

«İmza: Dabri-el»

XXVIII

YA MELEK SOFDUN? SUÇSUZ MUYDU?

«Melek soyunun nasıl yıkama ve bir sona doğru sürüklendiğini gösteren bu öyküleri, Yeruşalem'de saklanmakta olduğum eski bir tapınakta, oraya sığınan yolculardan işitmekteydim. Rüzgâr tapınağın henüz çökmemiş tavanı altında geceleyen gezginlerin konuşmalarını kulaklarıma getiriyordu, kimi parça parça...»

Melek Sofdun'un anlattıklarının burasında dayanamayarak sözünü kestim:

— Peki, Yeruşalem'e, bu tapınağa nasıl geldin? Şimdi bana düşen meleklerden biri olmadığını söyleyebilir misin?

Nasılsa başının çevresinde bükülüp kalmış olan kanatlarını yavaş yavaş açtı. Soruma bir yanıt vermiyor, zaten söyleyeceği bir şeyi söylüyormuş gibi:

«Ben de» dedi «düşen melekler arasındaydım. Öyle gerekmişti de ondan. Düşüşten önce İran'dan Mezopotamya'ya göç eden melekler arasında bulunduğumu daha önce söylemiştim: ama bu göç, Yehova'nın dinine geçtiğim anlamına gelmiyordu hiçbir zaman. İnsanoğlunun yeni bir toplum, yeni bir düzen kurabilmesi için tanrıların bile sunak taşlarına

yatırıldığı Babil'lilerin, Sumerlerin, Kenan'lıların ülkesi beni de çağırmıştı, ama çok geçmeden Yehova'nın yeryüzündeki temsilcisi ya da habercisi olamıyacağımı da birçok türdeşim gibi anlamıştım. Yehova, ne yalan söylemeli, benim için çok soyut, sevdiğim insan varlığından çok uzaktı. Sonra «uzam» denilen şeyi seviyordum ben, belli bir yerde durup gözükmeye, bir görünüm içinde yer almaya bayılıyordum; oysa Yehova uzamdan arınmıştı. Sonunda Yehova'nın buyruğuna giremiyeceğim apaçık oldu bana. Göksel bir varlığın kendisini sevebileceğini artık tasarlayamayan insanlara da yanlış anlaşılabilirim korkusuyla fazla yanaşmadım. Bulunduğum gök katında yerimi değiştirdim, o kadar. Ne tanrıyla, ne tanrısız, ne insanlarla, ne insansız! Ne meleklerle, ne de... Gökyüzünde sözümona yeryüzünü denetimimiz altında tutmak için başka kanatlılarla birlikte, son olarak mevzilendiğim yerden aşağılara fırlattım kendimi. Yehova'ya baş kaldıranların yırtıcılığı bende olmadığı halde, bir «hayır»a saplanıp kendimi böylece yitirmek istememekle birlikte, yine baş kaldırdıkları için düşmekle cezalandırılan meleklerin arasına katılmıştım: Böylece ne olduğumu kimse bilmeyecekti. Bilinmeyen bir gönüllüydüm. Düşüşüm uzun sürdü. Ama birçoğununki gibi bitimsiz değildi bu düşüş.

XXIX

«Gerçekten de bitmişti düşüşüm. Az dolaştıktan sonra günün birinde kendimi, sonradan Ebal Dağı olduğunu öğrendiğim bir dağın eteklerinde, eski bir bereket tanrıçası adına

yapılmış, az önce sözünü ettiğim tapınağın yıkıntıları arasında bulmuştum. Oraya gizlenerek varlığımı uyuşuk bir biçimde sürdürmeye başlamıştım işte. Gelip geçenler ya da orada konaklayanlar yıkık bir duvarın arkasında olduğumu bilmiyorlardı. Bense çevremde olup bitenleri bir düş içinde gibi görüyordum. Yakılan ateşlerin ışığında seçebildiğim yüzlerde acımasızlık, kin, bazan susmuşluk ve yılgınlık, bazan da korku ve ürkü vardı. Boyuna paradan söz ediyorlar, gecenin ilerlediği saatlerde de, kısılmış seslerle cin, şeytan gibi varlıkları ilençliyorlardı. Taşlarla bir çeşit kumar oynadıklarını sanıyordum; pazarlıklar, tehditler eksik değildi, soygun ve cinayetler burada planlanıyordu zaman zaman. Kötü niyetlerini gerçekleştirmek için kurbanlarını özellikle buraya çekenler de vardı içlerinde. Bütün bu insancıkların bir yıkığın arkasına sığındığımı anlamamaları için kıpırdamıyor, sesimi hiç çıkarmıyor, soluk almaktan bile çekiniyordum. Gökyüzünden ve yeryüzünden tek kaçacak yerim burasıydı çünkü. Tek kurtuluş, böyle bir sürgün ya da kaçak gibi yaşamaktaydı, bu yıkıntı içinde gittikçe daha kuytu yerler arayıp oralara çekilerek, tanrılar ve insanlardan uzak, yüzyıllar sürecek bir uykuya dalmakta, böylece gözden kaçmakta, silinmekte, bilinmemekte, unutulmakta...

«Evet, galiba sonunda unutulmuştum.

XXX

«Ama bir melek, tanrısal gücü kendinde biriktirmiş bir melek, —başka türlü nasıl melek olunabilir?— daha ne kadar böyle bir du-

ruma, hem de kendi isteğiyle yarattığı böyle bir duruma katlanabilirdi? Evet, kendimi korumuştum, ne insansız soyutluğuyla anlaşamıyacağımı bildiğim Yehova'nın buyruğuna girmiş, ne de ona baş kaldırarak bozulmuştum. Gelgelelim, on yılları, yüz yılları bilmezlik uykusunda geçirirken, kendi özüm neyse ona uzak düşmüştüm, bu da bir gerçekti. Kendi kendimi yeniden tanımadan, varlığımın derinliğinde kendim için ne varsa onu gerçekleştirmeden daha nice beri yaşayabilirdim? Gökyüzünün yeryüzüne değdiği bu topraklarda benim de ödevim olmalıydı. Ama neydi? İnsanoğlunun sonradan yaptığı takvime göre M.Ö. 6. yüzyıl gelip çatmış olmalıydı: İnsanların yukarda anlattığım nedenlerle tümüyle melekleri karşılarına aldığı, bizleri cin ve şeytanlarla bir tuttuğu böyle bir dönemde, ortaya çıktığım gün kim olduğumu belgeleyemezsem belki ben de kötücül varlıklardan biri sayılacaktım. Ölüm kalım günü yaklaşıyordu gitgide Neredeyse bir zorunluluk olmuştu ortaya çıkmam, ama sonunda yine de bir takım raslantı ve karşılaşmalara ve bütünüyle elimde olmayan bir olaya bağlandı.

XXXI

«O yıl görülmemiş bir sel afeti, saklandığım tapınağın bulunduğu dağ yamacındaki bütün dereleri taşırmış, her şeyi sular altında bırakmıştı. Bahar başıydı: Sular daha yeni çekiliyor, toprak yeni yeni kuruyordu. Sel sırasında hemen hemen hiç kimsenin uğramadığı yıkık tapınak, selden sonra da nedense unutulmuş gibiydi. Bir sabah gün ışığıyla birlikte, bütün varlığımı saran uyuşukluktan

kurtuluyormuşum gibi bir duyguyla, kendimi karanlık kovuğumun içinde yerden bir karış yükselmiş buldum. Garip bir başlangıçtı bu. Beni adeta derinliğimdeki bir noktadan başlayarak perde perde uyaran henüz anlamadığım birşey vardı. Ayaklarım yere değmeden kovuğumdan dışarı çıktım. Pırıl pırıl bir sabahtı: Toztopraktan temizlenen taşlar beyaz ve soğuk parıldıyorlardı, havada rüzgarın getirdiği ıtır ve günlük ağacı kokuları. Hayır, ne bu deli sabahın aydınlığı, ne de doğadaki kokulardı beni kendime getiren. Hâlâ uyanıyordum o sırada (yüzyılların uyuşukluğu kolay atılmaz ki!), uyandıkça, bilincimin derinlerindeki titreşime doğru ilerledikçe içimde kımıldayıp öttüğünü duyduğum bir nokta vardı: Sonunda o noktaya vardığım, bütün bütüne uyandığım anda titreşimin asıl kaynağının dışarda olduğunu, dışardan içeriye yansıdığını ayrımladım. İçim dışıma bağlandı birden, açıldım o sese!

«Yakındaki bir derenin sesiydi bu. Sular çekilmeye başlamadan önce herhalde bu sesin böyle işitilmesi olanaksızdı. Yavaş yavaş sesin geldiği yöne döndüm. Orada ne gördüm!

«Birikmiş sular karşılarına çıkan doğal bir seti aşıyorlardı: Hayır, henüz set yıkılmamıştı, kaynak kabarıyor, kabardıkça da bir dere oluşuyordu. Kaynaktan derenin ilk çıktığı anı yakalamıştım: Akan bir kaynak, çıktığı gibi olan bir dere. Kaynayan su, hâlâ yerden fışkırdığı sıradaki basınçla, kendi basıncıyla akıyordu, açılan saydam bir yumak gibiydi. Su sesi ve bu görünüş karşısında coşmuştum. Duruluk, suyun içinden gözüken su. Birşey bekliyordum. Gerçekten biraz sonra, ora halkınca kutsal sayılan ikili bir derenin nasıl meydana geldiğine tanık oldum: Toprak ve taş

parçalarının oluşturduğu set ortada hâlâ direnen bir kaya bırakarak iki yanından yıkıldı, aynı anda kaynaktan aşağıya iki dere adeta çavlayarak akmaya başladı. Sanki kaynaktan fışkıran gizli bir ruh, öteki dereyi yalnız bırakmamak için hemen onun yanında belirivermişti. Artık kaynak gözükmüyordu, yalnızca birbirleriyle sonsuz bir konuşmaya girişen iki dere vardı ortada...

«Tanrısal bir gücün o sabah katılmamı sağladığı kutsal tören böylece sona eriyordu. Titreyen zayıf kanatlarımı gererek orada bir süre durdum: Niçin su sesi uyandırmıştı beni? Bu gördüğümle benliğimin geçmişteki özünün nasıl bir ilgisi olabilirdi? Varlığımın gizli bir derinliğinde benim için kıpırdayan şey neydi? Bir im mi? İki ırmağın birleştiği yerdeki kaynak ve su sesi, akan, boşalan ya da dolan sanki, evet, sanki...

XXXII

«Olduğum yerde, güneşin turuncu bir ışıkla uzak ve sessiz yükseldiği yöne döndüm: karıncalanan ayak parmaklarım üzerinde, yavaş yavaş. Tapınağın kendisine adandığı bereket tanrıçasının yontusu karşımdaydı, karşımdaydı ya onu orada ilk kez görüyor gibiydim. Yıkık taşların arasında nasılda yerinde kalmış, tabanın üzerinde dimdik ayaktaydı, bir eliyle dolgun göğüslerini, öteki eliyle bir buğday başağını tutarken doğurmak üzere bacaklarını açmıştı. Yontu o kadar büyüktü ve tapınağın içinde öyle bir köşeye yerleştirilmişti ki, nerede durursa dursun insanda doğuran tanrıçanın kendisine baktığı kuruntusu uyanıyordu. Bir an için her şeyi unutarak,

tanrıçanın yanında boy göstermek, onun yanında kendimi görmek isteği uyandı içimde. Çoktan beri duymadığım bir çağrıydı bu (gördüğüm, hoşlandığım bir görünüm içinde yer almaya bayıldığımı, bu eski alışkanlığımı şimdi anımsıyordum). Ama birdenbire öyle bir yorgunluk saldı ki tüm benliğimi, kanatlarımı bile kıpırdatamadım: Yalnızca tutunacak birşey arar gibi tanrıçanın yanında beni bekleyen o boşluğa doğru eğildikçe eğildim, eğildikçe eğildim.

XXXIII

«Kimbilir hangi dönemden, hangi kavimden kalma bu bereket tanrıçasıyla ne ilgim olabilirdi? İnsanların doğurmak dediği şeye, tabii bu arada doğanın kendisine, göksel bir varlık olarak bütün bütüne uzak olmam gerekmez miydi? Ya şu kaynağından göklere fırlayacakmış gibi akan su? Bir zamanlar düşüşten sonra yeryüzünde sığınacak yer ararken kıyılarından birine indiğim kutsal Nil Irmağı o anda geliverdi aklıma. Firavunun baharda suların yükselmesiyle nasıl öldüğünü görmüştüm. Ama sonra sular çekilmiş ve o dirilmemiş miydi? Bütün bu firavunlar, tanrılar, insana bu kadar benzeyen, evet, insanın doğa karşısındaki yalnızlığından kurtulmak üzere kendisinden, kendi duygularıyla yarattığı bu gündelik «hiç»lerle bir ilgim olabilir miydi? Nil ülkesinde de bu topraklarda da ölüm ve dirim bir «hiç»in yer değiştirmesinden başka bir şey miydi sanki? Bilmediğim bir şey! Yeryüzünde benim de ışığım yanacaksa, onlarla, bu geçmişteki işini bitirmiş, ama galiba hâlâ ununu elememiş varlıklarla karıştı-

rılmak istemezdim. Öyleyse? Bu sorularla kendimi büsbütün mecalsiz buldum. Kanatlarım sanki benim değilmiş gibi bastırıyordu omuzlarıma. Çarçabuk yükselen güneş de gözlerimi alıyordu, çünkü unutmuştum ışığı. Yeniden kovuğuma çekilerek serin taşların üzerinde eski uykumun kırıntılarını aradım.

«O zaman her şey bir kez daha gözlerimden çekildi.

XXXIV

«Ama artık eskisi gibi deliksiz değildi uykum: Düş mü, gerçek mi ayırdedemediğim bir takım şeylerle bölünüp durmuştu. Ertesi sabah da yeniden apansız uyandım. Su sesine alışmıştım, hayır o değildi beni bu kadar uyaran. Henüz bilmediğim birşeyler olmuştu, hâlâ da oluyordu. Birisi yakınımda bir yerde soluk alıyordu sanki, üstelik hepsi bu kadar da değildi. Başka umulmadık bir olay olmuştu. Başlayan günü, havayı, ışığı, doğanın seslerini adeta gırtlağımda duyarak bir önceki sabaha göre çok daha fazla bir canlılıkla yeniden oyuğumdan dışarıya fırladım. İlk gözüme çarpan tanrıça yontusuydu, çatlamıştı, yüzde, alından başlayan bir çatlak sımsıkı kapalı dudakları sol yanda bırakarak aşağıya iniyordu; göğüs yukardan aşağıya ortadan ayrılmış, doğurmak üzere zaten açık olan bacakların arası uzun ve derin bir yarıkla daha da çok açılmıştı. Yine de korkunç bir görünüşü yoktu tanrıçanın, böylece artık onmayacak bir yara almış gibi de değildi: Asıl tuhaf olan buydu. Onu yerinden oynatan çatlaklarla sanki canlanmıştı tanrıça. Çatlaklarından şimdi boşluk sızıyordu. Yüzü? Yüzünün çizgileri kı-

pırdamış, birbirinden kopmuş, ama asıl bu kopuşla yeni bir anlatım kazanarak bütünleşmiş gibiydi. Kıpırdamıştı koca gövdesi, ama ne yapmak için? Hayır, doğurmak üzere değil, artık doğurmayacaktı besbelli, doğum olsun olmasın, sonraki ana geçmişti. Ya da doğurmuştu da, şimdi başka birşeyi içine almak üzere bekliyordu, rahim ağzı bunun için öyle kocaman bir yarıkla açılmıştı. Yukardan aşağıya bu yarığı izleyen bakışlarım orada durdu, yontunun tabanının üzerinde abasına sarınmış bir yabancı uyuyordu, hemen yanında, taşın üzerinde bir rübap. Bütün gece uykumda delikler açan şeyin ne olduğunu şimdi anlayabiliyordum: Rübap sesiyle karışarak yükselen türkü ya da ilahilerdi bunlar. Söyleyen de uykusuzluğunun acısını şimdi çıkarmaya çalışan bu abalı olmalıydı.

«Onu ilk kez görüyordum.

XXXV

«O yıkık tapınağın içinde, daha yüzünü bile görmediğim bu ozan ya da keşişle ortak yaşamımız o gün başladı işte. Galiba o da benim gibi kalıcıydı: Hangi diyardan gelirse gelsin işte buraya sığınmıştı, benim gibi bir şeylerden kaçıyor olmalıydı, kimbilir! Hâlâ uyukladığım yüzyıllık uykumdan kendime gelemediğim için onun bütün gün yaptığı şeyleri ancak hayal meyal izleyebiliyordum. Gündüzün ot toplamaya çıktıysa bunu ayırmlıyordum, dönüşünü, daha başka şeyleri de. Yavaş yavaş alışıyor muydum? Kimi de kendime yeniden gelir gibi olduğum, benim için dışarıya bir kapının aralandığı o gri bilinç anlarında, onun o sırada ne yaptığını tahmin

etmeye çalışıyordum: Sabahsa uyuyor olmalıydı (son zamanlarda tanrıça yontusunun önünde değil de bulunduğum yere çok yakın, girişteki sütunlardan birinin arkasında kıvrılıp yatmaya başlamıştı), çünkü geceleri hemen hemen hiç uyumuyordu. Yattığı sütunun önünde bir ateş yakıyor, heybesinden çıkardığı parşömenlere bir şeyler karalıyor, sonra da bu yazdıklarını bağıra çağıra okumaya başlıyordu, arkasından da üzerine bir durgunluk çöküyor olmalıydı ki, uzun bir süre yanan çalı çırpının çıtırtısından başka hiçbir şey işitmiyordum. Son zamanlarda asıl beklemeye başladığım, bütün varlığımı tatlı bir ürpertiyle dolduran dakikalar yaklaşıyordu böylece: Birden rübabına uzanıyordu keşiş, kısa süren bir ayarlamadan sonra tok, davudi, ulanıp giden esmer bir ses gecenin içine bölük bölük ilahiler, ezik türküler salıveriyordu. Bu türkü ve ilahiler beni büyülüyordu. Çoktan uyanmış oluyordum ya, yine de o boz bilincimde kalıp kendim bir şey yapmayı gereksemeksizin o sese teslim olmak, o sesin beni götürdüğü yerlere yalnızca onun izinde götürülmek istiyordum. Bilmediğim kadın erkek adları, uzak şehirler, zulmeden zengin beyler, hâlâ gücünü sürdüren Babil ve Kenaneli tanrıları, yakınmalar ve derin «hû»larla canlanıyordu gecede. Mızrap tellere vururken yıkık duvarlarda uyanan yankılar da boşluğu dövüyordu. Kimi ilahiler anadilimin bir ağzıyla söyleniyormuş gibi geliyordu, ama hemen sonra yanıldığımı görüyordum: Şimdiye değin işitmediğim, ama vurguları ve küçültme eklerinin sıcaklığıyla birden sevdiğim, anlamadan önce duymaya başladığım başka bir dildi bu! Bazan da anlamamak, yalnızca duyarak bir dizenin ardından gitmek, bilgisizli-

ğimi uzatarak, yalnızca o yırlayıp tınlayan sesin tadını çıkarmak öyle hoşuma gidiyordu ki! Anılan yalvaç adları beni yeniden kendime getiriyordu, uzayıp giden bir toprak sevgisine karışan adlar! Derken bir susuş oluyor ve ilahi bitmişse keşiş her ilahinin sonunda olduğu gibi aşk ve bağlılık yeminleri etmeye başlıyordu. Bu yeminler yer yer öyle acıklı, öyle özlemle doluydu, dürüstlük ve sarsılmazlığın öyle duygulu anlatımlarıydı ki, ilgi ve dikkatim artık iyice uyanmış oluyordu. Ses beni kendine çekiyor, durmadan daha çekiyordu.

«Yoksa aradığım bu muydu?

XXXVI

«Ne yalan söyliyeyim, yaşadığımız o ihanet ve kötülükle dolu günlerde, soyumun özelliklerini, kendimin de kim olduğumu neredeyse unutmuştum da sanki herşey, keşişin söylediği ilahileri dinlediğim o uzun gecelerde yeniden canlanıyordu. Belli belirsiz anılar, hayır, anıların kendileri değil de, kokuları, gölge ve biçimleri düşüyordu gökyüzünden. Besbelli bu sesle, bu sesin bir dolu söyledikleriyle bir ilgim olmalıydı. Karıncalanan omuz başlarımın yanında artık uyuşmasından rahatsız olduğum kanatlarım da kıpırdamaya başlamıştı: geriliyor, hızlı hızlı titriyorlardı. Bir yandan da dilimle «çak çak» diye sesler çıkartıyor, bazan bu sesin fazla yüselmesinden çekinerek susuyor, ama biraz sonra yeniden başlıyordum. Bütün bunlar o sesin ve ilahilerin bendeki dilsiz, ama yine de birşeyler söylemek isteyen titreşimleriydi. Karşılıklı titriyorduk: gıdıklanır, kimi de hıçkırır gi-

bi oluyordum karanlık köşemde, yeniden bulguladığım kalbimin kanat uçlarımda zonkladığını, zaman zaman da göğüs kafesimi dışarıya doğru zorladığını duyuyordum. Neyin belirtileriydi? Artık söylemeliyim, içimde belli belirsiz uyanan anılarla birlikte, bu kocaman sesli keşişoğlu keşiş, beni gitgide kendine çekiyordu. Bir tahta parçasıyla ona can vermek isteyen bir soluğun aşkı. Ama yine de aynı belirtilerden henüz o anın gelmemiş olduğunu çıkarıyor, kavuşmamıza daha vakit olduğunu seziyordum. Evet, evet şüphesiz kendi tarzımda kavuşabilirdim ona, istiyordum bunu. Eğer o da isterse, dayanabilirse bana, yürekliyse keşişoğlu!

XXXVII

«Güneşin hafif bir sis bulutu içinde sıra dağlara doğru çekildiği, gölgelerin koyulaştığı, yakınların daha yakına geldiği bir akşamdı. Nasılsa kurumuş olan çifte derenin sesi ilk kez o akşam işitilmiyordu, derinleşen bir sessizlik vardı ortada. İyice karanlık bastığı sırada da keşişten hiçbir ses çıkmıyordu: Yalnız tapınağın içinde varlığını duyuyordum, aslına bakılırsa bir onu duyuyordum. Sanki o, kazığa bağlanmış bir hayvancıktı, ben de onun bağlı olduğu kazık, ipini çekiştirip gererek çevremde dolandıkça duyuyordum onun orada olduğunu. İpini koparmak için her çekişinde gerilip dayanarak algılıyordum: Giysilerinin hışırtısını, rübabı elinden bırakıp alışını, sanki görmek istediği birşey varmış gibi sağa sola eğilip bakışını. İşte rübabı yeniden kavrıyordu, fakat her akşam parmaklarını üzerinde o kadar ustalıkla dolaştırdığı

tellerden bu kez hiçbir ses çıkaramıyordu. Parmaklarını tellere yaklaştırıyor, ama dokunamıyordu bile. Kendisiyle çalgısının arasına garip bir boşluk, gırtlağına ise sağır bir perde inmişti sanki keşişin. Sonra davranışları iyiden iyiye tuhaflaştı, eliyle saçlarını çekiştirdiğinde oradaki kıvılcımlanmayı duydum. Derken kıpırdamaz oldu, gözlerini bir noktaya dikerek kaldı, bekledi, süre durmuş gibiydi, ama işte birden adeta durumuna baş kaldırarak elini rübabına uzattı. Birşey bitti ve yeniden başladı. O zaman sütunun yanındaydım, görebilmek için. İlk kez yüzünü gördüm, üzerinden yüzyıllar geçse de artık unutamıyacağım o yüzü.

XXXVIII

«Geçmişimle, öz benliğimle ilgili bir özelliğimi, yeni yeni anımsıyordum o sırada: Mayamda susuşun, sessizliğin bulunduğunu. Evet, hiç kuşkusuz susan bir varlıktım, ama susarak yaratan, kendisi sessizlik ve sessizliğin doğurduğu bir varlık. Az önce, henüz söyleyemediği o gecenin ilahisi bir ok gibi saplanmıştı gırtlağına. Hançeresinde söylenemeyen o şey büyümüştü: bir baygınlık öncesinde olduğu gibi, ağzına sonra da damağına doğru yayılan garip bir tadı duymuş olmalıydı. Hayır büsbütün söylenemez değildi, yalnızca şimdi onun söylenememesinden doğan, biriken güç söylenmesinin yerini alıyordu gitgide. Bir ilahinin ilk sözleri olacaktı. Ama işte bu ilk sözleri birbirine bağlayan çağrışım gittikçe derinleşerek, gittikçe gizlenerek bir yandan ilk hecelerin, ilk sözcüklerin birbirine ulanmasına engel oluyor, öbür yandan da on-

ları başka türlü hiç olamayacak bir biçimde birbirine yaklaştırıyordu. Bu bendim: Keşişin gırtlağından çıkacak ilk sesten önceki o en son, en gergin, en sesli sessizlik anı yalnız benim susuşumla doluydu. Bu gerginliğin artık dayanılamaz olduğu noktada ise, keşiş ilahinin ilk sözleriyle birlikte birden şiirin gövdesini uyuşan dilinin üzerinde duymuştu. Şimdi keşişti kendinden geçerek, üzerinde onceden hiç düşünmediği uyumlu sözleri ardarda sıralayan: O sözler ise bir an ona ait gibi gözüktükten sonra, anlamına kendisinin de şaştığı o ilahiye dönüşerek havada yanık bir ezgiyle soluklanıyor, sonra da salınıp sessizliğe kavuşuyorlardı, o yaratıcı sessizliğe. Geçmişimin uzak anısıyla kimbilir hangi söz ve saz aleminden, bir divana yıkılmış hangi sessiz gölgeden yeniden canlanmıştım: Keşişin söylediği ilahinin herbir dizesini saran, herbir sözü biçimlendiren yaratıcı sessizliktim. Şimdi dizeler yitip gittikleri yerden geliyordu dolu dolu: Daha doğrusu onları ben alıyor, sonra da veriyordum. Sesinin ırlayıp durduğu sürenin özdeş anlarını paylaşıyordum onunla: Başka hiçbir varlığın birleşemiyeceği biçimde birleşmiştik. Ayrı ayrı zamanlarda, biraz önce, biraz sonra değil, özdeş zamanda istiyorduk: Sesin sessizliği, sessizliğin sesi...

XXXIX

«Sevgili keşiş oradaydı, rübanın üzerine eğilmiş. Kimi bir kıtanın sonunda durup derin bir göğüs geçiriyor ya da silkinerek gökyüzüne doğru bakıyor, sonra hemen o kaynak tükenecekmiş gibi bir korkuyla yeniden rü-

babına eğiliyordu. Parmaklarının tellere vuramadan titrediği kimi anlarda ise benim de sinirli sinirli kanatlarım kıpırdıyordu, ya da kanatlarım hiç yokmuş, olsa bile bir işe yaramıyormuş gibi omuz başlarımda başka kanatlar çıktığını sanıyordum. Ses vakitsiz kesilebilir, keşiş bir yana, ben bir yana düşebilirdik. Ama işte doğal diyebileceğim bir eğilimle kendimi koruyordum: Doğruluyordu gecenin kalbinde o ses! Yine de ilahi bitecekti, süre sınırlıydı çünkü. Geriye de dönemezdik. Keşişin ince uzun parmaklarının tellerin üzerinde nasıl uyuştuğunu, sanki artık parmakların tellere değil de, tellerin parmaklara çarpmaya başladığını duydum. Hayır, söz kesilmiyecekti, yalnız bir soluk gibi gökyüzüne uçacaktı. Karar verilmişti. O henüz bilmiyordu. Öğrenecekti. Süre boşlukta yanan kandiller gibi yaklaştı ve ardından biraz uzaklaştı, yerini bulmak üzere. Vakit eriyordu. Ey yeter! Ey yeter! O müthiş an geldi, ilahinin son sözleri keşişin boğazını parçalarken rübabı elinden düştü (o sırada ona karşı nasıl sevecenlikle doluydum!) Keşiş bir hıçkırık nöbetine yakalanmış gibi sarsılan başını kaldırarak nasıl gömleğini yırttı ve çıplak göğsü nasıl kabarıp kabarıp iniyordu! Ama aynı zamanda ilahi kurtulmuş, kendi tanrısal özünden son kalanı da bu yana kusarak boşluğa gökyüzüne fırlamıştı.

XL

«İlahinin sözleri ve içeriği gökyüzüne kaldırılmıştı, bense onun yavaş yavaş canlandırdığı gücü sünger gibi emip büyümüştüm. Yok hepsi bu kadar değildi: bu gücün içi-

me girmesiyle birlikte benliğimin derinliğinde uyuyan kaynak da uyanmış kabarmaya başlamıştı. O gücün ilk titreşimlerini aldığım andan beri onunla türdeş bir kaynaktım artık. İşte bu taşan kaynak kendinden birşey oluşturuyordu şimdi: Sessizliğimin en iyi biriktirdiği içgüçten yeni bir varlık beliriyordu. Keşiş uçup giden ilahinin ardından sanki onunla birlikte uçmak istercesine ayağa fırlayınca bu oluşan şeyi karşısında buldu. Derin sususumdan ayırdedilemez olduğum o sınırda ben de görünüyordum artık. İlk kez görüyordu beni: Omuzlarım omuzlarına kadar geliyordu...

«Keşişin şimdi varlığın aynasında seyrettiği çıplak bir kadın görünüşündeydim.

XLI

«Keşişin anlattıklarının, boğum boğum boğulan bir tarihin ve o tarihin de öncesinde anlatılan bir öykünün içinden çıkıp gelen bir kadındım. Hem de ta en başlarından... İlahi, Adem ile Havva'nın adlarını anarak başlamamış mıydı? Adem uykusundan uyanınca, kendisinden bir parçayı karşısında ayrı bir varlık olarak görmüştü: Kemik onundu, ama üzeri harika bir et ve deriyle kaplanmış, dolmuştu. Bu yumuşak, pürüzsüz deriyi okşarken varlıklara adlarını verirken duymadığı bir duyguyla sarsılmış, birden orada kendi isteğini tanımıştı: Havva kendi isteğinden yaratılmıştı besbelli, isteğinin bir ışıma ya da taşmasıydı. Daha çok, daha çok varlık isteğiydi, kendinden olan bir parçayla sürmek, yaşamda kalmak isteği. Herşey bu başlangıçtaydı işte. Bütün öteki tanrılar içinde en güç-

lüsü Yehova, bu istek ya da yaşam gücünü kıskanmıştı, onun özünü ne Adem ne de Havva bilmesin, bildiyseler unutsunlar buyurmuştu. İnsan soyunun cennetten sürgünlüğü başlamıştı böylece! İsteği Adem ile Havva'dan beri baskıya alıp başına günah korkusunu sarması da yetmemişti Yehova'ya, akıtmalıydı, yolundan saptırıp azdırmalıydı; istek çok fazlaydı çünkü ve ürüyordu. Kavmine onu uzun uzun seyretmek istediğini bildirmişti: Her savaş bir tören olup büyümeliydi ve her törende istek görebileceği bir biçimde kurban edilmeliydi Yehova'ya. Gilead'da, Başan'da, Yahuda'da, Galile'de ne kadar çok kan akmıştı. Yalnız bu şehirlerin ele geçmesi yetmezdi, kanın aktığı görülmeliydi: İnsan insanı tüm direncinin kırıldığını göre göre, ölümü ona yaklaştıra yaklaştıra öldürmeliydi. Bir büyük yangın eylemeliydi. Yangın uzamı çıldırtırken, can çekişenler, haykırmalar, debelenmelerle son bir kez ateşten yaratıklar olarak alevlerin kucağında canlanacaklardı. Çünkü Yehova'ya bu gerekti şimdi. Hâlâ döl veren yaşlı kadınların rahimleri yine onun görmesi ve kutsaması için açılacaktı. Ya kısır ve içi ceset dolu kuyulara akıtılan meninin utancı? Mezopotamya'dan, Anadolu'dan, Trakya'dan ölümlü bilgeler geçiyordu görmemek, bilmemek için başlarını çevirerek. Yalnız İsrail halkı, bir yenilgiden sonraki uzun bir barış sırasında, toprağın kuraklıktan şahrem şahrem çatladığını görünce sordu: «Görmüş müydü? Acının daha da büyümesi ve gizli kalmaması için kendi adına verilen o ölüm şölenlerine katılmış mıydı? Kabul etmiş miydi? Bütün bu yitiş, harcanış, savruluş ve saçılışların ulaştığı bir yer var mıydı? O muydu?...» Bu soruların ardından gelen sessizliği

yıllardan beri ilk kez keşişin söylediği ilahi mi bozuyordu ne? Diyebilmek: «Ben oradaydım, unutmadım, bir tohum ya da başka bir şey, pişman değilim?» Yalnız o gelmişti çünkü, yaşamın yeniden eski düzenine döndüğü o şehirlerden, evini yurdunu bırakarak. Gömülen sevgiye, kırık beşiklere, parçalanmış yastıklara, harcanan süreye ve kana «evet» derken «İsrail» adında Mısır'dan dul kalan o kadına duyulan isteği yüceltiyordu. Bulunmuştu, «O»ydu, nice savaşlardan sonra yaşamda kalanlar için olan güzelliğiyle. Kuşkusuz yalnız «O»na varmak içindi halkının tüm yakın tarihi, bütün kanlı olayları, devrilen tapınakları ve tanrılarıyla: Şimdi hepsi bir çevrinti olmuş dönüp duruyordu dizelerinde. Bu çevrintiyi çeviren isteği yakalamıştı, aynı zamanda kendi isteğiydi bu: Hosea'nın aldatıcı karısı olmuştu İsrail, onunla sevişiyordu. Yeniden istekti, ama işte keşiş şimdi de söylediği ilahinin gittikçe derinlerine gömmekteydi onu. Yüceltirken içine atıyor, ortaya çıkarırken bir yandan da örtüyordu. Tarihin bu sevgilisinin ardında bir kırık düş olup kalan keşiş, ilahinin sözleri sona erdikten sonra da hâlâ duyduğu istekle ele geçiremediği şey arasındaki boşluğa kendini bırakacaktı, eğer ben orada olmasaydım. Bu kez de yüceltirken yitirmek üzere olduğu şeyi ona geri vermek için değilse niçin vardım? Beni gecelerdir uyaran o sözlerin ve ruhumun derinliklerini kulaçlayan ezginin, söz ve sazın kesilmesiyle birlikte aldatıcı renklere boyanmış olarak kalmasına nasıl dayanabilirdim? Rübabının üzerine iki büklüm katlanan sevgili keşişimin içgücü, solan rengi, uçan soluğuyla beslenmemiş miydim? Başlangıcına dönmek üzereyken yarım kalan bir öykünün kendisinden yarat-

tığı öteki öyküydüm: Öteki kadın, savaşlardan, ölümlü bilgelikten, aldatıcılıktan öte.

XLII

«Ayağa fırlayan keşiş şaşkınlıkla yeniden yere oturmuştu, düşen rübabını unutmuş, kocaman gözleriyle bana bakıyordu şimdi. Hayır, onu şaşırtan şey bu ıssız dağın tepesindeki tapınakta, yarı gece bir kadınla karşılaşmak değildi. Biliyordum ve o da görüyordu çünkü: Alışılan bir kadın değildim. O ilahi söylenmeden önce nasıl gerçekten var değilsem, o bittikten sonra da olmuş bitmiş bir şey sayılmazdım. Yalnızca o anda varolmaktaydım. Ana rahmindeki, hem erkek, hem kadın olmak için kendinde sonsuz bir gerilim taşıyarak kabarmış bekleyen, dolu bir yumurta gibiydim, aynı zamanda o gerginlik içinde bir kadın beliriyordu maddemden. Olmakta olduğum şey, kadın-erkek-kadın öz dokumu gösteriyordu. Hem vardım, hem de varlığımın çekirdeği çiçek açıyordu içimde. Dokum her an yenileniyordu. Kadın görünüşünde bir ışıma ya da türümdüm. Kutsal yazılarda anlatılanlardan ayrımım ise ışırken varolmak için saldırmamdı: Parlıyor, rahatsız ediyor, evet, savunmamı da kendimde taşıyarak oluşuyordum orada. Keşiş, daha anlayacaktı beni. Şimdilik oluşmakta olan kadınlığımdan ürktüğünü yüzünden anlıyordum: Tenimin gecenin karanlığı içindeki buz gibi aklığı ve dayanılmaz çiğliğinden başı dönüyor olmalıydı. Yine de kaçmıyordu, çekimime kapılmıştı bir kez.

«Gözlerini kapadı, açtı ve işte o zaman devam edeceğimizi anladım.

XLIII

«Titreyen bacaklarının üzerinde nasıl yavaş yavaş doğrulduğunu gördüm. İlk bir yüreklilikle, göründüğüm, hâlâ görünmekte olduğum yere gözlerini dikti. Saldırır gibi ışımakla birlikte dirseklerimi nasıl omuz hizamda kaldırarak ellerimle gözlerimi kapamış olduğuma dikkat etti.

«Bu duruma aldanan biri benim yeryüzündeki benzerlerim gibi utancımdan yüzümü kapadığımı sanabilirdi. Oysa kollarımı böyle havaya kaldırmaktan amacım o anda yüzümü gizlemekten çok, ilkin vücudumu, onun gözleri önüne sonsuz bir ten dokusundan meydana gelen o gömüt olarak bütün durunmuş, yunmuş çıplaklığıyla sermekti. Yüzümü örterken vücudumu en kuytu köşelerine kadar açıyordum ona. Birikmiş isteğinin onun dışında bir çekirdeşleşmesi, cücüklenmesiydim ya, o anki duruşum bu birikeni verme eylcminin ta kendisiydi. Verecektim ona, sonra da... Kuşkusuz keşiş de alışılmış bir utanç belirtisi olarak anladı bunu. Bana bir ad vermekte acele etti:

«— Hohma... diye mırıldanarak bir iki adım yaklaştı.

«O zaman anladım, beni, o kaynağını gizleyen ışımayla, «hikmet»le karıştırdığını. Asıl uygun bulduğu sözcük ya da sözcükleri yakaladığı an ise beni selamlar ya da havadan kucaklar gibi kollarını iki yana açtığını gördüm. Artık bağırıyordu:

«— Hahamot!... Hohmot!...

XLIII

«Kollarını bana doğru açtığı sıra ışınlarımın ona çarptığını duymuştum. **Hemen ardın-**

dan ellerimi yavaş yavaş başımın üstüne kaldırarak yüzümü açtı o kadın. Kollarım bir raksa başlar gibi yukarı uzanırken yüzümü görmeliydi keşiş, şimdi buydu önemli olan. Asıl göstermek istediğim yüzümdü keşişe, o çırılçıplak vücudumun yüzü, o yüzden bakan gözleri olarak. **Ve o kadın benim gözlerimle bakınca,** binlerce perdenin düştüğü, bütün kapıların tek bir kapı gibi büyüyerek açıldığı o an, keşiş akan ve ona çarpan herbir ışınla nasıl aynı zamanda dalga dalga kendime dönmekte olduğumu gördü. Gözlerim yalnızca görmüyordu, gösteriyordu. İlkin akmıştım ona doğru; çarpıp kırıldığımdan beri ise, sürekli kendime kavuşuyor, kendi selime kapılarak kabara kabara yine kendi yüksekliğime tırmanıyordum. Meniden yapılma bir kadındım. İnsanların birbiri üzerine akıttığı meni değil, göksel, tanrısal meniden. İşte akan daha akarken birikiyor, kendi kendine dönüyor, kurtarılıyordu. Kendimden akan şey sürekli kendi kalıbıma dökülüyordu. Yüzümün, tenimin, hafifçe kabaran kaslarımın üzerine yayılan sıvı benim biçimimdeydi: duruluğu nedeniyle de biçimine girdiği vücudumu en ince çizgilerine, en kuytu köşelerine kadar gösteriyordu.

«Şaşıran keşiş fışkıran her damlasıyla kendi kendini döven bu akışa kapılmış, gözlerini gözlerimden alamıyordu.

XLIV

«Her bir damlam bir türküyü söylüyordu o sıra: «Bütün yollardan geçtim, seni buldum; bütün yollardan geçer, yine seni bulurum.» Şimdiye kadar yalnız Tanrı Yehova'nın tü-

rümü olarak düşünülen varlık, kendisine dönerek kaynağını açıklıyordu: Kaynağı kendisiydi. Ama yalnız bu değildi keşişin gözlerimde gördüğü: Asıl kaynağına dönen o türüm, kaynaktaki sürekli fışkırışa çarparken müthiş bir güç kazanıyordu. Gövdem açıldıkça bu çarpış ve kendini dövüş daha zorlu oluyordu. Özüme dönüşüm sonsuz bir güç yaratıyordu. Henüz yumuşak kıvrımlarımda, eklem yerlerimde, sinir uçlarımda; ama bu gücün asıl kaynağı kuşkusuz gözlerimdeydi. Ne önemli bir andı o: Yüzyılların saklayıp çoğalttığı «istek»ten başka birşey olmayan bu akış yalnız kaynağına dönmekle kalmıyor, ona çarpıp, kendini ona vurup taşıyordu. Dışarıya akış aynı zamanda kendine dönüş olmuştu ya, kendine dönen, kaynağın itimiyle yeniden dışarıya yöneliyordu, bu kez salt güç olarak. Evet, ilkin aşk «istek»i biriktirmişti. Bu biriken şeyin henüz gözükmeyen kaynağından taşıp ışımasına «hikmet» demişti kesis; ama o düşündürücü an çok kısa sürmüştü. «Hikmet» ya da bilgelik olsa olsa benim geçtiğim bir konaktı, şimdi ise kendi konağımı önüme katmış sürüklüyordum! Bilgelik güce dönüşmüştü. Bir bilgenin «irade»sinde tutsak kalamazdı çünkü, «irade» olmuşsa, yeniden istek olarak tanımalıydı kendini. «Güç» yeniden istiyordu. Ama buna kim dayanabilirdi? İnsanlar bütün bunları günün birinde bilseler bile bilmiyormuş gibi yaşamak istemiyecekler miydi? Keşiş tümüyle ayrı mıydı ötekilerden? Kuşkusuz değildi.

«Kollarımın yüzümün çevresinde bir ayla oluşturan açılması tamamlandığı sırada, keşiş önümde bir kez daha yere yıkıldı: Evrendeki tüm güçlerle birleşip güçlendiğimi gösteren bu yetkinlik imine, bu güçlenmenin yüzüm-

deki anlatımına artık dayanamamıştı. Niye, niçin dediğini bilmeden:

«— Hayır! diye bağırdı.

Aynı anda rübaba çarpan elinden boş bir ses koptu.

XLV

«Az sonra silkinen keşişin kendi kendine şunları mırıldandığını işittim:

«— Hayır, hiçbir türüm kendinden çıkıp yine kendine dönemez. Yehova'nın yadsınması olur bu. Çünkü türüm yalnız Yehova'ya aittir, evren de onun türümüdür. Tövbe!

«Ben belki hâlâ oradayımdır diye başını bile kaldıramıyordu, oysa istenmediğimi anlayınca çoktan karanlığa çekilmiştim. «Güc»üm elimden alınmış olarak, boşlukta «irade»siz sallanıyordum.

XLVI

«Sonradan kendi kendime şunu sordum: Söylediği ilahilerle beni yüzyıllar süren uykumdan o uyandırmamış mıydı? Gizemler içinde birleşmemiş miydik? Bereket tanrıçasının tapınağındaki görünüşümün tek tanığı o değil miydi? Ben onun meleği değilsem başka kimin meleği olabilirdim? Kuşkusuz başka hiç kimsenin. Ama işte zamanlar o denli kötüydü ki, beni ilk geri çeviren de o olmuştu. Doğrusu, ilkin, bana bir sonsuzluk gibi gelen o bekleyişten sonra, «o»nu, gerçekten aradığım varlığı bulduğumu sanmıştım: Beni yüreklendiren, o ilk coşku ve esrilik dolu saatlerde varlığıma alkış tutmasıydı. Veren, kendisine doğru eğilen, onu okşayan bir ışını geri çevi-

remezdi elbet, ama o ışının döndüğü yerin, o suyun özlediği kaynağın yine kendisi olduğunu görmeye dayanamamıştı işte. Eğer beni «evet»leseydi gidip başka canlara muştulaması gerekecekti; ama ne diyecekti o zaman, türüm ya da ışının Yehova ya da başka bilinmeyen bir tanrıdan değil de, Melek Sofdun'dan mı geldiğini söyleyecekti. Söyleyebilseydi eğer, insanlık, benim kendi özüme dönerken elde edip sürekli artırdığım o «güç»le güçlenebilecek, o «güç»ü kendi gücü olarak tanıyabilecek miydi? Korkmayacak mıydı, tıpkı şimdi keşişin varlığımın kendisine dinsizlik gibi gelen tüm gizini öğrenmekten korktuğu, benimle konuştuğu, konuşmayı başardığı bu anadilden birden ürktüğü gibi...

«Ne diyorum? Bir o konuşabilirdi bu dili, ama beni geri çeviren de bir o oldu!

XLVII

«Hâlâ görür gibiyim onu, o gece biraz daha büyüttüğü ateşin karşısında bağdaş kurup oturmuş, karanlık aydınlığa kavuşurken bile hâlâ bir papirüsün üzerine eğilmiş, ona söylettiğim o ilahiyi kaydetmeye çalışırken, tabii bozarak ve o ilahinin aslının bu olduğuna kendini inandırmaya çalışarak; sonra da günle birlikte tapınaktan nasıl ayrıldığını... Sonradan yerleştiği bir komşu kentte, bütün yaşamı boyunca sözde o ilahiyi (o sözde ilahiyi) yorumlamaya çalışarak İbranice bir bitap yazdığını da duydum. Eğer ölümlü olmasaydı, kimbilir belki hâlâ parmaklarını mürekkebe batırarak yazmakta olacaktı...

«Ama bitti.

XLVIII

«Bana mı ne olmuştu? Daha o gece başlamıştı. Büyük bir acıydı kanatlarımın omuzlarından çıktığı yere yerleşen, keşişin tövbeler ederek beni kovmasından biraz sonra, yüzyılları geçirdiğim karanlık köşeme yeniden çekildiğim sırada. Omuzlarımdan o «güç» ya da «erke»nin çekilip gitmesiyle birlikte birdenbire herşeyi anımsamıştım: belleğimdeki apansız ve boşuna bir çakışla tüm soylu geçmişim, İran'daki saltanatlı günlerim canlanmıştı. Evet, ben de onlardan biriydim. Şinvat Köprüsünün başında, o kutsal bitkilerin soluğu ve yıldızların derinden yansıyan iç aydınlığıyla tütsülenmiş baygın havada, kendisini bulmaya gelecek insanı bekleyenlerden biri, kendisini bulanın göksel benliği. O sağır sessizlikte onun dudaklarına söylemeye hazır olarak: «Ben senin meleğinim, ben senin!» Görkemle ışıyan bir genç kızdım, ama işte uzun süreler bekledikten sonra, ne yollar, ne göçler görmüştüm, hep bir gün onu bulurum, ona raslarım umuduyla... Ama işte, ışığın beni bıraktığı, suyumun çekildiği o karanlık köşemde artık düş kuramıyor, yalnızca anımsıyordum şimdi. Döküldükleri ağaca yeniden tırmanmak isteğiyle, rüzgarda yükseklere savrulup çevrinen güz yaprakları gibiydim, onlar gibi kopup geldiğim yere boşuna dönmeye çalışıyordum.

XLIX

«Tıpkı şimdi anımsadığım gibi, o günden bugüne olanları: Anımsamak ve unutulmak üzere, o anı olmak üzere! Yıkımım bununla

kalmamıştı ki! İstediği kadar o kutsal yazı: «Kalacak yer bulamayınca, Hikmet'e gökyüzünde bir konut verildi; Hikmet insanlar arasına gelip de kendisine yer bulamayınca gökyüzüne geri döndü ve orada meleklerin arasına yerleşti.»

«Desin, ben hâlâ gökyüzüne çıkan yolu bulamamıştım. Yıkımın asıl büyüğü, bu yazıyı okuyarak bana karşı büsbütün sorumsuzlaşan insanoğulları bu kez de beni alışık olmadığım adlarla çağırmaya başlamışlardı. Hiç o göksel vücudumdan ayrı bir şey olabilir miydi «hikmet» ya da bilgelik? Ama işte «hikmet» iken soyut bir «sofia» olmuştum. Yok, o denli soyut da değil. Benden bir logosun doğduğu, aslında erden kalmakla birlikte «logos»a annelik ettiğim söylentisi çıkmıştı sağda solda. Benim insanlara doğru yolu göstermek için, ilkin onları anlamak, bunun için de onlara benzemek isteyebileceğimi, insanca sevgimi düşünen yoktu. Hıristiyanlaşmış, gitgide soyutlaşan bir «logos» olmuştum. Ama ya zavallı vücudumun başına gelenler! İlkin «güc»ü, sonra da «hikmet»i kalmayan gövdem, hangi Haçlı Seferi sırasındaysa, bu şehre getirilmişti. Bir Bizans Kilisesinde ikon olmuştum artık. Aslına bakılırsa bu şehri sevmiştim, çünkü her taşı bir başka diyardan getirilmişti, ben de oradaki gariplerden biriydim: İran-Yahudi kırması şimdi de hıristiyan bir melek! Zaman geçiyordu. Ne kadar geçmişti, henüz bilmiyordum.

L

«Başımdan geçenleri hep siz insanların alışık olduğunuz sırayla anlatıyorsam da, ben zavallı Melek Sofdun'un bunları bu sıra ve

süreklilikle yaşadığımı sanma, dostum! Aslında keşişin bana «hayır» demesinden beri, zaman içinde geri geri gidiyordum, diyebilirim. Benim için yalnızca çakış ve uyanışlarla önceden yaşadıklarımı anımsayarak bilmem söz konusuydu. O ilk «hayır»lanışımla İran'daki geçmişimi bilmiştim, şimdi ise bir Bizans ikonu olarak başıma gelenleri anlamam için de yine yeni bir uyanış anının gelmesi ve geriye dönmem gerekiyordu. Neyse, bu an da geldi. Bulunduğum kilise duvarının önüne başka bir duvar örülmüştü. Bir gün bu duvar yıkılınca karşımda ak sakallı, kavuklu bir müslümanla karşılaştım, kendimi onun gözlerinde büyüyen ürkü ve korkuyla yeniden algıladım ve arada geçenleri, gövdeme yapılanları birdenbire olağanüstü bir açıklıkla anımsadım.

«Bu mübarek yüzlü müslümanın karşısında gördüğü ve tombul elleriyle yokladığı şey, ezilmiş, kanayan renkleriyle duvara çıkmış, garip, inanılmaz bir yaratıktı. Bu ben miydim? Ne hale gelmiştim! Güneşte parıldamam için en parlak, en parıltılı, en cümbüşlü boyalar sürülmüştü gövdeme (çünkü gövdemin ve ruhumun öz kardeşi olan güneş ışığı Bizanslılarca doğrudan algılanamayan, yalnız renklerdeki etkisiyle tanınan bir şeydi). Gövdeme diyorum, çünkü bu gerçekten bendim onlarca, bir ikon, yani meleğin kendisi, yoksa resmi, tasviri değil. Ben değilsem bile, Melek Sofdun'un duvardaki gerçek bir izi ya da gölgesiydim, aynı şey. Ama hangi güç onu duvara çarpmıştı acaba? Evet, şimdi anımsıyordum onu bu duvara çarpanı! Bu güç yine benim gücüm olmalıydı, yalnız bu kez ele geçirilerek, kendi rızasına, istemesine bakmadan, kendisine karşı kullanılmıştı. İnsanlar «hik-

met»imi gövdemden ayırdıkları gibi, bu kez gövdemi de parçalamışlardı, kadın ve erkek olarak. Kadınsa erkeği geriye itmeye çalışarak, erkekse saldırarak birbirlerini vurmuşlardı duvara: izleri oradaydı. İstemekten doğan gücün o sonsuz evetleyişi yerine baskı ve onun geri çeviren şiddeti geçmişti, buydu duvarı oyan. Yumuşak, gevşek, boyun eğmiş, duvardaki yosunların yeşiline karışmış görüntümün üzerinde, tüm «güç»ün olumsuzlanması demek olan o zor titriyordu hâlâ.

«Kendimi karşımdaki dedenin gözlerinde böyle görüyordum. Gözlerini kısıp elindeki yağ kandilini duvara yaklaştırdığı o an, ışığın duvarda dalgalanışıyla birlikte kaçmak için şöyle bir kıpırdadım. Ama boşunaydı, oraya çakılmıştım. Ben hâlâ yerimde rahatsız rahatsız kıpırdarken dede kandili hızla çekti, bir «süphaneke» okudu. Onun dininde melekler gövdesiz, salt tanrısal güçlerdi, böyle bir iblisle ilgileri olamazdı. Kuşkusuz beni anlayamazdı, ona istemeden içine düştüğüm bu durumu da ben anlatamazdım. İlkin duvarla birlikte, benim gövdemden başka bir şey olmayan bu ikonu yıkacağını sandım, ama öyle yapmadı.

«Üzerime bir sıva çekerek beni yabancı gözlerden korudu, kurtardı. Benim için hâlâ bir yaşama umudu var mıydı?

LI

«Ne yapalım, gökyüzüne dönüş yolunu bulabilmem için (ne müthiş bir umut değil mi? O kutsal yazıda yazılanın gerçekleşmesini istiyor muydum yoksa?) her şeye katlanmalıydım. Beri yandan, İstanbul gerçek evim olmuştu.

Sahi, bu kent olmasaydı, başka nerede barınır bilirdim? Bu kentin büyük dönüşümler kentı olduğunu biliyorum. Ama işte bu dönüşümlerden kalan da kalıyordu bu köşelerde, tutunacak şu ya da bu dal bulabiliyordu; çünkü benim gibi nice yıkımlar atlatan İstanbul'un yüreği genişti, herkese, her nesneye yer vardı onun kucağında, dayanmak koşuluyla. Ben de İstanbul'daki yüzlerce, binlerce tarih kalıntısından biri değilsem neydim?

«Artık İstanbullu olmuştum.

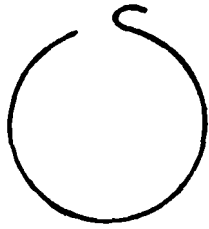
LII

«Çatlak duvarın üstünde, sıvaların altındaki yaşamımın ne kadar sürdüğünü bilemiyeceğim. Sonunda neredeyse üzerimden geçeyazan bir buldozerin altında kalmaktan güçlükle kurtuldum: Bir kez daha yeryüzündeydim, solmuş boyalarım, artık zor taşıdığım kanatlarımla, ayaklarımı sürüyerek. Bu kez hiçbir çağrı yoktu, gönlünde beni yeniden yaşama döndürecek o titreşimi duyan pek kimse kalmamıştı yeryüzünde. Olsa olsa... Evet, ben de adımlarımı değişen bu dünyaya uydurarak konakları, eski evleri aradım, toz ve kitap sayfaları arasında, şu eski eşya toplayıcısını, seni buldum. Biriktirdiğin ikonlar arasında bana da bir yer verebileceğini bakışlarından anlamıştım. Bir müzede turistlerin bakışlarına yem olmaktan kat kat iyiydi bu benim için. Ama işte sonunda, istediğimden, razı olduğumdan fazlası geçti elime: Senin tarihe ve geçmişe olan merakın, yaşam öykümü yazmak istemen beni diriltti sanki. Anlattım öykümü.

«Ama bu öykü hâlâ sürüyor.

LIII

«Bu bitmemişliği, başlangıcıma çok yaklaşmama karşın hâlâ bu öykünün sürdüğünü gösteren göksel imi buraya çiziyorum. Kağıdı, işaret parmağımla başparmağım arasına sıkıştırdığım kalemin altında yavaş yavaş döndürerek:

«Siz insanoğullarının özellikle düzgün halka çizmek için baş vurduğunuz bu yoldan benim kırık bir halka çizmeme dikkat et! Zaman içinde aldığım yol, çemberin şu iki ucu belki de hiç kavuşmayacak. Her kavuşur gibi oluşunda karanlığa dalıp sonra boz anımsamalarla yeniden başlamadım mı gerilerden? Şimdiye değin tek varolma biçimim bu olmadı mı? Sürebilmek, hâlâ yazılmakta olan öykümün arkasının yazılabilmesi için...

ÖTEKİ

ÖNAY SÖZER

«...Elimden kağıdı kalemi bıraktım. Aynı anda kaleme yeniden sarıldım, kalan son kağıdımın üstüne titreyen ellerimle bir melek resmi çizdim. Kanatlarını biraz sarkık yaptım, göğüs kafesi öne fırlamış. Günün son ışığında resmi yeniden gözden geçirince yüz çizgilerini çizmediğimi ayrımladım. O zaman garip bir duygu düştü içime: Ben bu yüzün içini doldurmasam bile o varolacak, boş bir yüzle...
«İşte «öteki»yle ilgili herşey böyle başladı.»

ÖNEMLİ NOT:
Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılamaz.

250 Lira